TEZ ONAYI

Fikriye Hilal YAMAN tarafından hazırlanan **"Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının ve Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İstismarına Yönelik Farkındalıklarının Belirlenmesi"** adlı tez çalışması aşağıdaki jüri üyeleri önünde savunulmuş ve **oy birliği/oy çokluğu** ile Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman	Dr. Öğretim Üyesi Sibel OĞUZ HAÇAT Kastamonu Üniversitesi	.....
Juri Üyesi	Doç. Dr. Atila ÇAĞLAR Kastamonu Üniversitesi	.....
Juri Üyesi	Dr. Öğretim Üyesi Halil İbrahim KORKMAZ Amasya Üniversitesi	.....

.../.../...

Enstitü Müdürü Prof. Dr. Cevdet YAKUPOĞLU .....

T.C.

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İLKÖĞRETİM ANABİLİMDALI

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLİĞİ BÖLÜMÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ VE OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN ÇOCUK İSTİSMARINA YÖNELİK FARKINDALIKLARININ BELİRLENMESİ

FİKRİYE HİLAL YAMAN

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi SİBEL OĞUZ HAÇAT

KASTAMONU 2018

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİMDALI
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLİĞİ BÖLÜMÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ VE OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN ÇOCUK İSTİSMARINA YÖNELİK FARKINDALIKLARININ BELİRLENMESİ

Fikriye HİLAL YAMAN

Danışman **Dr. Öğr. Üyesi Sibel OĞUZ HAÇAT**

Jüri Üyesi **Doç. Dr. Atila ÇAĞLAR**

Jüri Üyesi **Dr. Öğr. Üyesi Halil İbrahim KORKMAZ**

KASTAMONU 2018

TEZ ONAYI

Fikriye Hilal YAMAN tarafından hazırlanan **"Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının ve Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İstismarına Yönelik Farkındalıklarının Belirlenmesi"** adlı tez çalışması aşağıdaki jüri üyeleri önünde savunulmuş ve **oy birliği/oy çokluğu** ile Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman	Dr. Öğretim Üyesi Sibel OĞUZ HAÇAT Kastamonu Üniversitesi	……..
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Atila ÇAĞLAR Kastamonu Üniversitesi	……
Jüri Üyesi	Dr. Öğretim Üyesi Halil İbrahim KORKMAZ Amasya Üniversitesi	..……

…/…/…

Enstitü Müdürü Prof. Dr. Cevdet YAKUPOĞLU …….....…

TAAHHÜTNAME

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildirir ve taahhüt ederim.

İmza

Fikriye Hilal YAMAN

ÖNSÖZ

Bu çalışma, okul öncesi öğretmen ve adaylarının çocuk istismar ve ihmaline yönelik farkındalıklarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çalışmaya Kastamonu merkezden 42 okul öncesi öğretmeni ve Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nden 500 okul öncesi öğretmen adayı katılmıştır.

Araştırma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; giriş kısmı bulunmakta olup, problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sayıltılar, sınırlılıklar, tanımlar yer almaktadır. İkinci bölümde ise; tarihsel süreç içerisinde çocuk, çocuk hakları ve tarihçesi, çocuk istismarı ve ihmalinin tanımı ve tarihi süreci, çocuk istismar ve ihmalinin Türkiye'de ki durumu, çocuk istismar ve ihmalinin çeşitleri, çocuk istismar ve ihmalinin risk faktörü, çocuk istismar ve ihmalinde koruyucu, önleyici faktörler, istismar ve ihmal edilen çocuklarda gözlenen durumlar, okul öncesi programında çocuk hakları, okul öncesi programında çocuk istismar ve ihmalinin yeri ve önemi, eğitim ortamında çocuk istismar ve ihmalin yeri ve önemi, eğitimcilerin çocuk istismar ve ihmalinin önlenmesinde ve belirlenmesindeki rolü, yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalar bölümleri yer almaktadır. Üçüncü bölümde; araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması, verilerin analizinden bahsedilmiştir. Dördüncü bölümde; anketlerin ve görüşmelerin analizlerine ilişkin bulgular ve yorumlar yer almaktadır. Beşinci bölümde ise; araştırmadan ortaya çıkan sonuçlar ve bu sonuçlar ışığında yapılmış olan öneriler yer almaktadır.

Çalışmamın planlamasında ve yürütülmesinde emeği geçen danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Sibel OĞUZ HAÇAT'a teşekkürlerimi sunuyorum. Tamamlamış olduğum bu çalışmamın tüm aşamalarında benden desteklerini esirgemeyen sayın Prof. Dr. B. Ünal İBRET hocama sonsuz şükranlarımı sunuyorum. Bana destek olan Umut GÜÇLÜ'ye de teşekkürlerimi sunuyorum. Yüksek lisans tezi sürecinde benden desteğini esirgemeyen, her zaman yanımda olan eşim Bahri YAMAN'a teşekkür ederim. Her zaman bana güvenen annem ve babama sonsuz ve içten teşekkür ederim.

Fikriye Hilal YAMAN
Kastamonu, Haziran, 2018

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ VE OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN ÇOCUK İSTİSMARINA YÖNELİK FARKINDALIKLARININ BELİRLENMESİ

Fikriye Hilal YAMAN
Kastamonu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İlköğretim Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Sibel OĞUZ HAÇAT

Dünya'da çıkan savaş ve çatışmalardan en çok etkilenenlerin başında çocuklar gelmektedir. Çocuk hakları kavramı I. Dünya Savaşı'ndan sonra savaş mağdurları çocukların haklarını korumaya yönelik olarak Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi ile dünya ve eş zamanlı olarak ülkemizde de gündeme gelmiştir. II. Dünya Savaşı sonrası ise çocuk haklarını koruma amaçlı olarak Çocuk Hakları Bildirgesi kabul edilmiştir.

Hızla gelişen dünyada sosyal kalkınma anlayışına paralel olarak çocuk haklarının önemi ve çocuk ihmal ve istismarına duyulan ilgi artmaktadır. Sürekli evrimleşen sosyo kültürel yapının içerisinde teknolojik gelişmelere ve annelerin çalışma hayatına girmesine bağlı olarak çocuk ihmal ve istismarı sürekli artış göstermektedir. Sürekli olarak artış gösteren ihmal ve istismar konularında, okul öncesi eğitime ve okul öncesi öğretmenlerine toplumsal bilincin oluşması, istismar ve ihmalin engellenmeleri konularında önemli sorumluluklar düşmektedir. Okul öncesi öğretmenlerinin ihmal ve istismar durumlarını tespit edebilmeleri ve hangi mercilere bildirimde bulunmaları konularında bilgi sahibi olması bir gerekliliktir. Nitekim okul öncesi eğitimin zorunlu eğitim dâhilinde olması bu gerekliliği destekler niteliktedir.

Bu araştırma; okul öncesi öğretmen adaylarının ve okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmal ve istismarı konularında farkındalık düzeylerinin belirlenmesi amacı ile yapılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, 500 okul öncesi öğretmen adayı ile fiziksel, duygusal ve cinsel istismar alt boyutlarına yönelik anket formu, 50 okul öncesi öğretmeni ile görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismar ve ihmalini saptayabilme düzeylerinin yeterli düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Okul öncesi öğretmen adayları ve öğretmenleri, ahlaki ve kanuni anlamda çocuk ihmal ve istismarı ile

karşılaştıklarında bu konuyu yetkili mercilere bildirmekten kendilerini sorumlu hissettiklerini belirtmişlerdir..

Çalışma sonucunda okul öncesi öğretmen adaylarının ve öğretmenlerinin çocuk ihmal ve istismarı konularında gerekli bilince sahip oldukları fakat daha fazla eğitime ihtiyaç duydukları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Çocuk İhmali, Çocuk İstismarı, İhmal

2018, 120 Sayfa
Bilim Kodu: 11007

ABSTRACT

Master Thesis

DETERMINATION OF PRE-SCHOOL TEACHERS 'AND PRE-SCHOOL CANDIDATE TEACHERS' AWARENESS FOR CHILD ABORTION

Fikriye Hilal YAMAN
Kastamonu Üniversity
Institute for Social Science
Department of Primary Education

Supervisor: Dr. Inst. Member Sibel OĞUZ HAÇAT

The children came to the top of the world most affected by war and conflict. The concept of children's rights has come to the fore at the same time as the world and simultaneously with the Geneva Declaration of the Rights of the Child to protect the rights of victims of children after World War I. II. After World War II, the Declaration on the Rights of the Child was adopted to protect children's rights.

In parallel with the social development concept in the rapidly developing world, there is increasing interest in children's rights and child neglect and abuse. In the course of constantly evolving socio-cultural structure, children's negligence and abuse is constantly increasing due to technological developments and the introduction of mothers into working life. In the areas of constantly increasing neglect and abuse, there are important responsibilities in pre-school education and for pre-school teachers in the prevention of abuse and neglect and in the formation of social consciousness. It is a requirement that pre-school teachers should be able to identify the cases of neglect and abuse and to inform them to the related authorities. As a matter of fact, that pre-school education is included in the compulsory education supports this necessity.

This research was conducted with the aim of determining the level of awareness of preschool teacher candidates and pre-school teachers on child neglect and abuse. As a means of collecting data in the survey, a questionnaire form for physical, emotional and sexual abuse sub-dimensions and interview form with 50 pre-school teachers were used with 500 pre-school candidate teachers. According to the findings of the research, it was concluded that the pre-school candidate teachers' levels of detection of child abuse and neglect were sufficient. Preschool teacher candidates and teachers reported themselves to be responsible for reporting when they met with child neglect and abuse in a moral and legal sense.

As a result of the study, pre-service teacher candidates and pre-school teachers have the necessary knowledge in child neglect and abuse, but they need more education.

Key Words: Child, Child Neglect, Child Abuse, Neglect

2018,120 Pages
Science Code: 11007

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI iii
TAAHHÜTNAME iv
ÖNSÖZ v
ÖZET vi
ABSTRACT viii
İÇİNDEKİLER x
SİMGELER VE KISALTMALAR xiii
TABLOLAR DİZİNİ xiv
I. BÖLÜM 1
1. GİRİŞ 1
1.1. Problem Durumu 2
1.2. Araştırmanın Amacı 3
1.3. Araştırmanın Önemi 4
1.4.Sayıltılar 6
1.5. Sınırlılıklar 6
1.6. Tanımlar 6
II. BÖLÜM 9
2. KURAMSAL TEMELLER 9
2.1 Tarihsel Süreç İçerisinde Çocuk 9
2.2 Çocuk Hakları ve Tarihçesi 10
2.3 Çocuk İstismarı ve İhmalinin Tanımı Ve Tarihi Süreci 12
2.4 Çocuk İstismar ve İhmalinin Türkiye'deki Durumu 15
2.5 Çocuk İstismarı ve İhmalinin Sınıflandırılması 17
2.5.1.Fiziksel İstismar 17
2.5.2. Cinsel İstismar 18
2.5.3.Duygusal İstismar 20
2.5.4 Ekonomik İstismar 22
2.6. Çocuk İstismar ve İhmalinin Risk Faktörü 25
2.6.1. İlişkisel Risk Faktörleri 26
2.6.2. Çevresel Risk Faktörleri 27
2.6.3. Toplumsal Risk Faktörleri 28

2.7. İstismar ve İhmal Edilen Çocuklarda Gözlenen Durumlar 29
2.8. Okul Öncesi Programında Çocuk Hakları 31
2.9. Okul Öncesi Programında Çocuk İstismar ve İhmalinin Yeri ve Önemi 32
2.10. Eğitim Ortamında Çocuk İstismar ve İhmalin Yeri ve Önemi 32
2.10.1 Eğitimcilerin Çocuk İstismar ve İhmalinin Önlenmesinde ve Belirlenmesindeki Rolü 38
2.11. İlgili Araştırmalar 40
2.11.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar 40
2.11.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar 44
III. BÖLÜM 47
3. YÖNTEM 47
3.1 Araştırmanın Modeli 47
3.2. Çalışma Grubu 47
3.3. Veri Toplama Araçları 48
3.4. Verilerin Toplanması 48
3.5. Verilerin Analizi 49
IV. BÖLÜM 50
4. BULGULAR ve YORUMLAR 50
4.1. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Demografik ve Eğitim Durumlarına Yönelik Bulgular 50
4.2. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Duygusal, Fiziksel, Cinsel İstismara Yönelik Farkındalık Düzeylerine Yönelik Bulgular 53
4.3. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Duygusal, Fiziksel ve Cinsel İstismarın Davranışsal Belirtilerini Saptayabilmelerine Yönelik Farkındalık Düzeylerine Yönelik Bulgular 54
4.4. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının İstismar İle Karşılaşmaları Halinde Bildirim Yapma Durumlarına Yönelik Bulgular 56
4.5. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Demografik Durumlarına Göre Çocuk İstismarı Belirtilerini Duygusal, Fiziksel ve Cinsel İstismar Düzeylerinde Saptayabilme Durumları 58
4.6. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Demografik ve Eğitim Durumlarına Yönelik Bulgular 68
4.7. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Duygusal ve Fiziksel İstismara Yönelik Farkındalık Düzeylerine Yönelik Bulgular 70
V.BÖLÜM 734

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER 734
KAYNAKÇA 790
EKLER 87
EK-1 Anket İzin Yazısı 87
EK-2 Anket İzni 88
EK-3 Anket İzni 89
EK-4 Anket İzni 90
EK-5 Anket İzni 91
EK-6 Anket İzni 92
EK-7 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarına Yönelik Anket Formu 93
EK-8 Öğretmenlerin Çocuk İstismarına Yönelik Anket Formu 98
ÖZGEÇMİŞ 101

SİMGELER VE KISALTMALAR

Akt.	Aktaran
BM	Birleşmiş Milletler
CSA	Childhood Sexual Abuse (Çocukluk Çağı Cinsel İstismarı)
ÇİKORED	Çocuğu İstismardan Koruma ve Rehabilitasyon Derneği
ÇİPE	Çocuk İstismarı Potansiyeli Envanteri
ÇKK	Çocuk Koruma Kanunu
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
NYSPCC	New York Çocukları Zalim Önleme Derneği
SHÇEK	Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu
TÇEK	Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Organizasyonu)
WHO	World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)

TABLOLAR DİZİNİ

Sayfa No

Tablo 4.1 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Demografik Verileri…….….51

Tablo 4.2 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Ailelerinin Sosyo-Ekonomik Düzeylerine İlişkin Bulgular……..…..53

Tablo 4.3 Okul öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı İle İlgili Önceden Bilgilendirilmelerine İlişkin Veriler……53

Tablo 4.4 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel İstismar) Belirtilerine Yönelik Görüşleri…….…..…54

Tablo 4.5 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel İstismar) Davranış Belirtilerine Yönelik Görüşleri…….56

Tablo 4.6 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Şüphesini Kanunlara Göre Bildirmeleri Gerekliliği Hissetmelerine İlişkin Veriler…….....58

Tablo 4.7 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Şüphesini Bildirmekten Sorumlu Olduklarını Hissetmelerine İlişkin Veriler....58

Tablo 4.8 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Ahlaki Anlamda Çocuk İstismarı Şüphesini Bildirmekten Sorumlu Olduklarını Hissetmelerine İlişkin Veriler...…….……..59

Tablo 4.9 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İhmal ve İstismarını Tespit Etmesi Durumunda Bildirim Yapacağı Yerlere İlişkin Veriler…….....59

Tablo 4.10 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Belirtilerini (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel İstismar Faktörlerine Göre) Cinsiyet Değişkenine İlişkin İstatistikler ……. ……60

Tablo 4.11 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Belirtileri (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel İstismar Faktörlerine Göre) Cinsiyet Değişkenine İlişkin Farklılığın İncelenmesine Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları…….61

Tablo 4.12 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Belirtilerinin (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel İstismar Faktörlerine Göre) Yaş Değişkenine İlişkin İstatistikleri ……..……..…….61

Tablo 4.13 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk istismarı belirtileri ile Alakalı (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel İstismar Faktörlerine göre) Yaş Değişkenine İlişkin Farklılığın İncelenmesine Yönelik Kruskal-Wallis Testi Sonuçları ……62

Tablo 4.14 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Belirtileri İle Alakalı (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel İstismar Faktörlerine Göre) Sınıf Değişkenine İlişkin İstatistikler …….……...……..…62

Tablo 4.15 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Belirtileri İle Alakalı (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel İstismar Faktörlerine Göre) Sınıf Değişkenine İlişkin Farklılığın İncelenmesine Yönelik Kruskal-Wallis Testi Sonuçları…….63

Tablo 4.16 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Belirtileri İle Alakalı (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel İstismar Faktörlerine Göre) Öğretim Değişkenine İlişkin İstatistikler …… ……..63

Tablo 4.17 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Belirtileri İle Alakalı (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel İstismar Faktörlerine Göre) Öğretim Değişkenine İlişkin Farklılığın İncelenmesine Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları……..64

Tablo 4.18 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Belirtileri İle Alakalı (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel İstismar Faktörlerine Göre) Mezun Olunan Lise Değişkenine İlişkin İstatistikler .……64

Tablo 4.19 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Belirtileri İle Alakalı (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel İstismar Faktörlerine Göre) Mezun Olunan Lise Değişkenine İlişkin Farklılığın İncelenmesine Yönelik Kruskal-Wallis Testi Sonuçları……...……65

Tablo 4.20 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Belirtileri İle Alakalı (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel istismar faktörlerine göre) Kardeş Sayısı Değişkenine İlişkin İstatistikler …….....66

Tablo 4.21 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Belirtileri İle Alakalı (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel İstismar Faktörlerine Göre) Kardeş Sayısı Değişkenine İlişkin Farklılığın İncelenmesine Yönelik Kruskal-Wallis Testi Sonuçları……..…….66

Tablo 4.22 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Belirtileri İle Alakalı (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel İstismar Faktörlerine Göre) Hayatlarını Çoğunlukla Geçirdikleri Yer Değişkenine İlişkin İstatistikler ……..……....67

Tablo 4.23 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Belirtileri İle Alakalı (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel İstismar Faktörlerine Göre) Hayatlarını Çoğunlukla Geçirdikleri Yer Değişkenine İlişkin Farklılığın İncelenmesine Yönelik Kruskal-Wallis Testi Sonuçları. …….67

Tablo 4.24 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Belirtileri İle Alakalı (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel İstismar Faktörlerine Göre) Ailelerinin Sosyo-Ekonomik Düzeyleri Değişkenine İlişkin İstatistikler …….. ……..…….68

Tablo 4.25 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Belirtileri İle Alakalı (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel İstismar Faktörlerine Göre) Ailelerinin Sosyo-Ekonomik Düzeyleri Değişkenine İlişkin Farklılığın İncelenmesine Yönelik Kruskal-Wallis Testi Sonuçları……..…68

Tablo 4.26 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Belirtileri İle Alakalı (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel İstismar Faktörlerine Göre) Çocuk İstismarı Konusunda Bilgilendirilmeleri Değişkenine İlişkin İstatistikler …….…….……69

Tablo 4.27 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Belirtileri İle Alakalı (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel İstismar Faktörlerine Göre) Çocuk İstismarı Konusunda Bilgilendirilmeleri Değişkenine İlişkin Farklılığın İncelenmesine Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları……..69

Tablo 4.28 Okul Öncesi Öğretmenlerine Ait Demografik Verilere İlişkin Bulgular….....70

Tablo 4.29 Okuldaki Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Düzeyine İlişkin Bulgular……...……...….71

Tablo 4.30 Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı İle Alakalı Eğitim Durumlarına Ait Bulgular……...…….……...71

Tablo 4.31 Öğretmenlerin Okullarında Çocuk İhmal ve İstismarı Hakkında Tartışma Yapma Durumlarına İlişkin Veriler ……..…….……...71

Tablo 4.32 Öğretmenlerin Çocuk Koruma Kanunuyla İlgili Bilgilendirilmelerine İlişkin Veriler……..……...…….....72

Tablo 4.33 Öğretmenlerin Çocuk İstismarı ve İhmali Konusunda Çok Fazla Bilgilenme İhtiyacı Duymalarına İlişkin Veriler ..……...……..…72

Tablo 4.34 Öğretmenlerin Çocuk İstismarını ve İhmalini Öğrenmesi Durumunda Başvuru yapabileceği Yerlere Ait Veriler……..…….…72

Tablo 4.35 Öğretmenlerin Vicdani Anlamda Çocuk İhmal ve İstismarını Bildirmelerine İlişkin Bulgular……..….73

Tablo 4.36 Öğretmenlerin Fiziksel, Duygusal ve Eğitimsel İhmal Durumlarına Müdahale Durumlarına İlişkin Bulgular……..…..….73

Tablo 4.37 Öğretmenlerin Duygusal, Fiziksel, Eğitimsel ve Ekonomik İstismara Müdahale Durumlarına İlişkin Bulgular……73

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ

Doğduğu andan itibaren uzun bir süre bakıma muhtaç olan çocuk, anne babalarına sadece beslenme ve bakım açısından değil, sevgi ve ilgi bakımından da muhtaçtır. Çocuk ancak huzurlu ve sevgi dolu bir aile ortamında yetiştiği zaman sağlam karakterli birey olur. Bir toplumun geleceği onu oluşturan aileye dolayısıyla da çocuklara bağlıdır. Onun için çocukların nasıl yetiştiği, toplumun geleceği için çok önemlidir. Çocukların bedenen, ruhen, ahlaken ve fikren iyi yetiştirilmesi ve eğitilmesi toplumun geleceğini belirlemektedir.

Aileler, hızla gelişen teknoloji ve sürekli değişen sosyal hayatın karmaşasında çocuklarına yeterli ilgiyi gösterememektedir. Teknolojinin baş döndürücü bir şekilde gelişmesi toplumun temel taşı olan aile kurumunu olumsuz etkilemektedir. Televizyon, bilgisayar, tablet, akıllı telefonlar ve bunun gibi birçok teknolojik araç gereçler çocukların ve diğer aile fertlerinin sosyalleşmesini etkileyen en önemli etkenler arasında yer almaktadır. Bu durumun, aile bireyleri arasındaki iletişimi azaltarak ilişkilerin zayıflamasına yol açtığı bilinmektedir.

Ebeveynlerin çocuklarına karşı davranışları, çocuğun psiko-sosyal gelişimi için çok önemlidir. Çünkü bebekler ilk etapta taklit yoluyla öğrenmeye başlarlar. Öncelikle çevresindeki kişileri taklit ederler ve yavaş yavaş sosyalleşirler. Dolayısıyla anne baba tutumlarının çocuğun kişilik gelişiminde çok önemli yeri vardır. Aile bireyleri arasında sıcak, sevgi dolu, huzurlu, saygıya dayalı bir ortam varsa; çocuklar etrafındaki kişilere güven duyarak büyümektedirler. Dolayısıyla kişinin ileride kendine güvenen, zorluklara karşı mücadele edebilen, hayatla barışık bir birey olmasında ebeveynlerin önemli bir rolü bulunmaktadır. Bunun aksine huzursuz, çekişmeli, kavgalı bir aile ortamının çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkilediğini, bu aile ortamında yetişen çocuğun gelişiminin geriye ket vurduğu bile söylenebilir. Neticede; anne babaların çocuk yetiştirme şekilleri çocukların gelişiminin her alanında etkili olduğu ifade edilmektedir.

Bu araştırma; çocuğun, ailenin elinden ilk defa kopup geldiği ve onun ilk sosyal çevresi olarak da tanımlayabileceğimiz okul öncesi eğitim kurumlarının çocuk için

ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Okul öncesi öğretmenlerinin çocuğa güven vermeleri, onları anne babaları gibi sevip bağrına basmaları çocuklar için oldukça önemli bir etkendir. Kişilik gelişimleri halen devam eden çocukların, anasınıfı ortamında geçirecekleri olumlu yaşantılarla çocukların kişilik gelişimleri olumlu yönde pekişmektedir. Öğretmeniyle güvenli bir ilişki kuran çocuk çevresinden yaşadığı sıkıntıları öğretmenine anlatabilir. Bu durumda öğretmen de gerekli müdahaleleri yapabilmelidir.

Bizim çalışmamız için en önemli faktör; okul öncesi öğretmenlerinin ve yeni yetişmekte olan öğretmen adaylarının çocuk istismar ve ihmal konularında ne kadar bilinçli olduğunu tespit etmektir. Ülkemizde bu konuda yapılan çalışmalar (Tugay 2008, Türk 2010, Pala 2011, Sağır 2013, Sarıbaş 2013) oldukça sınırlıdır. Okul öncesi öğretmenleri; nasıl bir ortamda yetiştiğini bilmediği bu çocukları daha iyi tanımak için, aile ortamını görmeli, aile fertlerinin birbirleriyle olan ilişkilerine yakından şahitlik etmelidir. Kısacası okul öncesi öğretmenleri bütün öğrencilerinin ev ziyaretlerini düzenli aralıklarla yapmalıdır. Çocukların ailesi ve yakın çevresi tarafından uğrayacağı olası istismar ve ihmal risk faktörleri okul öncesi öğretmeni tarafından fark edilip önüne geçilmelidir. Araştırmada; okul öncesi öğretmen ve adaylarının çocuk istismarı ve ihmaline yönelik farkındalıklarının belirlenmeye çalışılmıştır.

1.1. Problem Durumu

Bu araştırmanın amacı; ailesi veya yakın çevresi tarafından ihmal veya istismara maruz bırakılan çocuklar okul öncesi öğretmen adaylarının ve öğretmenlerinin; fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik istismar hakkındaki bilgi düzeylerini belirlemektedir. Bu amaca varmak için, niceliksel ve niteliksel yöntemler kullanılarak aşağıdaki araştırma sorularına cevaplar aranmıştır: Ayrıca bu konu hakkında yapılan önceki çalışmaların güncelliğini yitirmiş olması ve son zamanlarda konu yapılan çalışmaların az olmasından dolayı bu çalışmanın yapılmasına neden olmuştur.

Problemler

Okul öncesi öğretmen ve adaylarının çocuk istismarı ve ihmaline yönelik farkındalık düzeyleri nasıldır?

Alt Problemler

Problem cümlelerine ait alt cümleler;

-Okul öncesi öğretmenleri çocuk ihmal ve istismarı konusunda yeterli bilince ve bilgi düzeyine sahip midir?

-Okul öncesi öğretmenleri ihmal ve istismar ile karşılaşma durumunda bildirim yapacakları kurumları saptayabilmekte midir?

- Okul öncesi öğretmen adayları duygusal istismar belirtilerini saptayabilmekte midir?

- Okul öncesi öğretmen adayları fiziksel istismar belirtilerini saptayabilmekte midir?

- Okul öncesi öğretmen adayları cinsel istismar belirtilerini saptayabilmekte midir?

-Okul öncesi öğretmen adayları çocukta duygusal istismarın davranışsal belirtilerinin farkında mıdır?

- Okul öncesi öğretmen adayları çocukta fiziksel istismarın davranışsal belirtilerinin farkında mıdır?

- Okul öncesi öğretmen adayları çocukta cinsel istismarın davranışsal belirtilerinin farkında mıdır?

-Okul öncesi öğretmen adayları istismar ile karşılaşma durumunda bildirim yapacakları kurumları saptayabilmekte midir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Yapılan çalışmalarda okul öncesi öğretmenlerinin, çocukların yakın çevresinde maruz kalmış olabileceği fiziksel, ekonomik, duygusal, cinsel istismar ile fiziksel, duygusal, eğitimsel ihmal hakkında ne kadar bilgi sahibi oldukları ve çocuk istismar ve ihmali konusundaki farkındalıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. Bununla birlikte

okul öncesi öğretmen adaylarının da bu konuda eğitim alıp almadıkları ve çocuk istismar ve ihmal hakkında ne kadar yeterli oldukları ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Tüm dünyada çocuk ihmal ve istismarının önemli bir olgu olmasının yanı sıra, ülkemizde hassasiyetle ele alınması gereken bir konudur. Ülkemizde çocuk istismarı sürekli artış göstermektedir. Hızla gelişen teknoloji ve annelerin çalışma hayatına girmesiyle birlikte okul öncesi eğitiminin önemi daha da artmıştır ve okul öncesi eğitim zorunlu eğitim olarak eğitim sistemine dâhil olmuştur. Gelişen dünyamızın sorunlarından biri de çocuk istismarının günden güne hızla artış göstermesidir. Çocuğun aileden çıkıp ilk geldiği ortam, okul öncesi eğitim kurumudur. Okul öncesi öğretmenleri; çocukları ve ailelerini istismar konusunda bilinçlendirmeli, çevresinden gelecek tehlikelere karşı ne yapması gerektiği konusunda bilgilendirmelidir. Ailelerin de bu konuda daha dikkatli olmalarını sağlamak ve çocukların ne gibi haklara sahip olduğunu hem çocuklara hem de ailelere anlatmalıdır. Çocuklar ailesi ya da çevresi tarafından istismara maruz kalıyorsa, bu durumu tespit edip, gerekli mercileri bilgilendirmek okul öncesi öğretmenlerinin sorumluluğundadır.

Okul öncesi dönem; çocuğun her alanda gelişiminin en aktif olduğu, çocuğun yakın çevresinden en çok etkilendiği, her türlü öğrenmeye açık olduğu bir dönem olup, insanın yaşamındaki kritik dönemleri içermektedir. Bu dönemde çocukların kişilik gelişimi, duygusal, sosyal, bilişsel, dil, akademik ve psikometri gelişimleri büyük oranda hız kazanmaktadır. Bu gelişim alanları ile ilgili geçmişten günümüze pek çok araştırmalar yapılmıştır.

İnsanı insan yapan en önemli özelliklerinden biri bilişsel gücüdür ve insan bu gücüyle diğer bütün canlılardan üstün hale gelerek onları hâkimiyeti altına almaktadır. Doğayla başa çıkmaya çalışır, kültürel değerler üretir, teknolojiyi geliştirerek hayatı kolaylaştırmaktadır. Eğitim de insanın biliş gücünü geliştirmektedir. Bilişsel gelişim; doğumdan başlayarak bireyin çevreyle etkileşimi ve çevreyi anlamasını sağlayan bilginin edinilmesi, kullanılması, depolanması yorumlanarak yeniden düzenlenmesi ve değerlendirilmesi aşamalarını içermektedir.

Biliş, içinde ileri zihinsel süreçleri barındırmaktadır. Bunlar; algı, bellek, anımsama, düşünme, dikkat, dil gelişimi, okuma ve yazma, problem çözme, akıl, yaratıcılıktır (Vural,2006, 21).

Okul öncesi dönemde, sosyal-duygusal gelişim, çocuğun sağlıklı bir kişilik yapısı geliştirmesi ve çevresiyle olumlu bir etkileşim kurmasında etken rol oynamaktadır. Sosyal-duygusal gelişimin niteliği anne baba ve çocuk etkileşimi ile yakından ilişkili olmaktadır. Anne ve babaların çocuklarının sosyal ve duygusal gelişimini desteklemeye yönelik davranışları; çocukların kendilerine güvenen, bağımsız, yaratıcı, ve kendi haklarını aramasını bilen, başkalarıyla dayanışma içerisinde olan çocuklar olarak yetişmesini sağlamaktadır. Aynı zamanda ebeveynler çocuğun cinsiyet rollerinin gelişmesinde model olmaktadırlar. Bu dönemde çocuğun kişiliğindeki empati gelişimi de sosyal duygusal gelişimin önemli unsurlarından biridir. Empati; insanın kendini karşıdaki insanın yerine koyarak onun duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlamasıdır.

Her yaşın kendine özgü gelişim özellikleri ve görevleri vardır. Çocuklar gelişim özelliklerine göre eğitilmelidir. Her yaşın özellik ve görevlerinin ebeveynler tarafından bilinmesi diğer gelişim alanlarında olduğu gibi ahlak gelişiminde de çok önemlidir. Bu durumu bilmeyen ebeveynler, gelişim çağındaki çocuğun, bazı davranışlarını, ahlaksız olarak görmektedir. Aslında anne babaların bilmesi gereken, bu davranışların, o gelişim çağının doğal bir özelliği ve normal olduğudur. Anne baba tutumları da çocukların o dönemleri sağlıklı ve başarılı atlatmalarında önemlidir. “Bu dönemin bir özelliği hiçbir şey yapamayız” gibi yanlış ebeveyn tutumları çocukların bu dönemi sağlıklı ve başarılı atlatamamalarına neden olmaktadır (Vural, 2006, 21-25).

Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk ihmal ve istismarı hakkında farkındalık düzeylerini saptayarak onların bu konular hakkındaki bilgi düzeylerini ortaya koyabilmek ve bu konulara bakış açılarını saptayabilmek onları karşılaşabileceği çocuk istismarı ve ihmali vakalarının engellenmesi açısından oldukça önemlidir. Bununla birlikte, okul öncesi öğretmeni olarak çalışan öğretmenlerimizle çocuk istismarı ve ihmali konularında görüşme yaparak onların bu konudaki hassasiyet durumlarını saptamak, böyle bir vakayla karşılaştıklarında ne yapacaklarını bilip

bilmediklerini ölçmek bu durumlara yönelik önleyici tedbir ve politikaların belirlenmesinde yardımcı olacaktır.

1.4. Sayıltılar

- Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının ölçülmek istenen değişkenleri doğru ve tam ölçtüğü varsayılmaktadır.

- Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin kendilerine sorulan soruları içtenlikle doğru olarak cevaplandırdıkları varsayılmaktadır.

- Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmen adaylarının kendilerine sorulan soruları içtenlikle doğru olarak cevaplandırdıkları varsayılmaktadır.

- Araştırma kapsamında belirlenen örneklem grubunun evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.

- Okul öncesi eğitim veren kurumlarda çalışan öğretmenlerinin ve okul öncesi öğretmen adaylarının, çocuk istismarı ve ihmaline yönelik bildirimde bulunma/bulunmama durumlarının tespit edilmesinin, çocuk istismarına yönelik bir bilinç oluşturacağı ve istismarı bildirme sorumluluğunun yaygınlaştırılması için yol gösterici olacağı varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu çalışmada;

1- Araştırma 2015-2016 eğitim öğretim yılı ile sınırlıdır.

2- Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul öncesi öğretmen adayları ile sınırlıdır.

3- Kastamonu ili ve ilçelerinde çalışan Okul öncesi öğretmenleri ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Çocuk: Doğumdan başlayıp, 18 yaşına kadar geçen süre çocukluk olarak tanımlanmaktadır. Ülkemizde 2005 yılında yayımlanan Çocuk Koruma Kanununun (ÇKK) 3. Maddesine göre çocuk, daha erken yaşta ergin olsa bile, 18 yaşını doldurmamış birey olarak tanımlanmaktadır. Öztürk (2011) 'e göre çocuk sadece

korunması gereken varlıklar değil, aynı zamanda yaşama, gelişme, korunma, katılma haklarına sahip bireylerdir. Gelişmiş Batı toplumlarında çocuk, en genel anlamıyla; "oyun oynayan, okula giden ve gittikçe daha mahrem olan ailesine ait evlerde yaşayan" bireylerdir. Dervişoğlu (2012)'e göre çocuk kavramı; toplumların kültürlerine, inançlarına, yapılarına ve ekonomilerine göre farklılık göstermektedir. En genel tanımıyla çocuk; toplumun geleceği olarak ifade edilmektedir (Sağır, 2013: 8).

Çocukluk: Psikoloji ve tıp alanında doğumdan başlayıp ergenliğe kadar devam eden bir süreçtir. Hukuk alanında ise; 18 yaşın altındakiler çocuk olarak kabul edilmektedir. Ergenliğin başlaması ile çocukluk sona ermektedir. Çocuklar bir toplumun geleceği demektir. Toplumun refah düzeyi daha yüksek bir seviyeye çıkarılması için, o toplumda yaşayan çocukların bedenen ve zihnen sağlıklı olması, duygusal ve sosyal açıdan desteklenmesi gerekmektedir (Yıldırım, 2014: 2).

Çocuk Hakları: Çocuğun doğumuyla başlar ve dünyadaki bütün çocukların eşit olarak tüm hayatları boyunca sahip oldukları evrensel, geri alınamaz, devredilemez haklardır. Her çocuk yaşama ve gelişme hakkına, katılım hakkına, gelişme hakkına, katılım hakkına sahiptir (Şimşek, 2016: 7).

Çocuk İstismarı: Kendisini korumaktan aciz çocuklara, ebeveynleri ya da yakın çevresi tarafından gelişimlerini her yönde olumsuz etkileyebilecek şekilde zarar verilmesidir. Dört gruba ayrılır. Bunları şu şekilde tanımlayabiliriz:

Fiziksel İstismar: 18 yaş ve altındaki çocuklara, kendisine bakmakla yükümlü olan ebeveynlerin şiddet uygulamasıdır, çok sık rastlanılan ve teşhisi en kolay olan istismar türüdür (Türk, 2010: 9).

Duygusal İstismar: Duygusal istismar; çocuğun ebeveynlerinin ya da yakın çevresinin çocuğa sözlü saldırıda bulunması, çocuğu sözlü olarak rencide etmesidir. Fiziksel temas gerektirmeyen, diğer istismar türleri ile beraber görülen ya da kendi başına gözlenebilen istismar türüdür. Çocuklar eğitim ortamlarında öğretmenleri tarafından da aşağılanabilir. Duygusal istismara uğrayan çocukların benlik saygısının düştüğü gözlenmektedir.

Cinsel İstismar: Bir yetişkinin cinsel doyum sağlaması amacıyla, çocuğa yaklaşması ve çocuğu kullanmasıdır (Ziyalar, 1998: 11).

Ekonomik İstismar: Ailenin ekonomik gücünün yetersiz olmasından dolayı, ebeveynlerin çocuklarını çalışmaya zorlamasıdır.

İhmal: Ebeveynlerin çocuklarının temel ihtiyaçlarını zamanında karşılamamasıdır.

II. BÖLÜM

2. KURAMSAL TEMELLER

Bu başlık altında, çalışmanın kavramsal çerçevesinden bahsedilmiştir. Kavramsal çerçeve kapsamında; tarihsel süreç içerisinde çocuk, çocuk hakları ve tarihçesi, çocuk istismarı ve ihmalinin tanımı ve tarihi süreci, çocuk istismar ve ihmalinin Türkiye'de ki durumu, çocuk istismar ve ihmalinin sınıflandırılması, fiziksel, cinsel, duygusal, ekonomik istismar ile çocuk istismar ve ihmalinin risk faktörü, çocuk istismar ve ihmalinde koruyucu, önleyici faktörler, istismar ve ihmal edilen çocuklarda gözlenen durumlar, okul öncesi programında çocuk hakları, okul öncesi programında çocuk istismar ve ihmalinin yeri ve önemi, eğitim ortamında çocuk istismar ve ihmalin yeri ve önemi, eğitimcilerin çocuk istismar ve ihmalinin önlenmesinde ve belirlenmesindeki rolü ele alınmıştır.

2.1 Tarihsel Süreç İçerisinde Çocuk

Atıcı, Bilgin, İnanç, (2004)' e göre Orta Çağ'da ve onu izleyen yüzyıl'da çocukluk ayrı bir yaşam dönemi olarak görülmüyordu. Anne babaların bağımlı yaşadıkları süre sonunda çocuklar, küçük yetişkinler olarak görülmekte ve onlardan yetişkinler gibi davranmaları beklenmektedir. Çocukluklarını yaşayamamakta, yetişkinler gibi giyinmekte, kızlar çoğunlukla ev işlerinde, erkekler ise babalarıyla birlikte tarlada, pazaryerinde çalışmaktadırlar. Küçük yaşta evlendirilmekte, devlet yönetimine getirilebilmekte, hatta suçlu bulunduklarında asılmaktaydılar. Orta Çağ hukukunda yasalar çocuk suçluluğu ile yetişkin suçluluğu arasında bir ayrım yapmıyordu. Bu dönemde çocuk topluma yük olarak görülüyordu. Avrupa'da 1800'lere kadar çocukların öldürülmesi en çok işlenen suçların başında geliyordu. Bu dönemlerde çocukların yaşama oranları %45 civarındaydı.

Yapılan çalışmalarda, insanlık tarihine baktığımızda engelli çocukların öldürüldüğü, kız çocuklarının ise iş gücü düşük olmasından dolayı ya diri diri gömüldüğü ya da köle olarak satıldığı görülmektedir. Erkek çocuklarının ise maddi getirisi olması sebebiyle, çok küçük yaşta çok daha ağır iş ortamlarında çalıştırıldığı bilinmektedir.

Hıristiyanlığın doğuşu ile birlikte insanlarda çocuklara karşı acıma duygusu başlamış, düşkün ve güçsüze yardım duyguları toplumlara yayılmaya başlamıştır. Kimsesiz çocukları kilise sahiplendi, onları eğitmeye başlamıştır. Fakat çocuklar bu seferde kilisede din adına ezilmeye başlamışlardır.

Tarih boyunca devam eden çocuklara hak ettikleri davranışın gösterilmemesi, teknoloji ve bilimsel buluşların ilerlemesiyle ve eğitim düzeylerinin artmasıyla davranışlar değişime uğramıştır. Tıp alanında gelişmeler, bulaşıcı hastalıklara karşı yeni tedavi yöntemlerinin geliştirilmesi ile çocuk ölümlerinin azaldığı görülmektedir. Ülkemizin her alanda gelişmesi beraberinde; ailelerin ekonomik düzeylerinin artmasını, çocukların sağlıklı beslenmelerini, temiz bir çevrede yetişmelerini, eğitim olanaklarının artmasını, çocukların sağlığının olumlu yönde gelişmesini getirmektedir. Bu kadar olumlu gelişmelere rağmen, ülkemizde çocuk istismar ve ihmali gün geçtikçe artmaktadır. Sokak çocukları, suça itilen çocuklar, madde kullanımı, çalışan çocuk sayısı sürekli artış göstermektedir.

2.2 Çocuk Hakları ve Tarihçesi

Çocuk; doğası gereği uzun süre bakıma muhtaç olan canlıdır. Dünya'da en çaresiz ve aciz canlıdır. Dolayısı ile çocukların özel olarak bakıma ve korunmaya ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçlarının karşılanmasında oluşabilecek sorunları önlemek adına gerekli yasal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Çocukların hem insan olması hem de bakıma ve korunmaya muhtaç olmasından kaynaklanan ve çocukların bedensel zihinsel duygusal ve sosyal olarak gelişebilmesi için hukuk kuralları ile korunan haklarıdır (Kepenekçi, 2008: 205).

Çocuk hakları; yasal ve hukuki olarak dünyadaki bütün çocukları kapsayan, çocukların doğuştan sahip olduğu evrensel bir kavramdır. Doğuştan sahip oldukları bu haklar arasında; sağlık, barınma, eğitim, bedensel, duygusal, cinsel sömürüye karşı korunmak vb. hakları yer almaktadır. Ülkemizde çocuk haklarını korumaya yönelik ilk girişimler, "Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi" ve Çocukları Koruma Kanunu'dur. Türkiye'de çocukların korunmasından "Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu" sorumludur. Bu kurumun kuruluş kanununa göre korunma ve bakıma muhtaç çocuklar "beden, ruh, ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlike altında olan çocuklar" olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım, 2014: 2).

Her çocuk anne ve babası ile düzenli olarak kişisel ilişki içinde olma, rahatça yaşayabilmek için koruma ve ihtimamdan yararlanma ile eğitim hakkına sahiptir. Kamu kurumları ile özel kurumlar tarafından çocuklarla ilgili yapılan tüm işlemlerde çocuğun çıkarlarının en iyi şekilde korunmasına önem verilmelidir.

Çocuk haklarının hala çiğnendiği bir dünyada, daha fazla insanın çocukları korumaya ve onlara daha iyi bir gelecek için umut vermelerine katkıda bulunmaya ihtiyaç duymaktadır (Hilweg ve Ullmann, 1997).

Dünyada yaşanan büyük savaşlardan en fazla olumsuz etkilenen çocuklar olmuştur. Bu durum "çocuk hakları" kavramını gündeme getirmiştir. Çocuk hakları tarihine baktığımızda; ilk olarak Birinci Dünya Savaşı mağdurları, dünya çocuklarının haklarını korumak için 1920'de Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi yayımlamıştır. Bu bildirge, 1924 yılında Milletler Cemiyeti ve Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk tarafından da onaylanmıştır. İkinci Dünya Savaşı ile birlikte Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi geçerliliğini yitirmiştir. İkinci Dünya Savaşı bitiminde, Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi 20 Kasım 1950'de oybirliği ile çocuk hakları bildirgesini kabul etmişlerdir. Bu bildirgede, çocukların fiziksel ve ruhsal olarak yeterli olgunluğa ulaşmadığı için, gerek doğum öncesi, gerekse doğum sonrasında çocuğun özel bakım ve korunmaya muhtaç olduğunu belirtmektedir (T.C.EGM, 1997: 17).

BM (Birleşmiş Milletler) çocuk hakları sözleşmesi çocuk haklarını en kapsamlı ele alan uluslararası sözleşmedir. Çocukların "Magna Carta'sı" olarak da nitelendirilen bu sözleşme çocukların en güzel şekilde yaşamalarını, kendilerini gerçekleştirmelerini hedeflemektedir. Bu anlaşma; çocukların, bütün gelişim alanlarında sağlıklı gelişmelerini amaçlamaktadır. Bunun yanı sıra çocukların kendine güvenen, özgür, saygın ve onurlu bireyler olmalarını sağlamak gibi amaçları da vardır (Öztürk, 2011: 34).

1963 yılında UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) ve Türkiye Milli Komitesi Yönetim Kurulu tarafından hazırlanan "*Türk Çocuk Hakları Beyannamesi*" kabul edilmiştir. Gelişen dünyada çocukların haklarının daha geniş alanlara yayılmasıyla çocuk haklarının bildirge olmaktan uzaklaşmış uluslararası sözleşme olması ihtiyaç haline gelmiştir. 20 Kasım 1989'da Çocuk Hakları Sözleşmesi, Birleşmiş Milletlerin 44. Genel Kurulu'nda oybirliğiyle kabul edilmiştir (T.C.EGM, 1997:7).

2.3 Çocuk İstismarı ve İhmalinin Tanımı ve Tarihi Süreci

Çocuklara yaşatılan istismar ve ihmal vakaları asırlar boyunca her toplumda, her kültürde farklı şekillerde görülmektedir. İstismar ve ihmal konusu ülkemizde her geçen gün artış göstermesine rağmen toplum olarak bu konuda yeterli çözüm bulunamamıştır. Çocuk istismarı ve ihmaline çözüm bulabilmek için öncelikle istismar ve ihmalin ne olduğu, belirtileri ve çocuk üzerindeki etkilerini bilmemiz gerekmektedir. Çocuk istismarı 0-18 yaş grubundaki çocukların ona bakmakla yükümlü kişiler tarafından, zarar verici olan kaza dışı (kasıtlı) önlenebilir davranışa maruz kalmalarıdır. Bu davranışlar; çocuğun fiziksel, zihinsel, psiko-sosyal gelişimini engelleyen uzmanlar tarafından istismar olarak nitelendirilmesi gereken davranışlar bütünüdür.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ-WHO,1999)' e göre çocuk istismarı; çocuğun yaşamına, her alanda gelişimine, sağlığına, güven, sorumluluk ve becerilerle ilgili olarak genel değerlerine zarar verme şeklinde tanımlanmaktadır. Çocukken maruz kalınan ihmal ve istismar çocukta telafisi imkansız izler bırakmakta ve ruh sağlığını olumsuz etkilemektedir (Sağır ve Gözler, 2013: 74).

İhmal ise; çocukların fiziksel, zihinsel, psikolojik gelişim ve sağlıkları için beslenme, eğitim, sevgi ve korunma gibi gereksinimlerini ebeveyn ya da bakıcıları tarafından zamanında yerine getirilmemesidir (Kara, 2010: 33). Çocuk istismarı, bir çocuğa karşı, cinsel, fiziksel veya ihmal eylemi biçimidir veya eylemidir (Balkaran, 2015: 22).

Çocuk ihmali; anne babaların, diğer aile fertlerinin, bakıcıların çocuğun sağlığı ve gelişimi için yapmaları gerekenleri yerine getirmemeleri demektir. Diğer bir ifadeyle; ebeveyn ya da bakıcı tarafından çocukların temel gereksinimlerinin karşılanmadığı durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocukların temel gereksinimleri arasında; yeterli barınma, giyecek, yiyecek, sağlık bakımı, eğitim, korunma, sevgi vb. yer almaktadır (Topçu, 2009: 41). Çocuk ihmali; ebeveynlerin eğitimsizliğinden, kendileri çocukken ihmal edilmiş olmalarından kaynaklanabileceği gibi ekonomik yetersizlikler nedeniyle de gerçekleşebilmektedir (Polat, Topuzoğlu ve Gezer, 2008: 31).

Normal şartlar altında çocuğun büyütülmesi ve eğitilmesi konusunda aile sorumludur. Ailenin olmadığı veya görevini yerine getiremediği yerde sorumluluğu devlet üstlenmektedir. Yetişkinler tarafından çocukların ihmal edilmesi, çocukların hak ve özgürlüklerinden yoksun kalmasına neden olmaktadır (Yıldırım, 2014: 34).

Çocuğa bakmakla sorumlu olan kişi ya da kişilerin, çocuğun beslenme, barınma, giyinme gibi temel ihtiyaçlarını karşılamaması, sağlık, eğitim, danışma gibi gereksinimlerini yerine getirmemesi çocuk ihmaline örnek olarak verilmektedir. Çocuk ihmali, fiziksel ve cinsel istismara göre soyut olduğu için tanısı da oldukça güçtür (Polat ve diğerleri, 2008: 31).

Profesyonel ve kamuya açık medya, giderek artan bir şekilde, çocuk istismarı ve ihmal sorunlarının topluma yaygın biçimde dağıldığını ve frekanslarının ve ciddiyetinin sosyo-ekonomik sınıfla ilgisiz olduğunu ileri sürdüklerini ilan etmektedir (Pelton, 1978: 72).

Çocuk istismarı ve ihmali, bugün toplumumuza karşı gelen karmaşık sosyal sorunları temsil etmektedir. Çocuk kötü muamelesi için ilk ulusal rakamların üretildiği 1976'dan itibaren, en son döneme kadar, çocuklara yönelik kötü muamele raporları giderek artmaktadır. 1992 yılında, çocuk koruyucu hizmet ajansları tahmini 2.9 milyon çocuğu kapsayan yaklaşık 1,9 milyon çocuk istismarı ve ihmal raporunu almıştır. Kötü muamele kanıtlanmış veya bu raporların % 41'inde belirtilmiştir. 1992 de dâhil olmak üzere her yıl, istismar ve ihmal ile yaklaşık 1100 çocuk ölüyor. 1992 yılında, bu 1000 kanıtlanmış kurban başına 1'den fazla ölüme tercüme edilmiştir. Bildirilen ve kanıtlanmış çocuk istismarı ve ihmali vakalarının endişe verici sayıda olması, bazı gözlemcilerin bu sorunu ABD'de "salgın" oranlarına ulaşmasıyla yönlendirmelerine neden olmuştur. Aynı zamanda, yeni bir Ulusal Araştırma Konseyi (1993) raporu çıkmıştır (Wıdom, 2001: 31).

Çocuk istismarı ve ihmali kaza sonucu ortaya çıkmamaktadır. Çocukla ve çocukla ilgilenen kişi ya da kişiler arasında ortaya çıkan ve çocuğun gelişimini olumsuz etkileyen etkileşimlerdir. İstismar aktif bir eylem olmakla birlikte, çocuktan sorumlu kişi veya kurum tarafından gerçekleştirilebilir. Çocuğa karşı yapılan ve onun fiziksel, zihinsel, duygusal ve toplumsal gelişimine hasar veren her nevi eylem olarak tanımlanabilmektedir (Akyüz, 2013: 477). Eylemsel, sözel ya da cinsel saldırılar çocuğun benliğinde, psikolojik ve sosyal gelişimine zarar vermekle

sonuçlanmaktadır (Topçu, 2009: 20). İhmal ve istismar arasındaki temel fark; istismarın aktif, ihmalin pasif olması durumudur (Polat ve Diğerleri, 2008: 32).

Çocuk istismarı ve ihmali ilk çağlardan beri var olan sorunlardır. Çocuk istismar ve ihmali toplumdan topluma kültürlerarası bağlamda farklılıklar göstermektedir. 17.Yüzyıl başlarından itibaren çocukların korunması ile ilgili az da olsa çalışmalar olmuştur. Tıp alanında fiziksel istismar sonuçları üzerinde (kırıklar, kafa travmaları,…) çalışılmıştır. 20 yüzyılın ikinci yarısında uzun kemik kırıkları 1962 yılında Henry kamp dövülmüş çocuk sendromu tanı kategorisi ile çalışmıştır. 1975'te ise ABD'nin tüm eyaletlerinde çocuk istismarını önleme yasayla geçirilmiştir (MEB). Çocuklara yönelik kötü muamelenin göstergeleri, herhangi bir zaman diliminde toplum için kabul edilebilir olan çocuk yetiştirme kalıpları ile tanımlanır. Çocuk yetiştirme uygulamaları, ortaya çıkan ebeveyn-çocuk ilişkisinde çatışma veya işbirliği düzeyini etkileyen sayısız kültürel ve durumsal faktörden etkilenir(Wolfe, Pierre, 1989, 377).

Tarih boyunca yeryüzünün en savunmasız canlıları olan çocuklar, zalimce muameleye maruz kalmışlardır. Dolayısı ile çocuk istismarı insanlık tarihi kadar geçmişe dayandırılmaktadır. Arap kabilelerinde kız çocuklarının diri diri toprağa gömülmesi, batılı ülkelerde sanayi toplumunda çocukların çok ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılmalarına örnek olarak verilmektedir. Günümüzde çocuk istismarının her türü artarak devam etmektedir. İstismar ve ihmali yok saymak çocuklara verilecek zararın en büyüğü olarak düşünülmektedir. İstismara uğramış çocukların tedavisi kadar, istismarın önlenmesi de önem arz etmektedir (Öztürk, 2011: 15).

Çocuklara kötü muamele, Amerika Birleşik Devletleri'nde uzun bir geçmişi olan bir olgudur. (Pogge, 1992). On dokuzuncu yüzyılın sonları ve yirminci yüzyılın başlarına kadar Amerika Birleşik Devletleri'nde çocuklara kötü muamelenin ortaya çıkmasını engellemek için hizmet geliştirme çabaları vardı. 1874'te çocuk istismarı, milletin dikkatini Mary Ellen Wilson adındaki sekiz yaşındaki bir yetimin bakıcıları tarafından günlük sürtüşme ve dayaktan acı çektiği haberiyle yakaladı. Bu davada, Mary Ellen Wilson'u gelecekteki kötü muameleden korumak için yasaların bulunmadığının farkına varıldı. ve istismara uğramış çocukları korumak için hiçbir örgütlenme yoktu. (Bremner, 1971), Dava daha sonra Amerikan Hayvanları İçin Zulüm Önleme Derneği'nin avukatlarına sevk edildi. Bu avukatlar, hayvanları kötüye kullanmaktan koruyan yasaların çocukları koruyan yasalardan daha büyük olan

Mary Ellen Wilson davası, çocuklara kötü muamelenin varlığına ve bu sosyal soruna verilen ilginin olmamasına dikkat çekmede çok önemliydi. Bu dava, insanların kurulmuş bir örgüte rağmen hayvanları zulümden koruduğunu ortaya koydu. Çocukları istismar eylemlerinden korumuşken, çocuklara kötü muameleden korunma ve fiziksel ceza yasalarının oluşturulmasını ve New York Çocukları Zalim Önleme Derneği (NYSPCC) gibi kurumların gelişmesini doğurmuştur. Çocuk Savunma Fonu'ndan 1877'de NYSPCC den destek aldı ve çocuk istismarı ve ihmal sorunlarına yönelik bir örgüt olan Amerikan Humane Derneğini kurmak için bir araya geldi. Çocuklara kötü muamele, milyonlarca Amerikalı çocuğu etkileyen ve yıllık olarak milyarlarca dolara mal olan sosyal bir sorundur (Sinanan, 2011: 61).

Bu çalışmada, en yaygın kötü muamele biçimi olan çocuğun ihmali, çocukların gelişimini etkilemektedir. Geçmişte olduğu kadar yakın geçmişte elde edilen bulgular, çocukların ihmalinin çocukların bilişsel, sosyo-duygusal ve davranışsal gelişimi üzerinde ciddi, zararlı kısa ve uzun vadeli etkileri olabileceği sonucuna yaklaşmaktadır. Bağlanma ve ilgili varsayımlarla tutarlı olarak, yaşamın erken döneminde meydana gelen ihmal, sonraki gelişmeye özellikle zararlıdır. Üstelik ihmal, birçok alanda, özellikle erken ergenlik ve çocukluk döneminde fiziksel istismardan ibaret olan etkilerle ilişkilidir. Fiziksel istismara uğramış çocuklar ile ilgili olarak, ihmal edilen çocukların daha ciddi bilişsel ve akademik açıkları, sosyal geri çekilme ve sınırlı yaşıt etkileşimleri ve içselleştirme (dışsallaştırmanın aksine) sorunları vardır (Hildyard ve Wolfe. 2002: 679).

2.4 Çocuk İstismar ve İhmalinin Türkiye'deki Durumu

Çocuğa bakmakla yükümlü olan kişilerin, çocuğa bakamadığı durumda devlet eliyle çocuk SHÇEK(Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu)' nda himaye altına alınmaktadır. SHÇEK'in tarihi Himaye-i Etfal Cemiyeti adıyla 1921'lere dayanmaktadır. Bu cemiyet Kurtuluş Savaşı sırasında korunmaya muhtaç olan çocukların korunması ve yetiştirilmesi amacıyla kurulmuştur. Himaye-i Etfal Cemiyeti gönüllü kişiler tarafından kurulmuştur. Padişah iradesi ile 17 Ocak 1921'de kamu yararına çalışan kurum olarak kabul edilmiştir. Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin adı TÇEK olarak değiştirilmiştir.

TÇEK aile ve çocuklara yönelik birçok başarılı çalışmaya imza atmıştır. 1980 yılında yaşanan büyük ekonomik sıkıntı ile dernek kapatılmıştır. Görevleri Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na devredilmiştir. Daha sonra yerine SHÇEK açılmıştır (Kara, 2010: 8).

Ülkemizde çocuk istismar ve ihmaline karşı hareketler son yıllarda artış göstermektedir. Çocuk İstismar ve İhmalini Önleme Derneği 1988 yılında Ankara'da kurulmuştur. Çocuk İstismar ve İhmalini Önleme Derneği ulusal ve uluslararası düzeyde toplantılar düzenleyerek toplumu bilinçlendirme çalışmaları yapmaktadır. Konuyla ilgili çeşitli yayınlar yayınlamakta, çeşitli araştırmalar yapmaktadır. 1992 yılında ÇİKORED (Çocuğu İstismardan Koruma ve Rehabilitasyon Derneği) kurulmuştur. Bu dernek hem akademik hem de toplumu bilinçlendirmek için görev yapmaktadır. İlerleyen zamanlarda bu konu ile ilgili birçok dernek kurulmuştur.

Günümüzde çocuklara yönelik istismar yoğun bir şekilde yaşanmaya devam etmektedir. Çeşitli kaynaklardan her tür sosyoekonomik ve eğitim düzeyindeki ebeveynlerin çocuklara çeşitli istismar türlerini uyguladıkları bilgisi edinilmektedir (Pekdoğan, 2016: 425).

Yapılan çalışmalarda; Türkiye'de fiziksel şiddet, çocuğa uygulanan disiplin yöntemi olarak seçilmiştir (Polat, 1997 Akt. Dilsiz ve Mağden. 2015: 680). Çocuk istismarında toplumumuzda kültürel olarak fiziksel istismar yerleşmiş durumdadır. Çocuk terbiyesi ve eğitimi için çocuğa uygulanan fiziksel istismar hoş görülmektedir (Deveci ve Açık, 2003: 12).

Türkiye'nin mega kentlerinde de sokakta çalışan çocuk sayısı her geçen gün artmaktadır. Ülkemizde sokak çocuklarını koruyan ciddi bir yasa ya da devlet kurumu bulunmamaktadır Halbuki bu çocuklarla sürekli karşılaşılmaktadır. Çöp karıştıran, sakız, mendil, simit satan ayakkabı boyayan ışıklarda araba camı silmeye çalışan çocukları çocuk olduğunu hatırlayıp oyun oynayan ya da yorgunluktan kaldırımın bir köşesine kıvrılıp uyuyan çocuklarla her gün karşılaşmaktayız. Bugün sahip çıkılmayan bu çocuklar yarın karşımıza toplumsal sorun olarak çıkmaktadır. Bu çocuklar kaybedecek bir şeyleri olmadığı için yasadışı eylemlere, çetelere katılarak çalışma olasılıkları vardır. Çözüm olarak; toplumun bu çocuklardan korunması gerektiği değil, bu çocukların daha sağlıklı ortamlarda yaşamalarının devlet eliyle sağlanması gerekmektedir (Zeytinoğlu, 1991: 105-109).

2.5 Çocuk İstismarı ve İhmalinin Sınıflandırılması

Çocuk istismar davranışları; fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik istismar olarak dört başlık altında toplanmaktadır. Kendini korumaktan aciz ve savunmasız olan çocuğa çeşitli şekillerde zarar veren ve hayatının ilerleyen döneminde yaşamını etkileyebilecek sonuçlar doğuran çocuk istismarı sorunu fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik istismar olmak üzere 4 gruba ayrılmaktadır (Doğanlı ve Karaörs, 2017: 83)

2.5.1.Fiziksel İstismar

Çağımızda çocuğun karşılaştığı istismarların başında fiziksel istismar gelmektedir. Fiziksel istismar çocuğun kendinden daha büyük ve güçlü olanların el, ayak ya da herhangi bir aletle kendini koruyamayan çocuğa vurması şeklinde görülmektedir. Yetişkinlerin şiddet kullanarak (el ile ya da alet ile vurulması) çocuğa zarar vermeleridir. Çocukta fiziksel istismar sonucu, vücudunda çürük, yanık, kaynar su ile haşlanmalar, zehirlenme, kemik, eklem, iç organ hasarları, büyüme ve gelişme gerilikleri gibi durumlar gözlenmektedir (Polat ve diğerleri. 2008: 27).

Fiziksel istismar çocukların fiziksel bütünlüğünü ve insanlık onurunu zedeleyen eylemler bütünü olarak tanımlanmaktadır (Akyüz, 2013: 477). Ebeveynlerin çocuk üzerinde otorite kurması için, çocuğa kaza dışı şiddet uygulamasıdır. Genellikle çocuk üzerinde gözle görülür bir hasar bıraktığı için anlaşılması en kolay istismar çeşididir (Polat ve diğerleri. 2008: 27).

Erişkin tarafından şiddet uygulanarak çocuğun bedensel sağlığına zarar verilmesi durumudur. Çocukta fiziksel zarzra, yaralanmaya hatta ölüme neden olabilen, en çok da şiddet içeren davranışlardır. Çocukluğunda ailesi veya yakın çevresi tarafından şiddet gören çocuk kaygı ve endişe yaşayabilmektedir. İleride evlendiğinde ise; başta eşi olmak üzere ailesine şiddet gösterme eğiliminde olmaktadır. Çocuğun maruz kaldığı fiziksel istismar durumu sadece aile içi şiddete sınırlı kalmamakta, yakın çevresi tarafından da fiziksel istismara uğrayabilmektedir (Doğanlı ve Karaörs, 2017: 83).

En sık görülen ve tespit edilmesi en kolay olan istismar çeşididir. Genellikle çocuğun, kendine bakmakla yükümlü olan kişiler tarafından, kasıtlı yaralanması ya da kollanmamasından kaynaklı gerçekleşen esef verici olayları içine alır. Kasıtlı

gerçekleşen sarsıntılar çoğunlukla çocuğu disipline edilmesi amacıyla, ebeveynin çocuk üzerindeki yaptırımını sağlayamadığında gerçekleşmektedir. Çocuklara ebeveynleri tarafından uygulanan fiziksel istismar orta ve şiddetli olmak üzere iki derecede meydana gelmektedir. Orta derecede fiziksel istismar örnekleri; çocuğun ağzına acı sürmek, kulağını ya da saçını çekmek, çocuğu hafif derecede sallamak, çocuğun bedenine hafif derecede elle vurmak şeklinde görülmektedir. Şiddetli fiziksel istismar örnekleri ise; çocuğu şiddetli bir şekilde elle ayakla ya da bir nesne ile dövmek, ütü ile yakmak, demir veya hortum ile vurmak, boğazını sıkmak gibi bedensel cezalandırmalardır. Çocuğa uygulanan şiddetteki amaç; çocuğun tutum ve eylemlerini düzgün hale getirmek değildir. Aksine ebeveynler açısından; çocuğun doğması, onun hayatta olması ve yaşaması suç olarak görülmekte bu sebepten cezalandırılmaktadır (Türker, 2017: 9).

2.5.2. Cinsel İstismar

Kendini korumaktan aciz olan çocukların, kendinden en az 5-6 yaş büyük kişiler tarafından, cinsel ihtiyaçlarının karşılanması için kullanılmasıdır. Tanım olarak cinsel istismar, çocuğa göre yaşça büyük olan kişilerin cinsel doyum için çocukla ilişki kurmasıdır (Akyüz, 2013: 479). Cinsel istismarda çocuğun rızasının olup olmadığına bakılmazken, şiddet içermesi de gerekmez (Polat ve ark. 2008: 28).

Çocuklara onların rızası olmadan yakın ilişki kurma bazen de zor kullanmayı içeren cinsel saldırılar çoğunlukla tesadüfidir. Cinsel istismar ve ensest ilişkileri genellikle çocuk ve ailesinde psikolojik ve sosyal sorunlarla görülür. Baba alkolik ya da madde bağımlısı, depresif ,anne ise psikolojik ve kişilik olarak zayıf boyun eğen aciz bir kişilik yapısına sahiptir. Anne çocuklarını korumaktan acizdir (Kutchinsky, 1999: 201).

İnsanlık tarihinde, insanların özellikle zayıf ve güçsüz olan çocuklara yönelttiği yıkıcı davranışlar bulunmaktadır. Yaşamın devamının güvencesi demek olan çocuklar, zamanın her döneminde en kötü muamelelere maruz bırakılmış, her biçimde istismar edilmiş ve edilmeye devam etmektedir. Çocuk cinsel istismarı; bu vahşi sürecin en acımasız, aşağılayıcı ve tahrip edici olanıdır. Cinsel istismar toplum tarafından kabul görmeyen, uygunsuz arzuların etkisi altında, cinsel doyum elde

etmek amacı ile yapılan tek taraflı, bencil ve çarpık insan eylemlerini içermektedir (Topçu, 2009: 12).

Cinsel istismar ortaya çıkarılması en zor olan istismar çeşidi olarak tasvir edilmektedir. Cinsel istismara maruz kalma ilk olarak 6-7 yaşından sonra gözlenmekte, ergenlik döneminde ise daha sık rastlanmaktadır (Öztürk, 2011: 23).

Toplumun her kesiminde görülen cinsel istismar çocuğun yetişkin tarafından ikna edilmesi ile ya da tehdit edilmesi sonucunda meydana gelmektedir. Cinsel istismar hem mağdur olan çocuk tarafından hem de ailesi tarafından saklanmakta kayıtlara geçmemektedir. Ancak bazı durumlarda mağdur olan çocuk, kendi düştüğü duruma kardeşinin de düşmemesi için gerekli mercilere ulaşıp durumun açığa çıkmasını sağlayabilmektedir. Toplumun inançları, anne-babaların eğitim durumu, yine ailenin sosyoekonomik durumları gibi nedenlerle özellikle kız çocuklarının çok küçük yaşta evlenmesi ile çocuk gelin adıyla cinsel istismara zemin hazırlamaktadır. Çocukların çocukluk hakkını elinden alan, geleceğini karartan cinsel istismar çocuk için duygusal, sosyal, kültürel, ahlaki, hukuki boyutlarıyla büyük bir sorundur. Cinsel istismara uğrayan çocuklar ilerde başkalarını cinsel istismar edebilmektedir. Bu durumda toplumumuzda bu sorun daha büyüyerek artmaktadır (Doğanlı ve Karaörs, 2017: 83).

Son yıllarda teknolojinin baş döndürücü hızla gelişmesi ve ülkemizde internetin çok fazla yayılması ile çocuklarımızın internet üzerinden istismara uğraması daha da kolaylaşmaktadır. Günümüzde hemen hemen her evde internetin olmasının avantajlarının yanında dezavantajları da vardır. Dünyada internetin gelişimi ve yaygınlaşması çocukların şahsi erişimini kolaylaştırmakta ve sıklığını artırmaktadır. Bu da çocukların tahrik edilmesi ve aile dışından failler tarafından istismar eylemlerinin gerçekleştirilmesi için olanakları artırmaktadır. Birçok üye devlet tarafından belirtilen görüşlere bağlı olarak UNESCO; çocukların cinsel istismarı, internette çocuk pornografisi gibi sorunlarla ilgili çok fazla kaygı duymaktadır. Nedeni ise; çocukların ahlaki çöküntü, şiddet ve nefret içinde yetişiyor olmalarıdır. Bunun aksine; çocukların eğitim, kültür, barış ve hoşgörü içinde yetişmelerini sağlamaktır (İşçibaşı, 2005: 144).

Günümüzde her ne kadar gizlense de ensest vakaları cinsel istismar vakaları içinde görülen bir durumdur. Toplum tarafından gizlenen, çoğu zaman ortaya çıkmayan durum ensest olarak adlandırılmaktadır. Başka bir tanımla aile bireyleri arasında gerçekleşen, ya da kan bağı olup evlenmesi sakıncalı olan kişiler arasında gerçekleşen cinsel ilişkiye ensest denir. Ensest, evlenmeleri hukuksal, dini, ahlaki açıdan yasaklanmış, yakın akraba olan kadın ile erkeğin cinsel ilişkide bulunması demektir. Diğer bir çalışmada ensest; aile içinde yaşanan bir cinsel istismar türü demektir. Genellikle taraflıdır fakat nadir olgularda karşılıklı olabileceği de görülmektedir (Polat ve diğerleri, 2009: 81).

Çocuk cinsel istismarı sınıflandırılırken bedensel temas içeren ve içermeyen şeklinde olabildiği gibi aile içi ve dışı olarak da sınıflandırılabilir. Aile içi cinsel istismara ensest denir. Ensest cinsel istismarın aile içi olarak yapılan grubudur. Çocuğun cinsel istismara uğradığı yer olarak genellikle parklar, ıssız sokaklar, boş inşaat alanları karanlık yerler olduğu düşünülür. Oysa çocuğun cinsel istismara uğradığı yerler genellikle ev, okul gibi çocuğun yaşadığı çevre olduğu görülmektedir. Çocuk cinsel istismarı istismar çeşitleri içinde tanınması en zor olanıdır. Çünkü olay gizlice yapılır ve çocuğun olayı açıklamaması için çocuk, yapan kişi tarafından tehdit edilir. Çocukların uğradığı cinsel istismarı öğrenen aileler bazen korktuklarından bazen de çocuklarını korumak amacıyla durumu görmezden gelebilmektedirler. Çocukların cinsel istismara uğrama belirtileri; yürümede zorluk, boğazda hassaslık, tekrarlanan karın ya da baş ağrıları şeklinde ortaya çıkmaktadır (Kutchinsky, 1999: 201).

2.5.3.Duygusal İstismar

Çocuğa bakım veren ebeveyn ya da bakıcısı tarafından çocuğun yaşının ve gelişim düzeyinin gerektirdiği ihtiyaçlarının karşılanmaması ya da geciktirilmesidir. Duygusal istismar aktif ve pasif olmak üzere ikiye ayrılır. Aktif duygusal istismar çocuğa bakmakla yükümlü kişi ya da kişilerin çocuğa karşı sözel saldırı ve sürekli olumsuz tutum içinde olmalarıdır. Pasif duygusal istismar ise ebeveynlerin; çocuğun onaylanma, fark edilme, anlaşılma gibi temel duygusal ihtiyaçlarını görmezden gelmeleri durumudur.

Duygusal istismar tanımlanması en zor ancak; en çok rastlanan istismar türüdür. Çocukların etkilendikleri tutum ve davranışlara maruz kalması ile veya ihtiyaç

duydukları sevgi, bakım ve ilgiden mahrum bırakılması ile psikolojik hasara uğratılmalarıdır (Polat ve ark. 2008: 29). Duygusal istismar çocuğa bedensel bir fiil olmaksızın yapılan kötü muamelelerdir. Çocuğu odaya kilitlemek, sürekli hakaret etmek, eleştirerek küçük düşürmek duygusal istismarın çeşitleri arasındadır (Topçu, 2009: 35).

Duygusal istismar; bir kişinin, diğer bir kişiye yaptığı küçümseme, aşağılama, tehdit etme hareketlerini içermektedir. Duygusal istismardaki amaç; karşısındaki kişiye gözdağı vermek, sindirmektir (Öztürk, 2011: 43).

Duygusal istismar, çocuğun bedensel, ruhsal, ahlaki ve sosyal gelişimine büyük zarar vermekle birlikte çocuğun kendine olan özgüvenini zedelemektedir. Ebeveynler fiziksel istismarın sonuçlarını çocuğun bedeninde görüp üzülüp, vicdan muhasebesi yapabilirler, fakat duygusal istismarın çocuk üzerinde bıraktığı hasarı maalesef gözle göremezler (Topçu, 2009: 35). Çocuğun çevresindekiler tarafından aşağılanması, küçük düşürülmesi, onurunun zedelenmesi olarak tanımlanmaktadır (Akyüz, 2013: 479).

UNICEF duygusal ihmali ve istismarını çocuğun özelliklerinin ve yapabildiklerinin sürekli olarak horlanması, toplumsal etkileşim ve kaynaklara ulaşımdan mahrum bırakılması, çocuktan yaşına ve kapasitesine uygun olmayan isteklerde bulunulması ve çocuğun toplumsal normlara uygun olmayan çocuk yetiştirme yöntemleri ile büyütülmesi şeklinde tanımlamaktadır. Çocuğa bedensel bir fiil olmaksızın yapılan kötü muamelelerdir. Çocuğu odaya kilitlemek, sürekli hakaret etmek, eleştirerek küçük düşürmek duygusal istismarın çeşitleri arasında sayılmaktadır (Topçu, 2009: 35).

Duygusal istismar, istismar çeşitleri içerisinde tanılanması, tanınması, sonucunun gözlenmesi en güç olanıdır. Duygusal istismar davranışları arasında; reddetme, korkutma, tehdit, ayırma, yalnız bırakma, aşağılama, suça yöneltme, vb. yer almaktadır (Suna, 2014: 71).

Duygusal istismar bütün istismar çeşitleri içinde ve beraberinde gözlenebildiği için en sık rastlanan ve tespiti en zor olan istismar türüdür. Duygusal istismarda ebeveynin iletişimde devamlı reddedici, yıldırıcı, aldırmaz, kötü yola teşvik edici davranışları söz konusudur. Aile dışında özellikle öğretmenlerin çocukları rencide

edici davranışlarda bulunmaları, aşağılamaları, çocuklara takma isim takmaları, onlara bağırmaları, duygusal istismarın nedenleri arasında sayılmaktadır. Duygusal istismara uğrayan çocuklar kendini çaresiz hisseder, kendilerine olan güveni sarsılır ve karşısındakine bağımlı hale gelmeye başlamaktadırlar (Doğanlı ve Karaörs, 2017: 84).

2.5.4 Ekonomik İstismar

Kırsal kesimlerden kentlere göçler nedeniyle ailelerin ekonomik seviyeleri düşmektedir. Ebeveynler çocuklardan yaşları küçük olmasına rağmen ekonomik beklenti içerisine girmektedirler. İşverenler açısından daha az maliyetli olması sebebiyle çocukları tercih etmektedirler. Dolayısıyla; çocuklar çok küçük yaşlarda kendi kapasitelerinden çok fazla iş yükü altına girmektedirler.

Türkiye'de II. Dünya Savaşı'ndan sonra sanayinin gelişmeye başlamasıyla kırsal kesimden kentlere göç başladığı görülmektedir. Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana Türkiye'nin toplumsal yapısında önemli değişmeler olmuş, kırsal ve kentsel yapısında dengeler hızla değişmektedir. Bir yandan nüfusun hızla artması, diğer yandan kentlere olan göçlerden dolayı kentlerde büyük nüfus yığılmaları meydana gelmektedir. Fakat kentler bu yoğun nüfusa istihdam barınma ve hizmet olanakları sunmak için yeterli altyapıya sahip değildir. Şehre gelen aileler için sunulan imkânların yetersiz olması sonucu ortaya çıkan koşullar, yoksullukla birleştiğinde ailenin geçimini sağlamak için ailenin bütün fertlerinin çalışması gerekmektedir. Yani çocuğun emeğine duyulan talep artmaktadır. Günümüzde de toplumumuzun iş yapısı değişmediği ve kentlerdeki yoksulluk giderek arttığı için çocuğun emeğine talep uzun süre Türkiye'nin gündeminde kalacaktır. Yapılan çalışmalarda çocukların çok küçük yaşlarda çalışma ortamına girdikleri görülmektedir. Sayılarının çok fazla olduğu görülmektedir. İstismar ve ihmal edici şartlarda ve tehlikeli işlerde çalıştırılmaktadırlar. Sağlık, beslenme ve eğitimden yoksun olarak uzun iş saatlerinde çalıştırılmaları, üstelik bunun maddi karşılığını alamadıkları görülmektedir (Atauz, 1991: 99).

Ülkemizdeki çalışma koşullarının, karmaşık, ekonomik ve toplumsal yapılaşmanın bir sonucu olarak çalışan çocuk sayısının günden güne arttığını görmekteyiz. Ülkemizde yaşanan sanayileşme sürecinde görülen sorunlar arasında çalışan çocuk

sayısının artmasının yanında çocukların istismar ve ihmal problemleri de ortaya çıkmaktadır. Yine yapılan araştırmalara göre; istismar ve ihmale uğrayan çocukların büyük çoğunluğu çalışan çocuk kesiminden olduğu görülmektedir. Sonuç olarak; kendi istekleri dışında işe yerleştirilmiş olan ve büyük bir sorumluluk içinde işlerine devam eden aileler için de çalışmalarından dolayı saygınlık kazanan bu çocuklar "fırsat verilse okula devam etmek isterdim" dedikleri ortaya çıkmıştır (Kozcu, 1991: 11).

Ülkemizde kırsal kesimden kentlere göçün fazla olması nedeniyle; kentlerde aşırı bir nüfus yoğunluğu yaşanmakta, işsizlik problemini beraberinde getirmektedir. Aile üyelerinin hepsinin iş arayışına girdiği görülmektedir. İşverenlerin çocukların ucuz işgücü olduğunu düşünmesi ile çocuklar, diğer aile üyelerine göre daha kolay işe başlayabilmektedir. Ekonomik istismar olarak nitelendirilen çocuk işçiliğini oluşturan diğer bir faktör ise; anne-babaların özellikle erkek çocuklarının küçük yaşta çalışarak hayatın zorluklarını öğrenebileceği düşüncesidir. İşverenin çalışma ortamında çalışan küçük çocuklara sergilediği kötü davranışlar, fiziksel ve duygusal istismara neden olabilmektedir (Doğanlı ve Karaörs, 2017: 84). Ailenin kısıtlı ekonomik olanakları çocuğun aile geçimine katkıda bulunma zorunluluğu gibi nedenlerle çocuklar çalışmaya zorlanmıştır (Tekin, 1991: 81).

Çocuklara yönelik istismar ve ihmal çeşitleri arasında sokak çocukları ve sokakta çalışan çocuklar sorunu yer almaktadır. Sokak çocukları günün tamamını ya da büyük bir bölümünü ailenin veya toplumun korunmasından ve gözetiminden uzak geçirmektedir. Bu çocukları dışarıda her türlü istismara ve ihmale müsait son derece sağlıksız ortamlar beklemektedir (Zeytinoğlu, 1991: 105).

Sokak çocukları; sokağı mesken edinen, aile desteğinden yoksun olan çocuklardır. Sık sık evden kaçan, evden atılan, terk edilen, ailesinin geçimini sağlamak için geç saatlere kadar çalışan çocuklardır. Ailenin yoksulluk, işsizlik, kötü barınma şartları, ana babanın çalışmak için başka kentlere gitmesi aile içi sorunları artırmakta, ailenin parçalanmasına neden olabilmektedir. Sokakta çalışan çocuklara sokağın sunduğu özgür, başıboş ve tehlikeli ortam okuldaki kaçınılmaz başarısızlık, okulu terk etmek zorunda kalma ailedeki sorunlarla birleştiğinde aile bağını koparabilmektedir. Aile bağının güçlü olması, ailenin ekonomik durumuna ve psiko-sosyal durumuna bağlı olmaktadır (Zeytinoğlu, 1991: 105).

Akt.(Yıldız,2007)'e göre; "Sokaktaki çocuklar veya UNICEF'in deyişiyle 'sokakta bulunan çocuklar' (children on the street); aile bağları süren, gündüzleri sokakta çalışıp geceleri evlerine dönen çocuklardır. Sokak çocukları' (children of the street) ise, sorumlu yetişkinlerin korumasından ve yol göstericiliğinden yoksun olan, yaşamları ve yaşam kaynakları açısından sokağı kendilerine mesken edinen çocuklardır."(Zeytinoğlu, 2001: 152 Akt: Öztürk, 2011).

Pala'nın (2011) konuyla ilgili araştırmasına göre; ihmal kavramı dört şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bunlar; fiziksel ihmal, eğitim ile ilgili ihmal, duygusal ihmal, tıbbi ihmal olarak tanımlanmaktadır. Fiziksel ihmal; terk etme, evden kovma, kaçmış olanın reddi, güvenliğini sağlamama, beslenme, giyim, kazalara karşı önlem almama, doğmamış bebeğin ihmali şeklinde gerçekleşmektedir. Daha çok, kalabalık ailelerde çocukların kendisine ait odalarının olmaması, ev ortamının gürültülü olmasından dolayı çocukların düzenli uyku alışkanlıklarının olmaması demektir. Çocuklara mevsimine göre kıyafet giydirilmemesi, eski kıyafet giydirilmesi, küçük ya da büyük ayakkabılar giydirilmesi fiziksel ihmaldir. Evlerin kirli, bakımsız, yıkık dökük olması, balkon ve merdivenlerde korkulukların olmaması fiziksel ihmal örneğidir.

Eğitimle ilgili ihmal; okula gitmeyi teşvik etmeme, okula kayıt yaptırmama, zorunlu eğitim süresine riayet etmeme, devamsızlıkları dikkate almama, ders başarısını dikkate almama şeklinde gerçekleşmektedir.

Duygusal ihmal; eşlerin birbirini istismar etmesi, alkol, uyuşturucu-uyarıcı madde kullanımına müsaade, psikolojik ihtiyaçlarını karşılamayı reddetme, sürekli aşağılama, duygularını göstermeme vb. şeklinde gerçekleşmektedir.

Tıbbi ihmal olarak; sağlık bakımını gerçekleştirmeme, geciktirme, aşıların zamanında yapılmaması, çocuğun gözlük ya da işitme cihazı kullanması gereken durumda ihmal edip alınmaması ve ayrıca geleneksel tedaviler sayılabilir.

MEB'e göre ihmal çeşitleri;

- Fiziksel ihmal;
- Çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanmaması,
- Çocuğun önlenebilir hastalıklardan korunmaması,

- Ciddi bir sağlık sorununda doğru yardım aranmaması,
- Çocuğun, bakacak kişiler bulunmadan ve uzun süreler boyunca yalnız bırakılması,
- Çocuğun gece geç saatlere kadar nerede olduğunun bilinmemesi,
- Çocuğa düzenli ve besleyici öğünlerin, temiz ve yeterli giysinin sağlanmaması, fiziksel ihmal kapsamında değerlendirilir.
- Eğitimsel ihmal;
- Çocuğun zorunlu yaşa gelmesine rağmen okula gönderilmemesi,
- Okula devamlılığının sağlanmaması,
- Okula devam etmediği bilinmesine rağmen müdahalede bulunulmaması,
- Eğitimin başarısı için gerekli ihtiyaçların karşılanmaması eğitimsel ihmal kapsamında değerlendirilir.
- Duygusal ihmal;
- Çocuğa yeterli ilgi gösterilmemesi,
- Çocuğun aile içi kötü muameleye maruz kalması,
- Çocuğun, alkol veya uyuşturucu kullanmasına göz yumulması,
- Çocuğun suç işleme, aşırı saldırganlık gibi uyumsuz davranışlarına izin verilmesi,
- Çocuğun duygusal veya davranışsal probleminde gerek duyduğu profesyonel psikolojik desteği almasına engel olunması ya da geciktirilmesi duygusal ihmal kapsamında değerlendirilmektedir.

2.6. Çocuk İstismar ve İhmalinin Risk Faktörü

Çocuklara uygulanan istismarın olasılığını artıran etkenler risk faktörü olarak tanımlanmaktadır. Çocuklara karşı uygulanan istismarın risk faktörleri incelenirken birinci adımda kişisel faktörlerini değerlendirmek gerekmektedir. İkinci adımda ilişkisel risk faktörleri yer alır. Bu kapsamda çocuğun ve mağdur edenin ilişkisel özellikleri söz konusudur. Üçüncü adımda ailesel, dördüncü adımda çevresel, beşinci

adımda toplumsal düzeydeki risk faktörleri yer almaktadır (www.cocukhaklariizleme.org).

Çocuk istismar ve ihmali hem çocuğu hem de aileyi etkilemektedir. Kimi zaman aile bütünlüğünün bozulmasına neden olabilmektedir. İstismar ve ihmali psikolojik, sosyolojik ve biyolojik incelemelere göre farklı nedenleri bulunmaktadır (Dilsiz ve Mağden, 2015:681).

Çocuk istismarı ve ihmali DSÖ tarafından; "Çocuğun sağlığını fiziksel duygusal ve psiko-sosyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen bir yetişkin toplumu veya ülkesi tarafından bilerek veya bilmeyerek yapılan her türlü fiziksel, duygusal, cinsel istismar ve ihmal davranışları içermektedir." olarak tanımlanmaktadır (Sağır ve Gözler, 2013: 69).

Çocuk istismarı ve ihmali evrensel bir sorun olmasına rağmen, toplumsal kültürlerarası bağlamda farklılık göstermektedir. Örneğin; İsveç'te çocuğun sorumluluğu tamamen devlete ait olup çocukla ilgili tüm kararlar devlet tarafından alınmaktadır. Anne babanın ise söz hakkı en düşük seviyededir. Ülkemize baktığımızda ise; çocuk üzerinde ebeveynler söz sahibidir. Ülkemizde çocukların ebeveynleri tarafından daha çok fiziksel ve duygusal istismara uğradığı yapılan araştırmalar sonucu görülmektedir (Kürklü, 2012: 7).

2.6.1. İlişkisel Risk Faktörleri

Ailelerin yapısı; çekirdek, geniş, parçalanmış aile vb. olarak çeşitlendirilebilmektedir. Aileyi oluşturan bireylerin kişisel koşullarına ve toplumun normlarına göre farklılıklar gösterebilmektedir. Bu noktada kişiler arası ilişkiler son derece önem arz etmektedir. Aile bireyleri arasındaki bağın zayıf olması, sözel ve psikolojik çatışmaların sık yaşanması, ailenin toplumda yalıtılmış olarak yaşaması, sosyal destek sistemlerine ulaşamaması, aileye stresli veya güç dönemlerinde, sıkıntılı durumlarda yardım edecek destek mekanizmalarının olmaması riskleri artırmaktadır. Ebeveyn ve çocuk bağının zayıf olmasının nedenleri arasında; çok çocuklu, işsizlik, aile içi şiddet varlığı, evlilikte veya yakın ilişkilerdeki sorunlar nedeni ile aile yapısının bozulması, bunun sonucunda çocukta veya erişkinde

duygusal ve zihinsel sorunların ortaya çıkması, sözel ve psikolojik çatışmaların sık yaşanması yer almaktadır (Tugay, 2008: 18).

Erken yaşta anne baba olmak, ebeveynlerde alkol alışkanlığı, madde bağımlılığı, tek ebeveynlik, çok çocuk sahibi olma, eşler arası uyumsuzluk, anne babaların çocukken şiddete maruz kalmış olmaları, parçalanmış aile yapısı, çocukların istismar ve ihmalini artıran faktörler arasında görülmektedir. Çocuğun yaşı, cinsiyeti, prematüre olması, engellilik durumu, gayri meşruluk gibi özellikler istismar ve ihmal de etkili olabilmektedir. Çocuktan kaynaklanan nedenler ise; huysuz, uyuma sorunu olan, sürekli ağlayan, yeme problemi olan, anne babalarıyla etkileşim kuramayan, zor mizaca sahip olan çocukların daha fazla ihmal ve istismar edildiği görülmektedir (Dilsiz ve Mağden, 2015: 681).

Ruhsal problemli ebeveynlerin çocuğu olmak çocuk için oldukça sıkıntılı ve zor bir durum olmaktadır. Bu çocukların çocukluk dönemi oldukça sıkıntılı geçmektedir. Bu çocuklar ergenlik dönemine geldiğinde ruhsal problemleri ortaya çıkmaktadır. Bunların yanı sıra bu çocuklarda; davranışsal problemler ve sosyal izolasyon görülmektedir (Buldukoğlu, Bademli, Karakaya, Göral ve Keser, 2011: 684).

2.6.2. Çevresel Risk Faktörleri

Çevresel risk faktörleri arasında; uygun beslenme, barınma ve bakım olanaklarının yetersizliği, işsizlik oranlarının yüksekliği, geçim sıkıntısının yaygın olması, uyuşturucu ticaretinin varlığı, çocuğun savunuculuğunu yapacak kurum ve yapıların yetersizliği, çocuk işçiliği konusunda denetleme ve rehabilitasyonun yetersizliği yer almaktadır (Pala, 2011: 36).

Yoksul aileler çoğunlukla; çocuklarının yaşama, zihinsel, bedensel gelişimi açısından ihtiyaçlarını karşılamaktadır. İhtiyaçları karşılanmayan çocuklar yoksulluğun geleceğe aktarılmasına neden olmaktadır. Toplumun geleceğini oluşturan çocukların sağlıklı, her yönden donanımlı yetiştirilememiş olması toplumun gelişimine ket vurmaktadır. Bu sebeple; yoksulluk çocuklar için en büyük risklerden biridir. Yoksul ailelerde çocukların ihtiyaçlarının karşılanamamasının yanı sıra; çocukların sömürülmesi, istismar, şiddet, ayrımcılığa uğraması, ihmal edilmesi gibi sosyal sorunlar ile de karşı karşıya kalırlar. Yoksulluğun beraberinde getirdiği başlıca

sorunlardan biri; yetersiz beslenmedir. Beslenme yetersizliği ve etkileri çocukların yaşamlarının daha ileri dönemlerinde devam edecek ciddi sağlık sorunlarına neden olmaktadır. Yoksullar sadece açlık, hastalık, soğuktan donma ve benzeri tehlikelerle karşı karşıya olmayıp aynı zamanda; onurlarını, öz saygılarına ve özgüvenlerine yönelen bir tehditle de karşı karşıya kalırlar. Yapılan çalışmalara göre; yetersiz beslenen çocuklarda; öğrenme güçlüğü, anksiyete, depresyon, intihar ve hiperaktivite riskinin arttığı saptanmıştır. Yoksul çocukların algılama fonksiyonlarındaki düşme ve öğrenme kapasitelerindeki azalma nedeniyle okul başarılarının düşük olduğu gözlenmektedir. Yoksul ailelerde; anne babaların çocuklarına yeterince sevgi ve ilgi göstermemeleri çocukların stres hormonlarının düzeyini değiştirerek çocukların gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir(Özenoğlu ve Ünal, 2015: 165).

2.6.3. Toplumsal Risk Faktörleri

Toplumsal risk faktörleri arasında; çocuğu korumaya yönelik yasaların yetersiz olması, çocuğa yeterli değerin verilmemesi, cinsel ayrımcılık yapılması ve toplumsal eşitsizlik, şiddetin kabul edilir görülmesi, hoşgörüyle karşılanması, organize şiddetin varlığı (savaş, terör, yüksek suç oranları), kontrolsüz internet kullanımı ve kültürel değerler yer almaktadır (Tugay, 2008: 20).

Sonuç olarak; çocuk istismarı ve ihmali farklı alanlardaki pek çok faktörün karmaşık etkileşiminin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Risk faktörü olarak kabul edilen durumlar hizmet ve müdahale için öncelik taşımaktadır. Tek başına hiçbir faktör çocuğa karşı kötü muamelenin nedenini açıklamak için yeterli olmamaktadır. Çocuk istismarı ve ihmali farklı alanlardaki pek çok faktörün karmaşık etkileşiminin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Risk faktörü olarak kabul edilen durumların varlığı çocuk istismarı ve ihmalinin varlığını kesin olarak gösterememektedir. Bununla birlikte istismar ve ihmal için risk faktörlerinin bulunduğu durumların hizmet için öncelik taşıdığı bilinmektedir (www.cocukhaklariizleme.org).

Çocukları fiziksel istismardan yani şiddetten koruyacak en önemli toplumsal faktörler; yeterli ve düzenli bakım, olumlu ebeveyn yaklaşımı ve güçlü aile bağlarıdır. Düşük ekonomik statüde bulunan ailelerin çocukları için ekonomik istismar neredeyse kaçınılmazdır. Televizyonda şiddet içerikli programlar, yüksek oranda şiddetin oluşmasında etkili faktörlerden biridir.

Yoksulluk ve ebeveynlerin düşük eğitim seviyesi çocuk istismarı ve ihmali açısından en sık ve ısrarlı risk faktörlerindendir. Fakat çocuk istismarı orta ve yüksek gelirli aileler de görüldüğü gibi, eğitim düzeyleri yüksek ailelerde de görülmektedir. Sosyoekonomik düzeyi yüksek ailelerde aileye yeni bir bebeğin katılması veya aile içi geçimsizlikler, istismar olasılığını artırmaktadır (Deveci ve Açık, 2003: 12)

Çocukken istismara uğrayan ebeveynlerin; çocuklarını fiziksel, duygusal ya da cinsel istismara uğratmaları ya da çocuklarını ihmal etmeleri olasılığı çok yüksektir. İstismara uğrayan çocukların yetişkinlikte en küçük stres altında verecekleri tepki çok büyük olabilmektedir. Yapılan çalışmalarda adölesan yaşlarda (13-19 yaş arası) çocuk sahibi olan ebeveynler çocuklarını ihmal ve istismar edebilmektedirler. Ebeveynlerden birinin olmaması, ebeveynlerin boşanmış olması, istismar ve ihmal açısından risk faktörü teşkil etmektedir. Daha çok annenin çocuklarını tek başına yetiştirmeleri durumunda; annenin omuzlarına çok fazla sorumluluk düşmesinden dolayı çocukların daha fazla istismar ve ihmale uğradıkları görülmektedir. Çocuklarını ihmal ve istismar eden ebeveynlerin, birbirleriyle olan iletişim eksikliği, aynı zamanda birbirlerine olan saygılarının düşük olduğu da tespit edilmektedir.

Anne babadaki yetenek eksikliği, eğitim seviyelerinin düşük olması, ebeveynlik ve çocuk yetiştirme konusundaki tecrübe, bilgi eksiklikleri çocukların daha çok fiziksel istismara uğramalarına neden olmaktadır. Ebeveynlerin alkol ve madde bağımlılığı, yine ihmal ve istismar riskini arttırmaktadır. Geniş ailelerde ya da çok çocuklu ailelerde ihmal ve istismar riski artmaktadır. İstenmeyen gebelik veya doğum sonrası annenin ölümü durumu doğan bebeğin istismar ve ihmal edilme riskini artırmaktadır.

Anne babaların mental (donuk zekâ) olması, kişilik bozukluklarının olması, depresyonda olmaları, çocuklarını istismar ve ihmal etme olasılığını yükseltir. Aile içi şiddet eğilimi; babadan, annelere oranla üç kat fazla şiddete maruz kaldıkları gözlenmektedir (Deveci, Açık, 2003: 12-396).

2.7. İstismar ve İhmal Edilen Çocuklarda Gözlenen Durumlar

Fiziksel istismara uğrayan çocuklar ilerde aynı yöntemi çocuklarına uyguladıkları gözlenmiştir. Fiziksel istismara maruz kalan çocuklar içine kapanmakta, benlik kavramlarının da azaldığı görülmektedir. Fiziksel istismara uğrayan çocuklarda

özsaygının azalması ile psikolojik sorunlar oluşmaktadır. Kendilerini çaresiz ve değersiz hissetmektedirler. Yapılan bir çalışmaya göre; çocukluklarında fiziksel istismara uğrayan üniversite öğrencilerinde; yoğun kaygı ve depresyon içinde oldukları, akranlarıyla olumsuz sosyal ilişki içinde oldukları sonucuna ulaşılmaktadır. Çocuklukta karşılaşılan fiziksel istismar sonucunda ilerideki yaşlarda ortaya çıkan saldırganlık davranışları erkeklerde kızlara oranla daha fazla olduğu görülmektedir (MEB, 2011).

Korkmazlar, Engin ve Büyükyazıcı (2010), çocuklukta maruz kalınan şiddet, çocukta derin izler bırakmakta, akıl ve ruh sağlığını olumsuz etkilemektedir. Çalışmalar çocuğa uygulanan şiddetin ilerde çocuğun da başkalarına şiddet uyguladığını göstermektedir. Şiddetin sorun çözme, ceza verme ya da saygı kazanma yöntemi olarak kullanılan ailelerde büyüyen çocuklarda yetişkin olduklarında eşlerine ya da çocuklarına karşı şiddet eğilimi içinde olma olasılığı yüksektir.

Polat ve diğerleri (2008), duygusal istismara uğrayan çocukta gözlenen belirtiler arasında; hayata karşı ilgisizlik, karşısındakine güvenmediği için temkinli yaklaşma, özgüven düşüklüğü, regresyon, depresif, pasif davranışlar vb. sayılabilmektedir.

Duygusal istismara uğramış olan çocuklar, sevgi ve ilgiden mahrum büyümektedir. Bu durum çocuğun ruhsal, duygusal ve sosyal gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Çocukta; değersizlik ve çaresizlik düşüncelerinin gelişmesine yol açmaktadır. Dolayısı ile çocuğun özgüveni azalmaktadır (Öztürk, 2011: 34).

Polat ve diğerleri (2008), çocuk ihmali, fiziksel ve cinsel istismara göre soyut olduğu için tanısı da zordur. İhmal sonucu çocukta gözlenen belirtiler arasında; büyüme geriliği, uyum güçlüğü çekmesi, sağlık hizmetinden yararlanamaması vb. sayılabilmektedir.

İhmal edilen çocukta görülen vakalar; ütü yanığı, kesikler, elektrik çarpmaları, el ve ayakta morarmalar, evden ya da okuldan kaçma, hamile kalma, benlik saygısı düşük, intihar girişimi, alkol-madde kötüye kullanımı, istismar riski, ölüm bu vakalar arasında sayılabilir.

İhmal eden kişiler arasında; anne, baba, bakmakla yükümlü kişiler, öğretmenler, akrabalar sayılabilir. Çocukların ihmal edilme nedenleri arasında ise; düşük

sosyoekonomik çevre, stresle başa çıkamama, sürekli taşınma, olgunlaşmamış yapı, dürtüsel davranma sayılabilir.

İhmal eden kişilerde gözlenen özellikler ise; engellenme toleransı düşük, davranış ve tutumların sert olması, çocuktan gerçek dışı beklentiler, disiplin anlayışı, kişilik bozuklukları, benlik saygısı düşük ilişki kuramayan, düşük evlilik doyumu sayılabilmektedir.

2.8. Okul Öncesi Programında Çocuk Hakları

Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocukların iyi bir ortamda yaşamalarını devam etmelerini sağlamak, onların İlkokul dönemine hazır bulunuşluklarını tamamlamak, ana dilimiz Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamak okul öncesi eğitiminin amaçlarını oluşturmaktadır (MEB, 2017).

Hedefler, ulaşılmak istenen sonuçlardır. Bir başka ifadeyle; öğretmenin öğrenciye vermek istedikleridir. Çocukların bütün gelişim alanlarındaki düzeyleri belirlendikten sonra kazanım ve göstergeler ile farklı süreçler oluşturularak çocukları desteklemek ve onları bulundukları gelişim düzeyinden çıkabilecekleri en üst düzeye taşımaktır. Çocuklar tarafından başarılması gereken sonuçlardır yani çocukların öğrenmeleri gereken bilgi beceri ve yetkinliklerdir. Okul öncesi öğretim programı çocuk merkezli, programda aktif öğrenmeyi öne çıkarır, bilgi öğrenci tarafından yapılandırılır. Kazanım da çocuğun merkeze alınması, onu aktifleştirir ve öğrendiklerini kendi çabasıyla keşfeder (MEB, 2017).

Okul öncesi öğretmenlerinin; eğitimde fırsat eşitliği ilkesine dayanarak çocukların hakkı olan eğitimi vermek ve onları gerekli hedefe ulaştırmak başlıca görevleri arasında sayılmaktadır. Bunun için öğretmenin yapması gereken talim terbiyede bulunan kazanım ve amaçları çocuğa verebilmek ve belirli bir seviyeye ulaştırabilmektir. Çocuğa bu kazanımları verirken, çocuğun her gelişim alanında gelişmesini sağlamak temel amaç olmalıdır. Örneğin; sosyal-duygusal alana baktığımızda öğretmen çocuğun, içten denetimli olmasını sağlamalı, empati kurmasını sağlamalı vb. Okul öncesi öğretim programında yer alan “Kendisinin ve başkalarının haklarını korur” kazanımından hareketle, Çocuk Hakları Sözleşmesi temelinde, çeşitli faaliyetlerle çocuklarda farkındalık oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Kocabıyık (2013)'e göre bütün faaliyetlerde hak temelli bir uygulama yapılmaya dikkat edilmektedir. Bu konu ile ilgili yapılan çalışmalar arasında; çocukların seviyesine uygun kitap okumak, sınıfta panolara afişler asmak, yine konu ile ilgili görselleri çocuklarla birlikte incelemek sayılmaktadır.

2.9. Okul Öncesi Programında Çocuk İstismar ve İhmalinin Yeri ve Önemi

Kocabıyık (2013), çocuğun ilk yıllarında, yaşamasında ve gelişiminde ebeveynlerin çok önemli bir yeri vardır. Çocuk ancak onu önemseyen, ihtiyaçlarına zamanında cevap veren, onu ihmalden ve cezalandırıcı yaklaşımdan koruyan bir ortamda büyürse çocuk kendi potansiyelini gerçekleştirebilmektedir. Duyarlı ve ilgili, bilinçli bir ailede, çocuğun istekleri ve bakış açısı önemsenmekte, çocuğun gereksinimleri zamanında karşılanmaktadır. Olumlu aile ilişkileri çocuğun olumlu toplumsal beklentiler geliştirmesini hedeflemektedir. Evde anne babadan olumlu desteği alan çocuğun kendine duyduğu güven artmakta, diğer insanlarla iletişimi de olumlu yönde gelişmektedir. Bunun tersi ailede görülen şiddet, geçimsizlik, ekonomik sıkıntı, çocuk üzerinde yıkıcı etki oluşturabilmektedir. Çocukların ihtiyaçları konusunda hassas olmayan, tutarlı bir şekilde çocuklarıyla ilgilenmeyen, çocuklarına aşırı müdahalede bulunan ve reddedici tavır takınan anne babaların çocukları genellikle çevreleriyle güvensiz ilişki geliştirmektedirler. İlgisiz, duyarsız anne-babalar çocukta uzun süreli yoğun öfke duygusu yaşamasına neden olmaktadır. Bu durumda, çocuğun gelişimini, toplumsal uyumunu ve çocuğun akademik başarısını olumsuz yönde etkilemektedir.

2.10. Eğitim Ortamında Çocuk İstismar ve İhmalin Yeri ve Önemi

Okul Öncesi Öğretmenleri çocuğun uğradığı istismarın tanınması ve önlenmesinde önemi büyüktür. Okul Öncesi Öğretmenleri çocukları istismar konusunda bilgilendirmeli ve eğitmelidirler. Okul Öncesi Öğretmenliğinin bu konudaki bir diğer sorumluluğu ise istismarın teşhisi ve bildirim prosedürlerin de bilgi sahibi olan Okul Öncesi Öğretmenleri diğer öğretmenleri bu konuda bilgilendirilmelidir. Her Okul Öncesi Öğretmenlerine bu konuda bilgi sahibi olması teşhis konulması açısından önemlidir. Çocuklarının bir gün içerisinde zamanının çoğunu okulda geçirdikleri göz önüne alınırsa öğretmenler çocuk istismarının tanınması ve önlenmesinde katkıda

bulunmak açısından önemli bir konuma sahiptirler. Çocuklar öğretmenlerini sevdikleri ve güvendikleri için uğradıkları istismarı öğretmenlerine anlatabilmektedirler. Öğretmenler istismarı bildirme konusunda önemli bir kaynaktır ancak öğretmenler karşılaştıkları istismar olgularını yetkili makamlara bildirmedikleri düşünülmektedir (Aksel ve Irmak, 2015: 16).

Çalışmalar sonucu çocuk istismarı ya da ihmaline yol açabilecek nedenlerin önlenmesi kontrollü ya da ortadan kaldırılması için ebeveynlerin bu konuda bilinçlendirilmesi eğitim programlarına dâhil edilmeleri gerekmektedir. Bu konuda okul öncesi öğretmenlerine çok önemli görevler düşmektedir (Deveci ve Açık, 2003: 12-396).

Akgül (2015), çocukların çoğunlukla yakın çevresi tarafından istismar ve ihmale uğramalarından dolayı; okul öncesi öğretmenlerine büyük sorumluluk düşmektedir. Öğretmen adaylarının lisans eğitimleri sırasında bu konuda ders görmeleri ve farkındalık oluşturmaları gerekmektedir. Görev yapan öğretmenlerin ise; hizmet içi eğitimlerle bilinçli hale gelmeleri sağlanmalıdır. Çocuk istismar ve ihmal konusunda farkındalık oluşturan öğretmenlerimiz böyle bir durumla karşı karşıya kaldığında çocukla konuşabilmeli ve gerekli mercilere çekinmeden başvurabilmelidir

İstekli öğretmenlere, Sosyal Hizmet Yasası uyarınca, çocuk istismarı bildirme konusunda isteyerek ve/veya bilerek bilgi sahibi olmamanın, çalışanlara karşı cezai işlem, hukuki sorumluluk ve/veya profesyonel yönetim kurulu disiplin cezası ile sonuçlanabileceğini bilmeleri gerekir. Sosyal hizmette çalışanlar ve öğretim görevlileri okul öğretmenleri için çocuk istismarı konusunda eğitime dâhil olmalı. Bilgi tabanında ve hem öğretmenler hem de sosyal çalışmacılar için gündeme getirilen konular arasında önemli bir çakışma olmasına rağmen, her biri benzersiz rollere sahiptir. Sosyal hizmet mesleği geniş tecrübe ve bilgi birikimine sahiptir.

Çocuk istismarı hakkında az sayıda öğretmen çocuk istismarı ve ilgili profesyonel rolü hakkında herhangi bir resmi eğitim almışlardır. Ayrıca, öğretmenler için atölye çalışmaları ve sürekli eğitim programları belirli alanlara odaklanmak (yani, raporlama gerekliliklerini, belirtileri ve semptomları), Hizmet öncesi eğitim boyunca verilen bilgiler, profesyonellerin çocuk istismarı hakkında bir bilgi tabanı oluşturmasına yardımcı olabilir. Bütün okullar, çocuk istismarı raporlaması

konusunda okul personeli için açık, erişilebilir, yazılı politikalar (devlet tüzüğüne uygun) olmalıdır. Müdürler, uygulayarak çocuklara daha fazla zarar vermeyi önleyebilir. (Lowenthal, 2001). Eğitimciler için eğitim, çocuklara kötü muamelenin tanımlanmasını ve raporlanmasını içermelidir. Kolej müfredatları ve sürekli eğitim gereksinimleri dâhil olmak üzere birçok düzeyde eğitim çalışmaları yapılabilir (Sinanan, 2011: 59-60).

Kocabıyık, (2013) okul öncesi öğretmeni evde ihmal edilmiş çocuklara her alanda kazandırması gereken kazanımlar aşağıda sıralanmaktadır:

Öz bakım becerisi ile ilgili olanlar;

- Çocuğa beden ve çevresiyle ilgili temizlik alışkanlığı kazandırılmalı,
- Beslenmesini kendisi yapabilmeli,
- Çocuğun sağlığını koruması ile ilgili gerekenler öğretilmeli,
- Motor gelişimi ile ilgili olanlar;
- Verilen yönergelere uygun olarak söylenenleri yapabilmeli,
- Büyük ve küçük kas gelişimini gerektiren hareketleri yapabilmeli,
- Yer değiştirme ve denge hareketlerini yapabilmeli,
- Sosyal ve duygusal gelişim becerisi ile ilgili olanlar;
- Toplum içerisinde yaşayan bireylerin farklı rol ve görevleri olduğunu, onlara saygı duymayı öğrenmeli,
- Başkalarıyla sorunları çözebilmeli,
- Empati kurabilmeli,
- Kendine güvenmeli,
- Sorumlulukları yerine getirmeli,
- Kurallara uymalı,
- Kendini ve ailesini tanıtabilmeli,
- Farklılıklara saygı gösterebilmeli,
- Kendisinin ve başkalarının haklarını savunabilmeli,
- Kendi duygularını açıklayabilmeli,
- Dil gelişimi becerisi ile ilgili olanlar;
- Okuma ve yazma farkındalığı gösterebilmeli,
- Kelime dağarcığını geliştirebilmeli,

- Dinlediklerini ve izlediklerini kavrayıp çeşitli yollarla izah edebilmeli,
- Dili iletişim amacıyla kullanabilmeli,
- Dilbilgisi kurallarına uymalı,
- Cümle kurabilmeli,

Bilişsel gelişim becerisi ile ilgili olanlar;

- Zamanla ilgili kavramları açıklayabilmeli,
- Problem durumlarına çözüm üretebilmeli,
- Sembollerle grafik hazırlayabilmeli,
- Neden-sonuç ilişkisini kurabilmeli,
- Madde korunumunu kazanır,
- Nesneleri verilen özelliklerine göre sıralar, gruplar,
- Nesne veya varlıkları gözlemler, eşleştirir, karşılaştırabilir.

Kısacası, çocuklar tüm bu gelişim alanlarında, yaşından beklenen becerileri gösterebilmelidir. Burada okul öncesi öğretmeninin amacı; ailesi ve yakın çevresi tarafından ihmal edilmiş çocukları bütün gelişim alanlarında en üst gelişim düzeyinde kazanımları vermek olmalıdır. Aynı zamanda tüm bu gelişim alanlarında kaynaştırma öğrencilerine de kendi düzeylerinde hedeflenen kazanımlar okul öncesi öğretmeni tarafından verilmesi gerekmektedir.

Ebeveynler, halk eğitim sisteminin emanet edildiği çocukları korumak için mümkün olan her şeyi yaptığını bilmelidir. Çocuk istismarı, içinde, aile ilişkileri, şiddet ve cinsiyet gibi konuları barındıran, zor ve değer yüklü olan hassas ve karmaşık bir sorundur. Bu nedenlerden dolayı, toplumun çocuk istismarı politika ve programlarının geliştirilmesi ve uygulanmasına tam katılımı şarttır. Okullar çocuk istismarı tespitinde benzersiz ve önemli bir rol oynadığı uzun zamandır kabul edilmektedir. Kanadalı çocuklar genellikle her yıl okulda 190 gün geçirir. Bu nedenle, öğretmenler ve diğer okul çalışanları istismarın gerçekleştiğine işaret edebilecek davranışlarda küçük değişiklikler fark edebilir. Kanada'da Okullar tarafından yapılan çok sayıda şüpheli çocuk istismarı raporu nedeniyle açık, okur-yazarlık uygulamaları okul kurullarının yararınadır. Çocukların korunmasını en önemli ve geçerli olan politikaları uygulayan yöneticiler; raporlama sürecine katılanların rolleri ve sorumlulukları hakkında değerli bilgiler sağlayarak okul

çalışanlarını desteklemeye yardımcı olur. Politikalar, öğretmenlerin çocuk istismarı ile ilgili konularda nasıl ve ne zaman eğitim alacağı, suistimal belirtilerini tanıdığı ve suistimal bildirimlerine nasıl cevap vereceği durumunda ayrıntılı prosedürler sunması gerekmektedir. Bu gibi durumlarda, okul kurulları çocuğun haklarını, suistimal ile suçlanan kişileri ve okulların korku ve şüphe duymadan bir iklimde çalışma ihtiyacını dengelemelidir. Bu nedenle, bu çalışmanın amacı İngilizlerin Çocuk istismarı üzerine Columbian okul yönetim kurulu politikaları içeriğini incelemektir (Shewchuk, 2016:1-2).

Olası bir çocuk istismarı vakasını bildirme kararı geldiğinde, okul personelinin rahat hissetmemesinin çeşitli nedenleri vardır. Bu nedenler arasında yanlış iddialar için yasal sonuçlandırma, ifşanın sonuçları, çocuk istismarı nasıl tespit edileceği ve raporlanacağı ile ilgili bilgi eksikliği ve okul ile aile arasındaki ilişkinin muhtemel bozulması yer almaktadır. Örneğin, 568 ilkokul ve ortaokul personelinin% 63'ü yanlış bir iddiaya yol açabilecek yasal sonuçlardan korkmaktadır. Compaan ve diğerleri (1997), çocuk koruma hizmetleriyle ilgili endişelerin, bireylerin bir vakayı bildirmesini engellediğini bulmuşlardır. Raporlamada başarısız olmanın bir başka nedeni de yanlış bir rapor verme korkusudur. Bazı eğitim personeli çocuk raporlama yasası hakkında bilgi sahibi olmayabilir veya zorunlu muhabir olarak yükümlülüklerini yerine getiremeyebilir.

Kenny (2001), öğretmenlerin sadece üçte birinin yasal düzenlemeler ve standart çocuk istismarı raporlama prosedürlerinden haberdar olduğunu bulmuştur. Dahası, öğretmenlerin sadece% 3'ü, okullarında çocuk istismarı bildirme prosedürlerinin farkında olduklarını bildirdi. Payne (1991) tarafından bildirildiği üzere, pek çok okul müdürü okul topluluğuna hürmetkâr bir şekilde karar vermeyi tercih ederken, diğerleri ise bir rapor hazırlamadan önce personel tarafından kendilerine getirilen kötüye kullanım şüphelerini araştırıyorlar. Bu eylemlerin her ikisi de çoğu devlet çocuk istismarı raporlama yasalarına uygun değildir. Birkaç çalışma, öğretmenlerin çocuk hakkında yeterli eğitimi almadığını bildirmektedir. Üniversite eğitimi veya hizmet içi eğitim programları sırasında istismar Abrahams ve meslektaşları (1992), öğretmenlerin çoğunluğunun şüphelenilen çocuk istismarı ve ihmali vakalarının belirlenmesi, raporlanması ve müdahale edilmesi konusunda en az eğitim aldığını tespit etmiştir. Ayrıca, öğretmenler aldıkları çocuk istismarı eğitiminin kalitesi ve

miktarından memnun değiller. Muhtemelen öğretmen adaylarına sosyal hizmet uzmanları tarafından lisans düzeyinde derslerine verilen eğitim ya da daha özel olarak çocuk koruma çalışanları tarafından, eksiklikteki boşluğu azaltabilir Çocuk İstismarı ile ilgili bilgi ve CPS'de güven oluşturmak. Ayrıca, öğretmen eğitim müfredatı, öğretmenlerin çocuk istismarı bildirme yükümlülüğünü vurgulamalıdır (Sinanan, 2011: 63).

Ebeveynler, halk eğitim sisteminin emanet edildiği çocukları korumak için mümkün olan her şeyi yaptığını bilmelidir. Çocuk istismarı, içinde, aile ilişkileri, şiddet ve cinsiyet gibi konuları barındıran, zor ve değer yüklü olan hassas ve karmaşık bir sorundur. Bu nedenlerden dolayı, toplumun çocuk istismarı politika ve programlarının geliştirilmesi ve uygulanmasına tam katılımı şarttır. Okullar çocuk istismarı tespitinde benzersiz ve önemli bir rol oynadığı uzun zamandır kabul edilmektedir. Kanadalı çocuklar genellikle her yıl okulda 190 gün geçirir. Bu nedenle, öğretmenler ve diğer okul çalışanları istismarın gerçekleştiğine işaret edebilecek davranışlarda küçük değişiklikler fark edebilir. Bu nedenle, bu çalışmanın amacı İngilizlerin çocuk istismarı üzerine Columbian okul yönetim kurulu politikaları içeriğini incelemektir. Kanada'da okullar tarafından yapılan çok sayıda şüpheli çocuk istismarı rapor nedeniyle açık, okur-yazarlık uygulamaları okul kurullarının yararınadır. Çocukların korunmasını en önemli ve geçerli olan politikaları uygulayan yöneticiler; raporlama sürecine katılanların rolleri ve sorumlulukları hakkında değerli bilgiler sağlayarak okul çalışanlarını desteklemeye yardımcı olur. Politikalar, öğretmenlerin çocuk istismarı ile ilgili konularda nasıl ve ne zaman eğitim alacağı, suistimal belirtilerini tanıdığı ve suistimal bildirimlerine nasıl cevap vereceği durumunda ayrıntılı prosedürler sunması gerekmektedir. Bu gibi durumlarda, okul kurulları çocuğun haklarını, suistimal ile suçlanan kişileri ve okulların korku ve şüphe duymadan bir iklimde çalışma ihtiyacını dengelemelidir. Bu nedenle, bu çalışmanın amacı İngilizlerin çocuk istismarı üzerine Columbian okul yönetim kurulu politikaları içeriğini incelemektir (Shewchuk, 2016: 1).

2.10.1 Eğitimcilerin Çocuk İstismar ve İhmalinin Önlenmesinde ve Belirlenmesindeki Rolü

Çocuğun ebeveynlerinden sonra yaşam alanına giren okul öncesi öğretmenleri istismar ve ihmal açısından risk altında olan çocukları tespit etme, ilgili birimlere bildirmede, erken tanı koymaya yardımcı olma da sorumluluk taşımaktadırlar. Çocuğun evden sonra en fazla vakit geçirdiği okullarda, okul öncesi öğretmenleri çocuktaki davranışsal değişimleri gözlemleme, çocuk istismar ve ihmalini, risk potansiyelini, tanıma, önleme, bildirme konularında önemli bir konuma sahip durumdadırlar. Okul öncesi öğretmenleri çocukları akranlarıyla bir arada gördükleri için aralarındaki farkı daha iyi algılayabilmektedirler. İstismar ve ihmal konularında deneyimli bir öğretmen, öğrencisinin vücudunda gördüğü yara bere ile ilgilenip başına ne geldiğini araştırabilir. Öğrencisinin davranışlarında meydana gelen olumsuz değişiklikleri gözlemlediğinde, öğrencinin kendisi ile konuşması için uygun ortam oluşturmalıdır. Okul öncesi öğretmenlerinin tüm bu fonksiyonları yerine getirebilmeleri için istismar ve ihmal konularında bilgi ve risk tanıma düzeylerinin yeterli olması gerekmektedir (Dilsiz ve Mağden, 2015: 681).

Okul Öncesi Öğretmenlerinin istismar ve ihmal olgularını tespit etme de rol almaları gereği okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismar ve ihmali konusunda eğitilmeleri gereğini de beraberinde getirmektedir (meb.gov.tr). Eğer çocuk duygusal istismara uğramış ise; öğretmenin bunu anlaması biraz zordur. Ancak iyi bir öğretmen-öğrenci- veli ilişkisi sonucu öğretmen duygusal istismarı anlayabilir. Okul öncesi eğitim kurumları çocukların 0-6 yaş aralığında her yönde maksimum gelişmesine paralel olarak gelişimsel programı bütüncül bir yaklaşımla çocuğun sosyal, duygusal, psiko motor, bilişsel, dil gelişim alanları ile öz bakım becerilerini birlikte alır. Okul Öncesi Öğretmenleri çocuğa uygulanan istismarı fark ettiklerinde Okul Öncesi Öğretmeni istismara uğrayan çocuğu uzun bir süre takip ederek durumu ortaya çıkarmalı ve tutarlı bir şekilde davranarak olayı önlemelidir veya sona ermesini sağlamalıdır (Aksel, Yılmaz ve Irmak, 2015: 16).

Okul mektepleri, özellikle de eğitimciler ve okul psikologları, çocukları istismardan korumada ilk savunma hattıdır. Öğretmenler, çocuk istismarı tespitinde ve rapor edilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Öğretmenler ve öğrenciler arasında

kurulan ilişki Çocuk istismarı tespitini kolaylaştırır. İşleri sayesinde, çocuklarla sürekli temas halindedirler, böylece çocuk istismarı bulgularını tespit etmek için onları benzersiz bir konuma yerleştirirler.

Birleşik Devletler. Sağlık ve İnsan Hizmetleri Dairesi, 2003 yılında% 16,2 ile en çok sayıda çocuk istismarı yapan muhabirin eğitimciler olduğunu kabul etmektedir. Ek olarak, öğretmenler çocukları günlük olarak gözlemlemek ve davranışları akran normları ve/veya geçmiş davranışlarıyla karşılaştırmak durumundadır. Okul uzmanları, çocuk istismarı tanımlamak ve bildirmek için benzersiz bir konumda bulunurken, güncel literatürün çoğu okul personelinin olduğunu göstermektedir. özellikle eğitimciler, ciddi olarak yetersiz bir şekilde şüphe edildi çocuklara kötü muamele vakaları Öğretmenlerin fazla ve eksik rapor edilmesi konusundaki araştırmalar özellikle önemlidir. Üçüncü Ulusal İnsidans Çalışmasından bu yana tartışma için Devlet okullarının daha fazla çocuk istismarı ve ihmal vakası bildirdiğine dikkat çeker (Sinanan, 2011: 60).

Her yıl yaklaşık 1 milyon çocuğun suistimal edildiği görülmekte, her gün anne baba, bakıcı, akraba ve arkadaşlarının elinde ortalama 4.5 çocuk ölmektedir. Çocuk istismarı tanıma ve ebeveyn öz-yeterliliğinin çocuk istismarı prevelansını azalttığı anlaşılmaktadır. Literatür, zorunlu muhabirleri eğitmenin önemini belgelemekte ve çocuk istismarını tanımanın ebeveyn öz-yeterliliğinde cinsiyet farklılıkları hakkında kesin olmayan bulguları ortaya koymaktadır (Balkaran, 2015: 1).

Zellman ve Fair (2002), okulların Çocuk Koruma Hizmetleri'ne (CPS) düşük raporlama oranlarının, daha hafif kötü muamele vakalarını bildirme eğilimlerini yansıtabileceğini belirtmektedir. Bu vakalar, CPS'nin çocuk istismarı ve ihmaline ilişkin artan raporlara cevap vermek için kaynak yetersizliğinden kaynaklanan, CPS'nin uyguladığı katı standartlar tarafından izlenmektedir. Bu, eğitimcilerin önemli rolünü vurgulamakta ve birçok eğitimcinin bu konuya cevap vermeye daha önce dâhil olduklarını, ancak daha çok kötü muameleyi ele almak için yapılabileceğini göstermektedir. Muhtemelen öğretmen adayları için lisans düzeyinde kurslarında çocuk istismarının eğitimi ve gerekmektedir (Sinanan, 2001: 60).

Okul öncesi öğretmenleri; çocukları ve ailelerini istismar konusunda bilinçlendirmeli, çevresinden gelecek tehlikelere karşı ne yapması gerektiği konusunda bilgilendirmelidir. Ailelerin de bu konuda daha dikkatli olmalarını sağlamak ve çocukların ne gibi haklara sahip olduğunu hem çocuklara hem de ailelere anlatmalıdır. Çocuklar ailesi ya da çevresi tarafından istismara maruz kalıyorsa, bu durumu tespit edip, gerekli mercileri bilgilendirmek okul öncesi öğretmenlerinin sorumluluğundadır.

2.11. İlgili Araştırmalar

Çocuk istismar ve ihmali konusu oldukça önemli olduğu için yurt içinde ve yurt dışında bu konuda pek çok araştırma yapıldığı görülmektedir. Araştırmalarda daha çok öğretmen ve öğretmen adaylarının çocuk istismar ve ihmaline yönelik görüşleri, farkındalık düzeyleri, çocuk hakları gibi konularda araştırmaların yoğunluk kazandığı görülmektedir. 19. yüzyıldan günümüze kadar bu araştırmalar yapılagelmektedir.

2.11.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Fazlıoğlu'nun (2007) çalışmasında "Çocuk Hakları Sözleşmesinde Yer Alan "Çocuk Hakları" Konusunda Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Bilinç Düzeyleri" yüksek lisans programı tezidir. Bu çalışma, ilköğretim okullarında çalışanların özel yaşamlarında ve okul ortamında, Çocuk Hakları Sözleşmesi maddelerini hangi ölçüde kabul ettiklerini ve uyguladıklarını ölçmeyi amaçlamaktadır. Bu tez; İstanbul ili, Maltepe ilçesi devlet okullarında görev yapan 318 öğretmen ve 50 yöneticiye uygulanmıştır. Veri analizi için anket formları kullanılmıştır. Araştırma neticesinde; devlet okulunda çalışanların, çocuk haklarının bilinç düzeyleri arasında farklılık gözlenmemiştir. Öğretmenler arasında kıdemlerine göre; çocuk hakları bilinç düzeyleri farklılık göstermektedir. Okul ve evde çocuk haklarının varlığı ve önemi arasında farklılıklar gözlenmiştir. Ülkemizde öğretmen ve yöneticiler tarafından çocuk haklarının önemi kavranmış olmasına karşın, uygulama istenen düzeyde değildir.

Tugay (2008), "Öğretmenlerin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri" başlıklı çalışma, çocuk ihmal ve istismarının belirlenmesinde önemli rolü olan öğretmenlerin, konuyla ilgili farkındalık düzeyini belirlemeye yönelik bir ölçme

aracını Türk Literatürü'ne kazandırmak amacı ile yapılmıştır. Kullanılan anket Dr. Kerryann Walsh, Prf. Ann Farrell, Prf. Robert Schweitzer ve Ruth Bridgstock tarafından geliştirilen "Öğretmenler İçin Çocuk İstismar ve İhmal Anketi"dir. Araştırmanın birinci basamağında; öğretmen ve okul özellikleri, yasa ve politikalar hakkındaki farkındalıkları, çocuk istismar ve ihmal türlerinin belirleyicileri hakkında bilgi, yaygınlığı ile ilgili inançlar, konuyu bildirim durumu değerlendirilmiştir. İkinci basamağında ise; öğretmen ve okul özelliklerinin yanıt verilen 32 hikâye değişkenleri ile bağlantısı araştırılmıştır. Bunun akabinde; öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarını belirleme konusunda kendilerinden emin olmadıkları ve bildirime yönelik eksiklerinin olduğu görülmektedir.

Yurtsever (2009), "Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Anne Babaların Çocuk Haklarına Yönelik Tutumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi" isimli doktora tezi çalışmıştır. Bu çalışma iki bölümden oluşmuştur. Çalışmanın birinci bölümünde; anne ve babaların çocuk haklarına yönelik davranışlarını belirlemeye yönelik Türkiye koşullarına uygun, kabul edilebilir ve güvenilir bir "Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği"nin geliştirilmesi amaçlanmıştır. İkinci bölümde ise anne ve babaların çocuk hakları tutumlarının çocukların erken çocukluk ve erken ergenlik dönemlerine, aile ve çocuğa ilişkin bazı demografik değişkenlere (çocuğun cinsiyeti, ebeveynin yaşı gibi) ve ebeveyn otorite tipine göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma İstanbul İli genelinde ilköğretim düzeyinde devlet okulları ile özel okullara devam eden çocukları olan ebeveynler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgulara göre; ebeveynlerin çocukların haklarına yönelik tutumlarında bir farklılık gözlenmektedir. Araştırma sonuçları serbest otorite tipine sahip olan ebeveynlerin çocuklarının haklarına karşı "Bakım ve Korunmadan" yana tutum sergilediklerini işaret etmektedir.

Türk (2010), "Öğretmen Adayları İle İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Çocuk İstismarı Potansiyeli Açısından İncelenmesi" isimli çalışmasında; ilköğretim kurumlarında çalışan öğretmenler ile öğretmen adayları arasında istismar potansiyeli açısından ne gibi farklılıklar olduğunu belirlemek amacı ile yapılmıştır. Zonguldak ili, Ereğli ilçe merkezinde bulunan 18 ilköğretim okulunda çalışan 180 öğretmen ve Karaelmas Üniversitesi, Ereğli Eğitim Fakültesinde öğrenim

gören 229 öğretmen adayı ile çalışılmıştır. Araştırmada öğretmen adaylarının demografik özelliklerine göre istismar ölçümleri arasında anlamlı fark olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Öğretmenler ile ilgili demografik değişkenlere göre ise; öğretmenlerin istismar ölçümleri arasında anlamlı fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğretmen ve öğretmen adaylarının; İstismar, Yalan ve Rastgele Yanıt Ölçümleri arasında anlamlı bir fark olduğu gözlemlenmiştir. Öğretmen adaylarının İstismar Ölçümlerinin öğretmen İstismar Ölçümlerinden yüksek olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının Yalan ve Rastgele Yanıt Ölçümlerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Pala (2011), "Geleceğin Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı Ve İhmali Konusunda Bilgi Ve Farkındalık Düzeyleri" isimli tıpta uzmanlık tezi; öğretmen adaylarının çocuk istismar ve ihmaline yönelik bilgi ve farkındalık düzeylerini değerlendirmek, konuya ilgilerini artırmak amacıyla yapılmıştır. Çalışma, Osmangazi Üniversitesi öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmaya 171 öğrenci katılmıştır. Çalışma; kesitsel bir araştırmadır. Veri aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Araştırmada; öğretmen adaylarının çocuk istismar ve ihmaline yönelik eğitim eksikliğini ortaya çıkarmaktadır. Konuya yönelik eğitim faaliyeti alan öğrenci sayısı oldukça düşüktür. Üniversitelerde eğitim faaliyetleri de yetersizdir.

Sağır (2013), "Okul Öncesi Ve Sınıf Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı Ve İhmaline Yönelik Görüşleri Ve Farkındalık Düzeyleri" isimli çalışmasında öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali konusundaki farkındalıklarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın örneklemini 2012-2013 eğitim öğretim yılında Kayseri ilinde görev yapan 369 sınıf öğretmeni ve 169 anasınıfı öğretmeni oluşturmaktadır. Veriler anket yoluyla toplanmıştır. Çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili öğretmenlerin farkındalıkları yüksek düzeyde çıkmıştır.

Sarıbaş (2013), "Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İstismarına Yönelik Farkındalıklarının Belirlenmesi" isimli çalışması; okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarına yönelik farkındalıklarını belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmada 3 bölümden oluşan anket formu kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma Balıkesir'de bulunan anaokullarında görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise; 200 anasınıfı öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışma verileri anket tekniğinden yararlanılarak toplanmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre;

öğretmenlerin fiziksel istismar vakalarının farkında oldukları, cinsel ve duygusal istismar vakalarının kısmen farkında oldukları görülmüştür. Anketlerde sorulara verilen cevaplar incelendiğinde; okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarı hakkında yeterli donanıma sahip olmadığı gözlemlenmiştir. Özellikle bildirim ve erken tanı konusunda okul öncesi öğretmenlerinin hizmetiçi eğitime ihtiyaçlarının olduğu saptanmıştır.

Şimşek (2016), "Türkiye'de 2005 Yılı Sonrası Çocuk Haklarının Gelişimi" isimli yüksek lisans tezidir. Bu çalışmanın amacı; çocuk haklarının tarihsel gelişimini ele alarak, yasal düzenlerde nasıl yer aldığını ve konu ile ilgilenen kurum ve kuruluşların işlevselliğini incelemektir. Diğer amaç ise yaşanan gelişmeleri belirterek konunun çeşitli boyutlarıyla ele alınması ve bütüncül bir bakış açısıyla çocuk haklarının korunması ve güvence altına alınmasıyla ilgili özellikle 2005 yılı ve sonrası meydana gelen gelişmelerin değerlendirilmesidir. Çocukla ilgili karar alınırken ve uygulanırken çocuğun fikirlerine önem verilmelidir. Çalışmanın sonucu olarak; çocukların yaşayabileceği güvenli ortam için; toplumda çocuklara daha iyi koruma sağlanması için meslek grupları arasında köprüler oluşturulmalı, toplum çocuk hakları ihlallerinin olumsuz etkileri hakkında yeterince bilinçlendirilmelidir. Çocuklar için yüksek yararı gözetilen politikalar üretilmelidir.

Karcı (2016), "İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Çocuk Hakları Konusunda Farkındalık Düzeylerini Belirleyen Faktörler" isimli yüksek lisans tezidir. Bu çalışmada; ilköğretim öğrencilerinin çocuk haklarına ilişkin farkındalık düzeylerini etkileyen etkenleri belirlemek amaçlanmıştır. Bu çalışma tarama modelindedir. Araştırmanın evrenini 2015-2016 öğretim yılında Ankara ilinde ilkokul 4. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada veriler araştırmacının geliştirdiği ve içerisinde belirlenen haklardan örtük olarak bahsedilen örnek olaylardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak toplanmıştır. Çalışmanın sonucunda çocukların genel olarak belirlenen hakların farkında olduğu görülmüştür. Belirlenen haklardan sadece sağlık hakkı ve eğitim hakkına ilişkin farkındalık düzeyleri devam ettikleri ilkokulun sosyo-ekonomik düzeyi açısından anlamlı bir fark göstermiştir.

Aydınlık (2017), "Çocuk Haklarının Gelişiminde Okul Öncesi Eğitimin Yeri Ve Önemi: "Ankara Örneği" isimli yüksek lisans lisans tezidir. Bu çalışmanın amaçlarından biri; okul öncesi öğretmenlerinin çocuk haklarına yönelik tutumlarının

okul öncesi öğretmen adaylarının tutumlarından farklı olup olmadığını belirlemektir. Diğer amacı ise; okul öncesi öğretmen adaylarının ve okul öncesi öğretmenlerinin çocuk haklarına yönelik tutumlarının cinsiyete göre incelenmesidir. Araştırmanın örneklemini ODTÜ Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümüne devam eden 66 öğrenci ile Ankara'da çeşitli okullarda çalışan 80 Okul Öncesi Öğretmeni oluşturmaktadır. Bulgular, cinsiyetin katılımcıların çocuk haklarına ilişkin tutumları üzerinde etkisinin olmadığını göstermiştir. Ancak, Okul Öncesi Öğretim lisans programına kayıtlı öğrenciler ile okul öncesi öğretmenlerinin çocuk haklarına ilişkin tutumlarının farklılaştığı gözlenmiştir.

Özdemir, Doğan (2017), "Çocuk Hakları Eğitiminde Uzman Sınıf Öğretmenlerinin Perspektifinden Etkili Çocuk Hakları Eğitimi: Anlayışlar Ve Uygulamalar" isimli yüksek lisans tezinde; çocuk hakları eğitiminde uzman öğretmenlerin görüş açısından etkili çocuk hakları eğitiminin incelenmesi amaçlanmıştır. Olgu bilim araştırması olarak desenlenen çalışmada veri toplama yöntemlerinden odak grup görüşmesi uygulanmıştır. Bu çalışmada veriler içerik analizi yapılarak çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda, etkili çocuk hakları eğitiminin nasıl olması gerektiğiyle ilgili beş farklı anlayışın önerildiği belirlenmiştir. Bu çalışma kapsamında, etkili çocuk hakları eğitimi için ön görülen uygulama şekli, bu sürecin nerelerde ve kimlerle gerçekleştirilmesi gerektiği ile ilgili detaylı bilgiler elde edilmiştir.

2.11.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Çocuk istismarı, tüm kültürlerde ve toplumlarda sıkça karşılaşılan bir sosyal sorundur. Çocuk istismarı üzerine birçok çalışma bulunmaktadır ve bu çalışma, çocuk istismarını önleme çabalarına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda; anne ve babanın küfür eğilimlerine odaklanarak ve bazı değişkenler kullanarak ebeveynlerin çocuk istismarı potansiyelini incelemek yoluyla bu tür kötüye kullanımı önleme çabalarına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır (Dewey Başman, 2012).

"Çocuk istismarı" ve "çocuk ihmal" terimlerinin anlamını açıklığa kavuşturmak amacıyla, sosyal sapkınlığın diğer formları gibi, onlar da sosyal olarak tanımlanmış

fenomenlerdir. Los Angeles Eyaleti için istismar ve ihmal sorunlarıyla günlük olarak ilgilenen ve genel nüfusun temsili bir örneğiyle bu profesyonellerle yapılan görüşmeler (avukatlar, pediatristler, polis memurları ve sosyal hizmet görevlileri). Buna ek olarak, California dört ilçeden çekilmiş çocuk istismarı ve ihmal gerçek vakaları örneği incelenmiştir. İstismar ve ihmal olaylarının göreceli ciddiyetini değerlendirmek için önlemler geliştirilmiştir. Koruyucu müdahalenin aegis altında örneklemde 949 aileyi getirmişti. Olayın ciddiyeti ile yol arasındaki ilişki ailenin ele alındığı analiz edildi. Kitap çocuk istismarının tanımlanması ile ilgili sorunlar genel bir bakış ile başlar. Bunu, son 300 yıldaki sorunların değişen anlayışlarına ilişkin tarihsel bir gözden geçirme izler. Profesyoneller ve genel nüfus anketleri sırasıyla Bölüm 3 ve 4'te rapor edilmiştir. Gerçek davaların incelenmesi Bölüm 5'te sunulmaktadır. Kitap, araştırmadan elde edilen politika çıkarımlarıyla ilgili bir tartışma ile sona eriyor. Kötü muamele ve profesyonellerin kategorileri, derecelendirmeler, araştırma yöntemlerine genel bir bakış ve ek veri tabloları eklenir (Giovannoni, J.,M.ve Becerra, R.M.,1979).

Çocukluk çağı cinsel istismarının (CSA) yaygın meta-analiz kombine prevalans rakamları, 1980 ve 2008 yılları arasında yayınlanan 217 yayında, toplam 9,911,748 katılımcı ile 331 bağımsız örnek içeren rapor etmiştir. Özbildirim çalışmalarında CSA prevalansı 127/1000, bilgilendirme çalışmalarında 4/1000 idi. Kendi kendine bildirilen CSA, kadınlarda (180/1000) erkek katılımcılardan (76/1000) daha sıktı. Her iki kız için de en düşük oranlar (113/1000) ve erkekler (41/1000). Asya'da bulundu ve Avustralya'da (215/1000) ve Afrika'daki erkeklerde (193/1000) kızlar için en yüksek oranlar bulundu. Meta-analizimizin sonuçları, CSA'nın önemli ölçüde küresel bir sorun olduğunu doğrulamakla birlikte, metodolojik konuların CSA'nın kendi bildirdiği prevalansını büyük ölçüde etkilediğini göstermektedir (Stoltenborgh, IJzendoorn, , Euser, ve Bakermans-Kranenburg, 2011).

Çocuk cinsel istismarının fenomeni, öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimi ve mesleki gelişimi için önemli etkilere sahiptir. Öğretmenlerin istismara uğramış çocuklarla ilgili pedagojik bir rolü vardır ve şüpheli çocuk cinsel istismarını bildiren yasal ve profesyonel bir görev vardır. Öğretmenler, bu karmaşık bağlamla başa çıkmak için ihtiyaç duyulan uzmanlık bilgisini ve özgüvenini geliştirmek için destek ve eğitim gerektirir. Bu makalede, çocuklara yönelik cinsel istismarın sosyal içeriği, sağlığı ve

duyuşsal sonuçları ve öğretmenlerin bu uzmanlık eğitimine neden ihtiyaç duyduklarını gösteren yasal içerik açıklanmaktadır. Bu makalede, çocuklara yönelik cinsel istismarın sosyal içeriği, sağlığı ve eğitim sonuçları ve öğretmenlerin bu uzmanlık eğitimine neden ihtiyaç duyduklarını gösteren yasal içerik açıklanmaktadır. Daha sonra, bir Avustralya çalışmasından elde edilen bulgular, öğretmenlerin çocuk cinsel istismarı ile ilgili aldıkları eğitim miktarına ve öğretmenlerin bu eğitimle ilgili memnuniyetine dair raporlar sunar. Sonuçlar, hizmet öncesi ve hizmet içi ortamlarda öğretmen eğitim stratejileri için anlamlıdır (Mathews, 2011).

III. BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması, verilerin analizi ve çözümlenmesine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1 Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, literatürde "Descriptive Method", "Survey Research" olarak yer alan betimsel tarama modeli seçilmiştir. Tarama modelleri geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 2010). Bu yönteme dayanan araştırmalarla, "Durum nedir? Neredeyiz? Ne yapmak istiyoruz? Nereye hangi yöne gitmeliyiz? Oraya nasıl gideriz?" gibi sorulara, mevcut zaman kesiti içinde olduğu düşünülen verilere dayanılarak cevap bulunmak istenmektedir (Kaptan, 1998;59).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma alanını Kastamonu Merkez ilçesi oluşturmaktadır. Çalışmanın evrenini Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümü'nde öğrenim görmekte olan okul öncesi öğretmen adayları ve Kastamonu il merkezinde çalışan okul öncesi öğretmenleri oluşturmaktadır. Çalışmada maksimum çeşitlilik örnekleme metodu ile 500 okul öncesi öğretmen adayı ve 42 okul öncesi öğretmeni örneklemi oluşturmaktadır. Maksimum çeşitlilik örnekleme metodu ile araştırma evreninin görüşlerini yansıtabilecek çeşitlilikte bireylere ulaşabilmek hedeflenmektedir.

Çalışmanın örneklemi belirlendikten sonra Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü ve Kastamonu il Milli Eğitim Müdürlüklerinden gerekli izinler alınmıştır ve verilerin toplanması aşamasına geçilmiştir. Okul öncesi öğretmenleri ile görüşme yöntemi ile veriler toplanmıştır. Okul öncesi öğretmen adaylarından ise anket yöntemi ile veriler elde edilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri anket ve görüşme yöntemleri uygulanarak toplanmıştır. Okul Öncesi Öğretmenleri ile yapılan görüşmede okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmal ve istismarı konularında farkındalık düzeylerinin belirlenmesinde 11 soru kullanılmıştır. Okul Öncesi Öğretmen adayları ile yapılan anketlerde okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk ihmal ve istismarı konularında farkındalık düzeylerinin belirlenmesine yönelik dört ana bölümden oluşan ölçme aracı kullanılmıştır. Bu ölçme aracının kullanılması için, anket sahibi Dr. Öğr. Üyesi Haydar Durukan'dan sözlü izin alınmıştır. Ölçme aracının birinci bölümünde okul öncesi öğretmen adaylarının demografik özelliklerine yöneliktir. Demografik veriler aynı zamanda analizlerin uygulanmasında bağımsız değişkenleri oluşturmaktadır. Ölçme aracının ikinci bölümünde okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarının belirtilerini belirleme düzeylerini belirlemeye yönelik olarak duygusal, fiziksel ve cinsel istismar alt boyutlarında 21 soru sorulmuştur. Sonraki bölümde okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarının davranışsal belirtilerini saptayabilme düzeylerini belirlemeye yönelik olarak duygusal, fiziksel, cinsel istismarın davranışsal belirtileri alt boyutlarında 19 soru sorulmuştur. Ölçme aracının son bölümünde ise okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı şüphesi durumunu raporlama süreçleri ile ilgili sorulardan oluşmaktadır.

3.4. Verilerin Toplanması

Okul öncesi öğretmen adaylarına yönelik ankette, Sarıbaş (2013) tarafından geliştirilen "*Okul öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İstismarına Yönelik Farkındalıklarının Belirlenmesi Anketi*" ölçek kullanılmıştır. Anket tez sahibinden izin alınarak uygulanmıştır. Okul Öncesi Öğretmenlerine yönelik görüşme formunda Pala tarafından geliştirilen ve Sağır (2013) tarafından kullanılan "*Okul Öncesi ve Sınıf Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Görüşleri ve Farkındalık Düzeyleri Anketindeki*" ölçek kullanılmıştır.

Araştırma verileri Kastamonu il merkezinde bulunan Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Bölümü öğrencilerinden ve Kastamonu il merkezinde çalışan okul öncesi öğretmenlerinden toplanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Verilerin analiz edilmesinde SPSS 22.0 programından faydalanılmıştır. Okul öncesi öğretmenleri ile yapılan görüşme formları da yorumlanabilmesi açısından programdan betimleyici istatistikleri alınmıştır. Verilerin programa tanımlanmasından sonra katılımcıların analizlerde kullanılacak olan demografik veriler tablolaştırılmıştır. Anketlerde katılımcıların görüşlerinin belirtmelerine yönelik olarak 1 (evet), 2 (hayır), 3 (kısmen) şeklinde maddeler verilmiştir. Maddelerde belirtilen duruma katılma düzeylerine göre üçlü bir derecelendirme ölçeği kullanıldığından ve bu ölçek iki eşit aralıktan oluştuğundan dolayı 2/3=0,66 katsayısına ulaşılmıştır. 0,66 katsayısı ölçek puanlarının aralıklarının belirlenmesinde kullanılmış ve 1-1,66 evet; 1,67-2,33 kısmen/emin değilim; 2,34-3,00 hayır olarak kabul edilmiştir. Okul öncesi öğretmen adaylarının istismarı belirlemesine yönelik olan sorular faktör analizine tabi tutulmuş ve duygusal, fiziksel, cinsel istismar alt faktörlerine ulaşılmıştır.

Faktör analizinden elde edilen alt faktörler ve bağımsız değişkenler kullanılarak, okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarını saptayabilme düzeylerinin analiz edilmesinde, hangi testin uygulanacağına karar vermek için normallik testi yapılmıştır. Veriler normal dağılım göstermediğinden dolayı parametrik olamayan testlerin kullanılmasına karar verilmiştir.

Çalışmada güvenilirlik analizi olarak Cronbach Alpha değeri her bir alt faktör için ayrı ayrı hesaplanmıştır. Cronbach Alpha katsayısı değerlendirilirken güven aralıkları aşağıda belirtildiği gibi tanımlanmaktadır;

- 0,00 – 0,39 arası ölçme aracı güvenilir değildir
- 0,40 – 0,59 arası ölme aracının güvenilirliği düşüktür.
- 0,60 – 0,79 arası ölçme aracı güvenilirdir.
- 0,80 – 1,00 arası ölçme aracı yüksek düzeyde güvenilirdir.

Tanımlayıcı analizlerde betimsel istatistik yöntemleri (frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma), değişkenler arasındaki anlamlı farklılığın analizinde ise %95 güven seviyesinde Man Whitney-U ve Kruskal Wallis-H testi uygulanmıştır.

IV. BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Demografik ve Eğitim Durumlarına Yönelik Bulgular

Çalışmanın grubunu oluşturan okul öncesi öğretmen adaylarının demografik özellikleri ve analizlerin yapılmasında kullanılan bağımsız değişkenlere ilişkin dağılımlar şu şekildedir.

Tablo 4.1 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Demografik Verileri.

Temel Değişken	**Alt Değişken**	**Frekans (f)**	**Yüzde (%)**
Cinsiyet	Kadın	412	82,4
	Erkek	88	17,6
	Toplam	500	100
Yaş	16-18 yaş arası	5	1
	19-21 yaş arası	183	36,6
	22-24 yaş arası	264	52,8
	25 yaş ve üzeri	48	9,6
	Toplam	500	100
Sınıf	1. Sınıf	123	24,6
	2. Sınıf	216	42,3
	3. Sınıf	131	26,2
	4. Sınıf	30	6
	Toplam	500	100
Öğretim	1. Öğretim	303	60,6

	2. Öğretim	197	39,4
	Toplam	500	100
Mezun Olduğunuz Lise	Fen Lisesi	6	1,2
	Anadolu Lisesi	166	33,2
	Meslek Lisesi	193	38,6
	Düz Lise	135	27
	Toplam	500	100
Kardeş Sayısı	0	16	3,2
	1 Kardeş	120	24
	2 Kardeş	127	25,4
	3 Kardeş	134	26,8
	4 ve daha fazla	103	20,6
	Toplam	500	100
Hayatınızın Çoğunu Geçirdiğiniz Yer	Büyükşehir	148	29,6
	Şehir	143	28,6
	İlçe	148	29,6
	Belde	10	2
	Köy	51	10,2
	Toplam	500	100

Çalışmanın örneklemini oluşturan okul öncesi öğretmen adaylarının demografik özellikleri ve analizlerin yapılmasında kullanılan bağımsız değişkenlere ilişkin dağılımlar şu şekildedir:

Çalışmaya toplamda 500 okul öncesi öğretmen adayı katılmıştır. Katılımcıların 412'sini kadın, 88'ini erkek okul öncesi öğretmen adayı oluşturmaktadır. Katılımcıların yaş aralıklarına bakıldığında, 16-18 yaş arası 5, 19-21 yaş arası 183, 22-24 yaş arası 264, 25 yaş ve üzeri ise 48 katılımcı bulunmaktadır. Katılımcıların

123'ü birinci sınıf, 216'sı ikinci sınıf, 131'i üçüncü sınıf, 30'u dördüncü sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Okul öncesi öğretmen adaylarının 303'ü birinci öğretim olarak, 197'si ikinci öğretim olarak eğitim görmektedir. Katılımcıların 6'sı fen lisesi, 166'sı Anadolu lisesi, 193'ü meslek lisesi, 135'i düz lise mezunu olduklarını belirtmiştir. Okul öncesi öğretmen adaylarının 16'sı tek çocuk, 120'si bir kardeşi, 127'si iki kardeşi, 134'ü üç kardeşi, 103'ü dört ve daha fazla kardeşi olduğunu belirtmiştir. Katılımcılar hayatlarının büyük çoğunluğunu geçirdikleri yeri 148'i büyükşehir, 143'ü şehir, 148'i ilçe, 10'u belde, 51'i köy olarak belirtmişlerdir(Tablo.4.1).

Okul öncesi öğretmen adaylarının ailelerinin sosyo ekonomik düzeyine ilişkin tablo incelendiğinde, katılımcıların 7'si alt düzey, 466'sı orta düzey, 27'si üst düzey olarak belirtmişlerdir(Tablo.4.2).

Tablo.4.2 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Ailelerinin Sosyo-Ekonomik Düzeylerine İlişkin Bulgular.

Durum	**Frekans (f)**	**Yüzde (%)**
Alt	7	1,4
Orta	466	93,2
Üst	27	5,4
Toplam	500	100

Okul öncesi öğretmen adaylarının 306'sı daha önceden çocuk istismarı konusunda bilgilendirildiğini, 194'ü ise bu konuda bilgilendirilmediğini belirtmişlerdir.

Tablo. 4.3 Okul öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı İle İlgili Önceden Bilgilendirilmelerine İlişkin Veriler.

Bilgilendirilme Durumu	**Frekans (f)**	**Yüzde (%)**
Evet	306	61,2
Hayır	194	38,8
Toplam	500	100

4.2. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Duygusal, Fiziksel, Cinsel İstismara Yönelik Farkındalık Düzeylerine Yönelik Bulgular

Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı belirtilerinde duygusal, fiziksel ve cinsel istismar alt boyutlarının tespit edilmesine yönelik görüşleri şu şekildedir(Tablo.4.4).

Tablo 4.4 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel İstismar) Belirtilerine Yönelik Görüşleri.

	Alt Belirtiler	**X̄**	**S**
Duygusal İstismar Belirtileri	Arkadaşlık kurmada zorlanma	1,7020	,76313
	Çok pasif ve kendi halinde olma	1,5860	,72364
	Yabancılara yaklaşmak istememe	1,4240	,66416
	Alıngan olma	1,8200	,71877
	Alt ıslatma, tırnak yeme, parmak emme gibi davranış bozuklukları gösterme	1,5340	,74428
	Kendine güvensiz olma	1,4740	,66799
Fiziksel İstismar Belirtisi	Yüzde, dudakta ve ağızda açıklanamayan morluklar	1,2660	,55485
	El ve ayakta yanıklar	1,4860	,68611
	Ağızda, dudaklarda ve gözlerde açıklanamayan yaralar ve zedelenmeler	1,2660	,53649
	Vücudun herhangi bir yerinde ısırmaya ilişkin izler	1,2320	,51254
	Vücutta farklı tonlarda morluklar	1,2360	,52617
	Vücutta halka şeklinde çürükler	1,2500	,54414
	Bilek ve boyunda kordon, ip vb. izler	1,1760	,47484
	Vücutta kemer, elektrik kordonu gibi obje izleri	1,1900	,48824
Cinsel İstismar Belirtisi	Çocukta yeme ve uyku bozuklukları	1,7640	,67321
	Altını ıslatma, parmak emme, tırnak yeme gibi davranış sorunları	1,5140	,65319
	Sık ve devamlı cinsel oyun	1,3120	,56860
	Mide bulantısı şikâyetleri	1,7900	,72592
	Yabancılardan korkma	1,3040	,52929
	İçe kapanık ve çekingen olma	1,4360	,57145

Yukarıdaki tabloda, okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı belirtilerinde duygusal, fiziksel ve cinsel istismar alt boyutlarının tespit edilmesine yönelik görüşleri şu şekildedir:

Duygusal istismar: Okul öncesi öğretmen adaylarının duygusal istismarı "Arkadaşlık kurmada zorlanma" durumu olarak kısmen (X̄=1,702) bir belirti olarak

düşündüklerini belirtmiştir. “Çok pasif ve kendi halinde olma” durumunu duygusal istismarın bir belirtisi olarak ($\bar{X}$=1,586) düşündüklerini ifade etmiştir. “Yabancılara yaklaşmak istememe” durumunu da duygusal istismarın belirtisi olarak ($\bar{X}$=1,424) düşünmektedirler. “Alt ıslatma, tırnak yeme, parmak emme gibi davranış bozuklukları gösterme” durumunu ($\bar{X}$=1,534) ve “Kendine güvensiz olma” durumunu da duygusal istismarın bir belirtisi olarak görmektedirler.

Fiziksel istismar: Okul öncesi öğretmen adaylarının fiziksel istismar durumunu; “Yüzde, dudakta ve ağızda açıklanamayan morluklar” ($\bar{X}$=1,266) durumunu, “El ve ayakta yanıklar” (1,486) durumunu, “Ağızda, dudaklarda ve gözlerde açıklanamayan yaralar ve zedelenmeler” ($\bar{X}$=1,266) durumunu, “Vücudun herhangi bir yerinde ısırmaya ilişkin izler” ($\bar{X}$=1,232) durumunu, “Vücutta farklı tonlarda morluklar” ($\bar{X}$=1,236) durumunu, “Vücutta halka şeklinde çürükler” ($\bar{X}$=1,250) durumunu, “Bilek ve boyunda kordon, ip vb. izler” ($\bar{X}$=1,176) durumunu ve “Vücutta kemer, elektrik kordonu gibi obje izleri” ($\bar{X}$=1,190) çocuklarda fiziksel istismarın bir belirtisi olarak düşündüklerini belirtmiştirler.

Cinsel istismar: “Çocukta yeme ve uyku bozuklukları” ($\bar{X}$=1,764) durumunu ve “Mide bulantısı şikâyetleri” ($\bar{X}$=1,790) durumunu okul öncesi öğretmen adayları kısmen düzeyinde cinsel istismarın bir belirtileri olabileceğini düşündüklerini ifade etmişlerdir. “Altını ıslatma, parmak emme, tırnak yeme gibi davranış sorunları” ($\bar{X}$=1,514)durumunu, “Sık ve devamlı cinsel oyun” ($\bar{X}$=1,312) durumunu, “Yabancılardan korkma” ($\bar{X}$=1,304) durumunu ve “İçe kapanık ve çekingen olma” ($\bar{X}$=1,436) durumunu “evet” düzeyinde çocuklarda fiziksel istismarın bir belirtisi olarak görmektedirler.

4.3. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Duygusal, Fiziksel ve Cinsel İstismarın Davranışsal Belirtilerini Saptayabilmelerine Yönelik Farkındalık Düzeylerine Yönelik Bulgular

Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı belirtilerinde duygusal, fiziksel ve cinsel istismar alt boyutlarının davranışsal belirtilerinin tespit edilmesine yönelik görüşleri şu şekildedir(Tablo 4.5).

Tablo 4.5 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel İstismar) Davranış Belirtilerine Yönelik Görüşleri.

	Alt Belirtiler	**X̄**	**S**
Duygusal İstismarın Davranışsal Belirtisi	Çocukta "ben yapamam" gibi yetersizlik duygusu olması	1,6120	,65599
	Çocuğun oyunlarda pasif davranması, grup oyunlarından çok yalnız oyunları tercih etmesi	1,5300	,64957
	Çocuğun oyunlarda lider rolü üstlenmesi	2,5020	,73966
	Çocuğun okulda öğretmeninden aşırı ilgi beklemesi	2,0040	,73284
	Çocuğun yeme bozuklukları göstermesi	1,8700	,67082
	Çocuğun dikkatinin kolayca dağılması ve derslerinde kötü olması	1,6520	,67514
	Çocuğun arkadaşlık kurmada zorlanması	1,5160	,63762
Fiziksel İstismarın Davranışsal Belirtisi	Çocuğun ağrı verici uyarılara aşırı tepki göstermesi	1,4840	,62170
	Çocuğun okula erken gelmesi ve okuldan ayrılmak istememesi	1,7080	,75357
	Çocuğun oyunlarda çocuklara karşı fiziksel şiddet uygulaması	1,3420	,54556
	Çocuğun yetişkin etkileşiminden kaçınması	1,4040	,55983
	Çocuğun sürekli ağrılarından şikayet etmesi	1,4900	,58187
	Çocuğun saldırganlık, geri çekilme gibi uç davranışlar sergilemesi	1,2940	,52164
Cinsel İstismarın Davranışsal Belirtisi	Çocuğun resimlerde erkek ve bayan objelerin cinsel organlarını karalaması	1,2360	,50280
	Resimlerde siyah ve gri tonlarını çok fazla kullanması	1,7200	,68009
	Oyunlarında cinsel içerikli hareketler ve sözler kullanması	1,3060	,52623
	Çocuğun dikkatinin kolayca dağılması ve derslerinde kötü olması	1,7900	,70633
	Çocuğun yabancılara yakınlaşmaktan çekinmesi	1,4040	,59455

Duygusal istismarın davranışsal belirtisi: Okul öncesi öğretmen adaylarının, duygusal istismarın davranışsal belirtisi olarak “Çocukta "ben yapamam" gibi yetersizlik duygusu olması” ($\bar{X}$=1,612) durumunu, “Çocuğun oyunlarda pasif davranması, grup oyunlarından çok yalnız oyunları tercih etmesi” ($\bar{X}$=1,530) durumunu , “Çocuğun dikkatinin kolayca dağılması ve derslerinde kötü olması” ($\bar{X}$=1,652) durumunu ve “Çocuğun arkadaşlık kurmada zorlanması” ($\bar{X}$=1,516) durumunu çocuklarda duygusal istismarın davranışsal belirtisi olarak düşündüklerini ifade etmişlerdir. Okul öncesi öğretmen adayları “Çocuğun oyunlarda lider rolü

üstlenmesi" ($\bar{X}$=2,502) durumunu, "Çocuğun okulda öğretmeninden aşırı ilgi beklemesi" ($\bar{X}$=2,004) durumunu ve "Çocuğun yeme bozuklukları göstermesi" ($\bar{X}$=1,870) durumunu kısmen düzeyinde çocuklarda duygusal istismarın davranışsal belirtisi olarak düşündüklerini belirtmişlerdir.

Fiziksel istismarın davranışsal belirtisi: Okul öncesi öğretmen adayları, "Çocuğun ağrı verici uyarılara aşırı tepki göstermesi" ($\bar{X}$=1,484) durumunu, "Çocuğun oyunlarda çocuklara karşı fiziksel şiddet uygulaması" ($\bar{X}$=1,342) durumunu, "Çocuğun yetişkin etkileşiminden kaçınması" ($\bar{X}$=1,404) durumunu, "Çocuğun sürekli ağrılarından şikâyet etmesi" ($\bar{X}$=1,490) durumunu ve "Çocuğun saldırganlık, geri çekilme gibi uç davranışlar sergilemesi" ($\bar{X}$=1,294) durumunu çocuklarda fiziksel istismarın davranışsal belirtisi olarak düşündüklerini ifade etmişlerdir. "Çocuğun okula erken gelmesi ve okuldan ayrılmak istememesi" ($\bar{X}$=1,708) durumunu ise kısmen düzeyinde çocuklarda fiziksel istismarın davranışsal belirtisi olarak düşündüklerini belirtmişlerdir.

Cinsel istismarın davranışsal belirtisi: Okul öncesi öğretmen adayları, "Çocuğun resimlerde erkek ve bayan objelerin cinsel organlarını karalaması" ($\bar{X}$=1,236) durumunu, "Oyunlarında cinsel içerikli hareketler ve sözler kullanması" ($\bar{X}$=1,306) durumunu, "Çocuğun yabancılara yakınlaşmaktan çekinmesi" ($\bar{X}$=1,404) durumunu çocuklarda cinsel istismarın davranışsal belirtisi olarak düşündüklerini belirtmişlerdir. "Resimlerde siyah ve gri tonlarını çok fazla kullanması" ($\bar{X}$=1,720) durumunu ve "Çocuğun dikkatinin kolayca dağılması ve derslerinde kötü olması" ($\bar{X}$=1,790) durumunu kısmen düzeyinde çocuklarda cinsel istismarın davranışsal belirtisi olarak düşündüklerini belirtmişlerdir.

4.4. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının İstismar İle Karşılaşmaları Halinde Bildirim Yapma Durumlarına Yönelik Bulgular

Okul öncesi öğretmen adaylarının 464'ü (%92,8) çocuk istismarı şüphesini kanunlara göre bildirmeleri gerekliliği hissettiğini belirtmişlerdir. 34'ü (%6,8) emin olmadıklarını, 2'si (0,4) ise bu durumda bildirme gerekliliği düşünmediklerini belirtmişlerdir(Tablo 4.6). Okul öncesi öğretmenlerinin kanunlara hâkim ve gerekli bilince sahip olduğu şeklinde yorum yapılabilir.

Tablo 4.6 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Şüphesini Kanunlara Göre Bildirmeleri Gerekliliği Hissetmelerine İlişkin Veriler.

Gerekli Hissedenler	**Frekans (f)**	**Yüzde (%)**
Evet	464	92,8
Emin Değilim	34	6,8
Hayır	2	0,4
Toplam	500	100

Okul öncesi öğretmen adayları çocuk istismarı şüphesi durumu ile karşılaştıklarında; 480'i (%96) kendilerini bu durumu bildirmekten sorumlu olduklarını hissettiklerini belirtmiştir. 18'i (%3,6) emin olmadığını, 2'si (% 0,4) ise çocuk istismarı şüphesi durumunda kendilerini bildirmekten sorumlu hissetmediklerini ifade etmişlerdir(Tablo 4.7). Bu durum, okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı konusunda gerekli bilince sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 4.7 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Şüphesini Bildirmekten Sorumlu Olduklarını Hissetmelerine İlişkin Veriler.

Gerekli Hissedenler	**Frekans (f)**	**Yüzde (%)**
Evet	480	96
Emin Değilim	18	3,6
Hayır	2	,4
Toplam	500	100

Okul öncesi öğretmen adaylarının 474'ü (%94,8) çocuk istismarı şüphesi durumu ile karşı karşıya kaldıklarında, ahlaki manada kendilerini sorumlu hissettiklerini belirtmişlerdir. 18'i (%3,6) bu durumdan emin olmadıklarını, 8'i (%1,6) ise bu durumdan kendilerini sorumlu hissetmediklerini ifade etmiştir(Tablo 4.8). Okul öncesi öğretmen adaylarının neredeyse tamamına yakın bir kısmının ahlaki anlamda çocuk istismarı şüphesi ile ilgili olarak gerekli bilinç ve şuura sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Tablo 4.8 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Ahlaki Anlamda Çocuk İstismarı Şüphesini Bildirmekten Sorumlu Olduklarını Hissetmelerine İlişkin Veriler.

Gerekli Hissedenler	**Frekans (f)**	**Yüzde (%)**
Evet	474	94,8
Emin Değilim	18	3,6
Hayır	8	1,6
Toplam	500	100

Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk ihmal ve istismarını tespit etmesi durumunda, bildirim yapmayı düşündükleri ilk kurum "okul yönetimi" olarak belirtilmiştir. Bunu sırası ile Polis, veli, okul aile birliği, Milli Eğitim Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, Sağlık Müdürlüğü ve diğer kurum kuruluşlar takip etmektedir(Tablo4.9).

Tablo 4.9 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İhmal ve İstismarını Tespit Etmesi Durumunda Bildirim Yapacağı Yerlere İlişkin Veriler.

Birimler	**X̄**	**S**
Okul Yönetimi	1,55	,869
Polis	2,15	1,356
Veli	2,45	1,385
Okul Aile Birliği	3,14	,963
Milli Eğitim Müdürlüğü	4,86	1,745
Sosyal Hizmetler Müdürlüğü	5,98	1,658
Sağlık Müdürlüğü	6,12	1,312
Diğer	6,37	,987
Toplam	500	%100

4.5. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Demografik Durumlarına Göre Çocuk İstismarı Belirtilerini Duygusal, Fiziksel ve Cinsel İstismar Düzeylerinde Saptayabilme Durumları

Çalışmanın bu başlığı altında okul öncesi öğretmen adaylarında çocuk istismarı belirtilerinin duygusal, fiziksel ve cinsel istismar durumlarının demografik yapıya göre farklılıkları incelenmiştir.

Verilerin analiz edilmesine yönelik olarak keşfedici faktör analizi uygulanmıştır. Çalışma soruları 3 faktör altında toplanmış ve bu faktörler sırası ile fiziksel

istismarın belirtisi, duygusal istismarın belirtisi ve cinsel istismarın belirtisi şeklindedir. Araştırmanın KMO değeri ,889 olarak belirlenmiştir. Bu durumda araştırmanın faktör analizine uygun olduğu ortaya çıkmıştır. Faktörlerin tüm alt değişkenlerinin faktör yükleri kabul edilebilir düzeyde olduğundan dolayı analize dahil edilen tüm sorular alt değişken olarak kabul edilmiştir. Çalışmanın varyans açıklama oranı %57 olarak belirlenmiş ve geçerli düzeyde kabul edilmiştir. Ayrıca her bir faktörün Cronbach's Alpha değeri ayrı ayrı hesaplanmış ve böylece anket sorularının güvenilirliğinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı belirtilerini (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel istismar faktörlerine göre) cinsiyet değişkenine göre gösteren Tablo 4.11 ve Tablo 4.12'de Tablolar incelendiğinde okul öncesi öğretmen adaylarının duygusal çocuk istismarını saptayabilme durumları cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir (U=11155,5; p<.05). Tablolarda da görüldüğü üzere kadınların ortalaması erkeklere göre daha yüksektir. Yine okul öncesi öğretmen adaylarının fiziksel çocuk istismarı durumu belirtilerini saptayabilme durumları cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır (U=14779,5; p<.05). Kadınların ortalaması erkeklere göre daha yüksektir. Ayrıca okul öncesi öğretmen adaylarının cinsel çocuk istismarı durumu belirtilerini saptayabilme durumları cinsiyet değişkenine göre farklılaşmamaktadır (U=16265,5; p>.05).

Tablo 4.10 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Belirtilerini (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel İstismar Faktörlerine Göre) Cinsiyet Değişkenine İlişkin İstatistikler

Değişken	**Cinsiyet**	**N**	**X̄**	**Kareler Toplamı**
Duygusal İstismar	Kadın	412	233,58	96233,50
	Erkek	88	329,73	29016,50
	Toplam	500		
Fiziksel İstismar	Kadın	412	242,37	99857,50
	Erkek	88	288,55	25392,50
	Toplam	500		
Cinsel İstismar	Kadın	412	245,98	101343,50
	Erkek	88	271,66	23906,50
	Toplam	500		

Tablo 4.11 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Belirtileri (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel İstismar Faktörlerine Göre) Cinsiyet Değişkenine İlişkin Farklılığın İncelenmesine Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Duygusal İstismar	**Fiziksel İstismar**	**Cinsel İstismar**
Mann-Whitney U	11155,500	14779,500	16265,500
Wilcox̄on W	96233,500	99857,500	101343,500
Z	-5,668	-2,722	-1,514
Asymp. Sig. (2-tailed)	,000	,006	,130

Test sonuçlarına göre, farklı yaş düzeylerindeki okul öncesi öğretmen adayları duygusal çocuk istismarını ($\bar{x}^2$=4,746;p>,05), fiziksel çocuk istismarını ($\bar{x}^2$=8,857;p>,05) ve cinsel çocuk istismarını ($\bar{x}^2$=6,238;p>,05) belirleyebilme düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir farklılık olmadığı görülmektedir(Tablo 4.13, Tablo 4.14).

Tablo 4.12 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Belirtilerinin (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel İstismar Faktörlerine Göre) Yaş Değişkenine İlişkin İstatistikleri

Değişken	**Yaş Aralığı**	**N**	**X̄**
Duygusal İstismar	16 - 18 yaş	5	171,10
	19 - 21 yaş	183	246,92
	22 - 25 yaş	264	247,88
	26 yaş ve üzeri	48	286,83
	Toplam	500	
Fiziksel İstismar	16 - 18 yaş	5	97,10
	19 - 21 yaş	183	258,68
	22 - 25 yaş	264	242,59
	26 yaş ve üzeri	48	278,79
	Toplam	500	
Cinsel İstismar	16 - 18 yaş	5	112,30
	19 - 21 yaş	183	249,66
	22 - 25 yaş	264	248,87
	26 yaş ve üzeri	48	277,06
	Toplam	500	

Tablo 4.13 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk istismarı belirtileri ile Alakalı (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel istismar faktörlerine göre) Yaş Değişkenine İlişkin Farklılığın İncelenmesine Yönelik Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Duygusal İstismar	**Fiziksel İstismar**	**Cinsel İstismar**
Chi-Square	4,746	8,857	6,238
Df	3	3	3
Asymp. Sig.	,191	,031	,101

Tablo 4.14 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Belirtileri ile alakalı (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel İstismar Faktörlerine Göre) Sınıf Değişkenine İlişkin İstatistikler

Değişken	**Sınıf**	**N**	**X̄**
Duygusal İstismar	1. sınıf	123	245,45
	2. sınıf	216	242,45
	3. sınıf	131	267,21
	4. sınıf	30	256,18
	Toplam	500	
Fiziksel İstismar	1. sınıf	123	271,53
	2. sınıf	216	239,18
	3. sınıf	131	256,99
	4. sınıf	30	217,45
	Toplam	500	
Cinsel İstismar	1. sınıf	123	247,34
	2. sınıf	216	246,17
	3. sınıf	131	266,34
	4. sınıf	30	225,42
	Toplam	500	

Tablo 4.16 incelendiğinde, farklı sınıf düzeylerindeki okul öncesi öğretmen adayları duygusal çocuk istismarını ($\bar{x}^2$=2,621;p>,05), fiziksel çocuk istismarını ($\bar{x}^2$=5,767;p>,05) ve cinsel çocuk istismarını ($\bar{x}^2$=2,732;p>,05) belirleyebilme düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 4.15 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Belirtileri İle Alakalı (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel istismar faktörlerine göre) Sınıf Değişkenine İlişkin Farklılığın İncelenmesine Yönelik Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.

	Duygusal İstismar	**Fiziksel İstismar**	**Cinsel İstismar**
Chi-Square	2,621	5,767	2,732
Df	3	3	3
Asymp. Sig.	,454	,124	,435

Farklı öğretim düzeylerinde eğitim almakta olan okul öncesi öğretmen adayları duygusal çocuk istismarını (U=29714,5; p>.05), fiziksel çocuk istismarını (U=29009,5; p>.05) ve cinsel çocuk istismarını (U=29172,5; p>.05) belirleyebilme düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı görülmektedir(Tablo 4.17, Tablo.4.18).

Tablo 4.16 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Belirtileri İle Alakalı (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel İstismar Faktörlerine Göre) Öğretim Değişkenine İlişkin İstatistikler

	Öğretim	**N**	**X̄**	**Kareler Toplamı**
Duygusal İstismar	1.öğretim	303	250,07	75770,50
	2.öğretim	197	251,16	49479,50
	Toplam	500		
Fiziksel İstismar	1.öğretim	303	247,74	75065,50
	2.öğretim	197	254,74	50184,50
	Toplam	500		
Cinsel İstismar	1.öğretim	303	248,28	75228,50
	2.öğretim	197	253,92	50021,50
	Toplam	500		

Tablo 4.17 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Belirtileri İle Alakalı (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel İstismar Faktörlerine Göre) Öğretim Değişkenine İlişkin Farklılığın İncelenmesine Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Duygusal İstismar	**Fiziksel İstismar**	**Cinsel İstismar**
Mann-Whitney U	29714,500	29009,500	29172,500
Wilcox̄on W	75770,500	75065,500	75228,500
Z	-,083	-,530	-,426
Asymp. Sig. (2-tailed)	,934	,596	,670

Tablo 4.17 ve Tablo 4.18 incelendiğinde, farklı öğretim düzeylerinde eğitim almakta olan okul öncesi öğretmen adayları duygusal çocuk istismarını (U=29714,5; p>.05), fiziksel çocuk istismarını (U=29009,5; p>.05) ve cinsel çocuk istismarını (U=29172,5; p>.05) belirleyebilme düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Farklı liselerden mezun olan okul öncesi öğretmen adayları duygusal çocuk istismarını ($\bar{x}^2$=2,956;p>,05), fiziksel çocuk istismarını ($\bar{x}^2$=5,937;p>,05) ve cinsel çocuk istismarını ($\bar{x}^2$=1,505;p>,05) belirleyebilme düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir farklılık olmadığı görülmektedir(Tablo 4.19,Tablo 4.20)

Tablo 4.18 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Belirtileri İle Alakalı (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel İstismar Faktörlerine Göre) Mezun Olunan Lise Değişkenine İlişkin İstatistikler

	Mezun olduğunuz lise	**N**	**X̄**
Duygusal İstismar	Fen lisesi	6	256,25
	Anadolu lisesi	166	182,51
	Meslek lisesi	193	181,15
	Toplam	365	
Fiziksel İstismar	Fen lisesi	6	79,25
	Anadolu lisesi	166	185,90
	Meslek lisesi	193	183,73
	Toplam	365	
Cinsel İstismar	Fen lisesi	6	156,08
	Anadolu lisesi	166	177,13
	Meslek lisesi	193	188,89
	Toplam	365	

Tablo 4.19 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Belirtileri İle Alakalı (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel İstismar Faktörlerine Göre) Mezun Olunan Lise Değişkenine İlişkin Farklılığın İncelenmesine Yönelik Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Duygusal İstismar	**Fiziksel İstismar**	**Cinsel İstismar**
Chi-Square	2,956	5,937	1,505
Df	2	2	2
Asymp. Sig.	,228	,051	,471

Okul öncesi öğretmen adaylarının duygusal istismar ($\bar{x}^2$=4,336;p>,05) ve cinsel istismar ($\bar{x}^2$=7,594;p<,05) faktörlerini saptayabilme düzeyleri kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Fakat fiziksel istismarın ($\bar{x}^2$=10,257;p>,05) belirlenmesinde kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı derecede farklılık gözlemlenmektedir. İki kardeşi olanların ortalamasının daha düşük dört ve daha fazla kardeşi olanların ortalamalarının daha yüksek olduğu gözlenmektedir(Tablo 4.21,Tablo 4.22).

Tablo 4.20 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Belirtileri İle Alakalı (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel İstismar Faktörlerine Göre) Kardeş Sayısı Değişkenine İlişkin İstatistikler

	Kardeş sayısı	**N**	**X̄**
Duygusal İstismar	0	16	242,16
	1	120	259,38
	2	127	233,74
	3	134	244,41
	4 ve daha fazla	103	270,03
	Toplam	500	
Fiziksel İstismar	0	16	241,59
	1	120	258,39
	2	127	234,05
	3	134	232,86
	4 ve daha fazla	103	285,93
	Toplam	500	
Cinsel İstismar	0	16	259,03
	1	120	270,02
	2	127	228,58
	3	134	239,03
	4 ve daha fazla	103	268,38
	Toplam	500	

Tablo 4.21 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Belirtileri İle Alakalı (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel istismar faktörlerine göre) Kardeş Sayısı Değişkenine İlişkin Farklılığın İncelenmesine Yönelik Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.

	Duygusal İstismar	**Fiziksel İstismar**	**Cinsel İstismar**
Chi-Square	4,336	10,257	7,594
Df	4	4	4
Asymp. Sig.	,362	**,036**	,108

Okul öncesi öğretmen adaylarının duygusal istismar ($\bar{x}^2$=5,012;p>,05) ve fiziksel istismar ($\bar{x}^2$=7,215;p>,05) faktörlerini saptayabilme düzeyleri hayatlarının çoğunu geçirdikleri yer değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Fakat cinsel istismarın ($\bar{x}^2$=10,257;p<,05) belirlenmesinde kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı derecede farklılık gözlemlenmektedir. Bu farklılığın temel nedeni hayatlarının çoğunu geçirdikleri yere "belde" cevabını veren katılımcı sayının düşük olmasıdır(Tablo 4.23, Tablo 4.24).

Tablo 4.22 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Belirtileri İle Alakalı (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel İstismar Faktörlerine Göre) Hayatlarını Çoğunlukla Geçirdikleri Yer Değişkenine İlişkin İstatistikler -Ranks-

	Hayatınızın çoğunu nerede geçirdiniz	**N**	**X̄**
Duygusal İstismar	Büyükşehir	148	260,86
	Şehir	143	232,81
	İlçe	148	251,34
	Belde	10	213,55
	Köy	51	274,83
	Toplam	500	
Fiziksel İstismar	Büyükşehir	148	241,13
	Şehir	143	236,33
	İlçe	148	264,04
	Belde	10	209,45
	Köy	51	286,17
	Toplam	500	
Cinsel İstismar	Büyükşehir	148	248,44
	Şehir	143	230,67
	İlçe	148	256,96
	Belde	10	214,85
	Köy	51	300,32
	Toplam	500	

Tablo 4.23 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Belirtileri İle Alakalı (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel İstismar Faktörlerine Göre) Hayatlarını Çoğunlukla Geçirdikleri Yer Değişkenine İlişkin Farklılığın İncelenmesine Yönelik Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.

	Duygusal İstismar	**Fiziksel İstismar**	**Cinsel İstismar**
Chi-Square	5,012	7,215	9,696
Df	4	4	4
Asymp. Sig.	,286	,125	**,046**

Farklı aile sosyoekonomik düzeylerine sahip olan okul öncesi öğretmen adayları duygusal çocuk istismarını ($\bar{x}^2$=,222;p>,05), fiziksel çocuk istismarını ($\bar{x}^2$=,433;p>,05) ve cinsel çocuk istismarını ($\bar{x}^2$=,776;p>,05) belirleyebilme düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir farklılık olmadığı görülmektedir(Tablo 4.25, Tablo 4.26).

Tablo 4.24 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Belirtileri İle Alakalı (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel İstismar Faktörlerine Göre) Ailelerinin Sosyoekonomik Düzeyleri Değişkenine İlişkin İstatistikler

	Ailenizin Sosyo Ekonomik düzeyi	**N**	**X̄**
Duygusal İstismar	Alt	7	225,50
	Orta	466	251,00
	Üst	27	248,30
	Toplam	500	
Fiziksel İstismar	Alt	7	219,79
	Orta	466	250,41
	Üst	27	260,00
	Toplam	500	
Cinsel İstismar	Alt	7	228,79
	Orta	466	252,04
	Üst	27	229,59
	Toplam	500	

Tablo 4.25 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Belirtileri İle Alakalı (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel istismar faktörlerine göre) Ailelerinin Sosyo-Ekonomik Düzeyleri Değişkenine İlişkin Farklılığın İncelenmesine Yönelik Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Duygusal İstismar	**Fiziksel İstismar**	**Cinsel İstismar**
Chi-Square	,222	,433	,776
Df	2	2	2
Asymp. Sig.	,895	,805	,678

Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı konusunda bilgilendirilmeleri değişkenine göre duygusal istismar (U=29674,5; p>.05), fiziksel istismar (U=29197,5; p>.05), cinsel istismar (U=284074,5; p>.05), faktörlerinin belirlenmesinde anlamlı düzeyde bir farklılık gözlemlenmemiştir(Tablo 4.27, Tablo 4.28).

Tablo 4.26 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Belirtileri İle Alakalı (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel İstismar Faktörlerine Göre) Çocuk İstismarı Konusunda Bilgilendirilmeleri Değişkenine İlişkin İstatistikler

	Çocuk istismarı hakkında daha önceden bilgilendirildiniz mi?	**N**	**Ortalama**	**Kareler Toplamı**
Duygusal İstismar	Evet	306	250,48	76645,50
	Hayır	194	250,54	48604,50
	Toplam	500		
Fiziksel İstismar	Evet	306	248,92	76168,50
	Hayır	194	253,00	49081,50
	Toplam	500		
Cinsel İstismar	Evet	306	254,67	77927,50
	Hayır	194	243,93	47322,50
	Toplam	500		

Tablo 4.27 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Belirtileri İle Alakalı (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel İstismar Faktörlerine Göre) Çocuk İstismarı Konusunda Bilgilendirilmeleri Değişkenine İlişkin Farklılığın İncelenmesine Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Duygusal İstismar	**Fiziksel İstismar**	**Cinsel İstismar**
Mann-Whitney U	29674,500	29197,500	28407,500
Wilcox̄on W	76645,500	76168,500	47322,500
Z	-,005	-,308	-,810
Asymp. Sig. (2-tailed)	,996	,758	,418

4.6. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Demografik ve Eğitim Durumlarına Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerine ait demografik veriler incelendiğinde; %57,1'i kadınlardan, %42,9'u erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların meslekteki deneyimleri %9,5'i 0-3 yıl arasında, %33,3'ü 4-6 yıl arasında, %38,1'i 7-9 yıl arasında, %19'u 10 yıl ve üzerindedir. Katılımcıların %4,8'i 20-29 yaş aralığında, %33,3'ü 30-39 yaş aralığında, %47,6'sı 40-49 yaş aralığında, %14,3'ü ise 50-59 yaş aralığındadır. Katılımcıların %61,9'u evli, %38,1'i ise bekâr olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların %66,7'si anne ya da baba olduklarını belirtmiş, %33.3'ü ise anne ya da baba olmadıklarını belirtmişlerdir.

Katılımcıların çocuk sayıları incelendiğinde ise %28,6'sı çocukları olmadığını %23,8'i tek çocuğunun olduğunu, %28,6'sı iki çocukları olduğunu, %14,3'ü üç çocukları olduğunu, %4,8'i ise dört ve daha fazla çocukları olduğunu belirtmiştir(Tablo 4.29).

Tablo 4.28 Okul Öncesi Öğretmenlerine Ait Demografik Verilere İlişkin Bulgular.

Temel Değişken	**Alt Değişken**	**Frekans (f)**	**Yüzde (%)**
Cinsiyet	Kadın	24	57,1
	Erkek	18	42,9
	Toplam	42	100
Kıdeminiz	0-3 yıl	4	9,5
	4-6 yıl	14	33,3
	7-9 yıl	16	38,1
	10 yıl ve üzeri	8	19
	Toplam	42	100
Yaşınız	20-29 yaş	2	4,8
	30-39 yaş	14	33,3
	40-49 yaş	20	47,6
	50-59 yaş	16	14,3
	60 yaş ve üzeri	0	0
	Toplam	42	100
Medeni Durumunuz	Evli	26	61,9
	Bekâr	16	38,1
	Toplam	42	100
Anne ya da baba mısınız?	Evet	28	66,7
	Hayır	14	33,3
	Toplam	42	100
Çocuğunuz var mı var ise sayısı	Hayır	12	28,6
	1 çocuk	10	23,8
	2 çocuk	12	28,6
	3 çocuk	6	14,3
	4 ve daha fazla	2	4,8
	Toplam	42	100

4.7. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Duygusal ve Fiziksel İstismara Yönelik Farkındalık Düzeylerine Yönelik Bulgular

Okul öncesi öğretmenlerinin okullarındaki öğrencilerinin sosyo-ekonomik düzeyine ilişkin tablo incelendiğinde; 4'ünün (%9,5) sosyo-ekonomik durumlarının öğretmenleri tarafından yüksek düzeyde, 30'u (%71,4) orta düzeyde, 8'i (%19) düşük düzeyde olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo4.29 Okuldaki Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Düzeyine İlişkin Bulgular.

Düzey	**N**	**%**
Yüksek	4	9,5
Orta	30	71,4
Düşük	8	19
Toplam	42	100

Öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili eğitim alma durumlarına ilişkin tablo incelendiğinde, öğretmenlerin 6'sı (%14,3) eğitim aldıklarını, 36'sı (%85,7) eğitim almadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4.30 Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı İle Alakalı Eğitim Durumlarına Ait Veriler.

Görüşler	**N**	**%**
Evet	6	14,3
Hayır	36	85,7
Toplam	42	100

Öğretmenlerin 2'si (%4,8) okullarında çocuk ihmal ve istismarı konularında tartışma yaptıklarını, 24'ü (%57,1) tartışma yapmadıklarını, 16'sı (38,1) nadiren de olsa tartışma yaptıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4.31 Öğretmenlerin Okullarında Çocuk İhmal ve İstismarı Hakkında Tartışma Yapma Durumlarına İlişkin Bulgular.

Görüşler	**N**	**%**
Evet	2	4,8
Hayır	24	57,1
Nadiren	16	38,1
Toplam	42	100

Öğretmenlerin 34'ü (%81) çocuk koruma kanunu hakkında bilgilendirildiklerini, 8'i (%19) bu kanun hakkında bilgilendirilmediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 4.32 Öğretmenlerin Çocuk Koruma Kanunuyla İlgili Bilgilendirilmelerine İlişkin Veriler.

Görüşler	**N**	**%**
Evet	34	81
Hayır	8	19
Toplam	42	100

Öğretmenlerin 40'ı (95,2) çocuk ihmali ve istismarı konusunda daha fazla bilgilenme gereksinimi duyduklarını, 2'si (%4,8) bu konuda bilgilendirilme gereksinimi duymadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4.33 Öğretmenlerin Çocuk İstismarı ve İhmali Konusunda Çok Fazla Bilgilenme İhtiyacı Duymalarına İlişkin Bulgular.

Görüşler	**N**	**%**
Evet	40	95,2
Hayır	2	4,8
Toplam	42	100

Öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı durumunu tespit etmesi durumunda bildirimde bulunacakları birimleri sıralamalarına ilişkin tablo incelendiğinde, sırasıyla okul yönetimi ($\bar{X}$=1,55), veli ($\bar{X}$=2,47), polis ($\bar{X}$=3,60), Milli Eğitim Müdürlüğü ($\bar{X}$=4,12), Sosyal Hizmetler Müdürlüğü ($\bar{X}$=4,86), okul aile birliği ($\bar{X}$=5,62), Sağlık Müdürlüğü ($\bar{X}$=5,80), diğer ($\bar{X}$=7,25) birimlerine bildirecekleri şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 4.34 Öğretmenlerin Çocuk İstismarı ve İhmalini Öğrenmesi Durumunda Başvuru Yapabileceği Yerlere İlişkin Veriler.

Birimler	**$\bar{X}$**	**S**
Okul Yönetimi	1,55	1,215
Veli	2,47	1,125
Polis	3,60	1,356
Milli Eğitim Müdürlüğü	4,12	1,698
Sosyal Hizmetler Müdürlüğü	4,86	1,985
Okul Aile Birliği	5,62	1,456
Sağlık Müdürlüğü	5,80	1,365
Diğer	7,25	1,137
Toplam	42	%100

Öğretmenlerin vicdani anlamda çocuk ihmal ve istismarını bildirme durumlarına ilişkin tablo incelendiğinde 42 (%100) katılımcı da vicdani anlamda kendilerini sorumlu hissettiklerini belirmektedirler.

Tablo 4.35 Öğretmenlerin Vicdani Anlamda Çocuk İhmal ve İstismarını Bildirmelerine İlişkin Bulgular.

Görüşler	**N**	**%**
Evet	42	100
Hayır	0	0
Toplam	42	100

Öğretmenlerin Fiziksel, Duygusal ve Eğitimsel ihmal Durumlarına Müdahalede bulunmalarına ilişkin tablo incelendiğinde, ilk olarak fiziksel ihmal durumuna ($\bar{X}$=1,68), ikinci olarak eğitimsel ihmal durumuna ($\bar{X}$=2,22), üçüncü olarak duygusal ihmal durumuna ($\bar{X}$=2,68) müdahalede bulunacaklarını belirtmektedirler.

Tablo 4.36 Öğretmenlerin Fiziksel, Duygusal ve Eğitimsel ihmal Durumlarına Müdahale Durumlarına İlişkin Bulgular.

Alt Boyutlar	**$\bar{X}$**	**S**
Fiziksel ihmal	1,68	,598
Eğitimsel ihmal	2,22	,623
Duygusal ihmal	2,68	,785

Öğretmenlerin fiziksel, duygusal, eğitimsel ve ekonomik istismar durumuna müdahalede bulunma durumları incelendiğinde, en çok fiziksel istismara ($\bar{X}$=1,25) müdahale edecekleri yönünde görüş bildirmişlerdir. Bunu sırası ile duygusal istismar ($\bar{X}$=2,65), eğitimsel istismar ($\bar{X}$=2,78) ve ekonomik istismar ($\bar{X}$=3,69) takip etmektedir.

Tablo 4.37 Öğretmenlerin Duygusal, Fiziksel, Eğitimsel ve Ekonomik İstismara Müdahale Durumlarına İlişkin Bulgular.

Alt Boyutlar	**$\bar{X}$**	**S**
Fiziksel istismar	1,25	,685
Duygusal istismar	2,65	,756
Eğitimsel istismar	2,78	,712
Ekonomik istismar	3,69	,423

V.BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Tüm dünyada çocuk ihmal ve istismarının önemli bir olgu olmasının yanı sıra ülkemizde hassasiyetle ele alınması gereken bir konudur. Ülkemizde çocuk istismarı sürekli artış göstermektedir.

Hızla gelişen teknoloji ve annelerin çalışma hayatına girmesiyle birlikte okul öncesi eğitimin önemi daha da artmıştır ve okul öncesi eğitim zorunlu eğitim olarak eğitim sistemine dahil olmuştur. Gelişen dünyamızın sorunlarından biri de çocuk istismarının günden güne hızla artış göstermesidir. Okul öncesi öğretmenlerine bu durumda çok görev düşmektedir. Çocuklar çevreden istismara maruz kalıyor mu? Bunun tanısını koyup gerekli mercileri bilgilendirmek okul öncesi öğretmenlerinin sorumluluğundadır.

Okul öncesi öğretmenlerinin bir diğer sorumluluğu ise; çocukları ve ailelerini istismar konusunda bilinçlendirmek ve çevresinden gelecek tehlikelere karşı ne yapması gerektiğini anlatmaktır. Ailelerin de bu konuda daha dikkatli olmalarını sağlamaktır. Çocukların ne gibi haklara sahip olduğunu hem çocuklara hem de ailelere anlatmaktır.

Bu bölümde bulgular kısmında elde edilen sonuçlar kapsamında literatürdeki ilgili araştırmalar dahilinde tartışma, sonuç ve önerilere yer verilmektedir. İlgili alan yazını incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının çocuk istismar ve ihmali ile ilgili çalışmaları bulunmaktadır. (Aksel ve Yılmaz Irmak, 2015; Balkaran, 2015; Can Yaşar, Şenol ve Akyol, 2015; Dilsiz ve Mağden, 2015; Sağır ve Gözler 2013; Sarıbaş, 2013; Akyüz, 2013; Sağır, 2013; Kürklü, 2011; Pala, 2011; Türk , 2010; Topçu, 2009; Çıplak Dağlı, 2008; Tugay, 2008).

Bu bölümde okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarının belirtilerini duygusal, fiziksel ve cinsel istismar alt boyutlarında saptayabilme düzeylerine ve okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarının davranışsal belirtilerini duygusal, fiziksel ve cinsel istismar alt boyutlarında saptayabilme düzeylerine yönelik hazırlanan anketlerin analizleri sonucunda ulaşılan veriler ile sonuçlar

açıklanmıştır. Ayrıca okul öncesi öğretmen adaylarının demografik özelliklerine göre çocuk istismarı belirtilerini saptayabilme durumları açıklanmıştır.

Araştırmanın alt problemleri bağlamında; okul öncesi öğretmen adayları çocuk istismarının duygusal istismar belirtilerinin saptanmasında, farkındalıklarının genel olarak maddelere "evet" yanıtını verdiklerinden dolayı yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılabilmektedir. Okul öncesi öğretmen adayları çocuk istismarının fiziksel belirtilerinin saptanmasında farkındalık düzeylerinin alt maddelere genel olarak "evet" şeklinde yanıt verdiklerinden dolayı yüksek olduğu görülmektedir. Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarının cinsel belirtilerini saptamaya yönelik altı maddeden dördünü bir belirti olarak düşündüklerini iki maddeyi ise kısmen düzeyinde bir belirti olarak düşündüklerini belirttiklerinden dolayı, cinsel istismarın belirtilerinin saptanmasında okul öncesi öğretmen adaylarının farkındalık düzeylerinin yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır. Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarını saptayabilme düzeylerinin duygusal ve fiziksel istismar farkındalıklarının yüksek oranda olduğu fakat cinsel istismar farkındalıklarının yüksek oranda olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Bunun durumun nedeni öğretmen adaylarının lisans eğitimi sırasında aldıkları eğitimin fiziksel ve duygusal istismarı saptayabilmede etkili olduğu, bu eğitimin cinsel istismarı saptayabilmede yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Bulgulara paralel olarak; Sarıbaş (2013), çalışmasında; öğretmenlerin fiziksel istismar belirtilerinin farkında oldukları, cinsel ve duygusal istismar belirtilerinin kısmen farkında olduklarını belirtmiştir. Sağır (2013), çalışmasında; öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik farkındalık düzeylerinin yüksek düzeyde olduğunu ortaya çıkarmıştır. Kürklü (2011), çalışmasında; öğretmenler çocuk ihmal ve istismarını tanılama konusunda gerekli yeterliliğe sahip olmadıkları sonucuna ulaşmıştır. Okul öncesi öğretmen adayları çocuk istismarının duygusal boyutta davranışsal belirtilerini saptamaya yönelik yedi maddeden dördünü bir belirti olarak düşündüklerini üç maddeyi ise kısmen düzeyinde bir belirti olarak düşündüklerini belirttiklerinden dolayı, duygusal istismarın davranışsal belirtilerinin saptanmasında okul öncesi öğretmen adaylarının yeterli düzeyde oldukları sonucu ortaya çıkmaktadır.

Okul öncesi öğretmen adayları çocuk istismarının fiziksel boyutta davranışsal belirtilerini saptamaya yönelik maddelerin neredeyse tamamını bir belirti olarak

tespit edebildiklerini ifade etmişlerdir. Dolayısı ile okul öncesi öğretmen adaylarının fiziksel istismarın davranışsal belirtilerini saptayabilme düzeylerinin yüksek olduğu yorumuna ulaşılmaktadır. Okul öncesi öğretmen adayları çocuk istismarının cinsel boyutta davranışsal belirtilerini saptamaya yönelik maddeleri büyük oranda "evet" düzeyinde cevaplandırmışlardır. Bu durumda okul öncesi öğretmen adaylarının cinsel istismarın davranışsal belirtilerini saptama düzeylerinin yüksek olduğu yorumu yapılabilmektedir. . Araştırmanın faktör analizine tabi tutulan sorularından elde edilen alt faktörlerin "fiziksel, duygusal ve cinsel istismar" bağımsız değişkenler ile olan ilişkileri incelendiğinde: okul öncesi öğretmen adaylarının cinsiyet değişkenlerine göre çocuk istismarını saptayabilme düzeylerinin duygusal ve fiziksel istismar alt faktörlerinde kadın katılımcılar ve erkek katılımcılar arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun durumun nedeni, genel olarak kadınların çocuklara daha ilgili olmasından ve çocuklara karşı daha dikkatli olmasından kaynaklanmaktadır.

Araştırmanın diğer bulgularına göre; okul öncesi öğretmen adaylarının geneli çocuk istismarı şüphesi durumunda kendilerini kanunlara göre, ahlaki anlamda sorumlu hissettiklerini belirtmişlerdir. Okul öncesi öğretmen adayları bu durumu ilk olarak okul yönetimine bildireceklerini belirtmişlerdir. Bu bağlamda; okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı konusu ile ilgili olarak gerekli bilinç ve şuura sahip oldukları görülmektedir. Benzer olarak; Tugay'ın (2008), çalışmasında; öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarını tanımlama konusunda kendilerini emin hissetmediklerini ayrıca çocuk ihmal ve istismar durumları ile karşılaştıklarında bildirimde bulunacakları birimler konusunda yetersiz oldukları sonucuna ulaşmıştır. Kürklü (2011), çalışmasında; öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarını bildirim durumlarına baktığımızda yeterince bildirim yapılmadığını belirtmiştir.

Okul Öncesi Öğretmen adaylarının kardeş sayısı değişkenine göre çocuk istismarını saptayabilme düzeylerinin fiziksel istismar alt faktöründe anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Dört ve daha fazla kardeş sayısına sahip olan okul öncesi öğretmen adayları fiziksel istismarı daha rahat tespit etmektedirler. Bunun nedeni olarak; çok çocuklu ailelerde istismar türlerinin görülme sıklığının arttığını söylenebilir. Paralel olarak; Türk'ün (2010), çalışmasında; öğretmen adaylarının kardeş sayılarına, yaşamlarının büyük bir kısmını geçirdikleri yerleşim yerlerine ve

ailelerinin sosyo-ekonomik düzeylerine ilişkin istismar ölçümleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu sonucuna ulaşmıştır. Öğretmenler ile ilgili değişkenlere göre ise; öğretmenlerin istismar ölçümleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı bulgularına ulaşmıştır.

Okul öncesi öğretmen adaylarının cinsel istismar alt faktörünü saptayabilme düzeyleri hayatlarını çoğunlukla geçirdikleri yer değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Yapılan bu çalışmada; cinsel istismar vakaları daha çok kırsal kesimlerde yaşayan öğretmen adaylarının daha iyi saptayabildikleri görülmüştür. Kırsal kesimde yaşayan öğretmen adaylarının, kentte yaşayan öğretmen adaylarına göre daha fazla cinsel istismar vakaları görmeleri bu sonucun oluşmasına neden olduğu söylenebilir.

Okul öncesi öğretmen adaylarının yaş, sınıf, öğretim, mezun oldukları lise, değişkenlerine göre çocuk istismarını saptayabilme düzeylerinin farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sarıbaş'ın (2013), çalışmasında benzer şekilde; eğitim durumu değişkenlerine göre incelendiğinde; anlamlı bir farklılık görülmediği belirtilmiştir.

Okul öncesi öğretmenleri ile yapılan görüşmeler sonucunda: öğretmenlerin çoğunun (%85,7) çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili eğitim almadığı sonucuna ulaşılmıştır. Okul öncesi öğretmenlerinin bilgilendirilmesi ve donanımının arttırılması açısından hizmet içi eğitim uygulamaları ile desteklenmeleri gerekmektedir. Ayrıca okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmali ve istismarı konusunda daha fazla bilgilenme gereksinimi duyduklarını belirtmeleri (%81) bu sonucu destekler niteliktedir. Benzer olarak, Pala'nın (2011) çalışmasında; öğretmen adaylarının ihmal ve istismarına yönelik eğitim eksikliğini ortaya çıkarmaktadır. Konuya yönelik eğitim faaliyeti alan öğrenci sayısı oldukça düşüktür. Üniversitelerde eğitim faaliyetleri de yetersiz olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kürklü, (2011) çalışmasında ise; "öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusunda şimdiye kadar aldıkları eğitime bakıldığında hiçbir eğitim almamış olduklarını görmekteyiz." sonucuna ulaşmıştır. Sarıbaş (2013), çalışmasında; okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarı konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Özellikle bildirim ve erken tanı konusunda okul öncesi öğretmenlerinin hizmet içi eğitime ihtiyaçlarının olduğu saptamıştır.

Okul öncesi öğretmenleri çocuk ihmal ve istismarını tespit etmesi durumunda ilk olarak "Okul Yönetimine" bildirim yapacaklarını belirtmişlerdir.

Okul öncesi öğretmenleri çocuk ihmali durumu ile karşılaştıklarında sırası ile fiziksel, eğitimsel ve duygusal ihmale müdahalede bulunacaklarını ifade etmişlerdir. Okul öncesi öğretmenleri çocuk istismarı durumu ile karşılaştıklarında sırası ile fiziksel, duygusal, eğitimsel ve ekonomik istismara müdahalede bulunacaklarını belirtmişlerdir.

Çalışmanın sonuçlarına dayanarak okul öncesi öğretmen adaylarının, çocuk istismar ve ihmaline yönelik farkındalık düzeylerini geliştirmek amacı ile üniversite öğrenimleri sırasında çocuk istismarına yönelik bir eğitim sürecinden geçmeleri gerektiğini belirtebiliriz. Çalışma hayatlarında da çocuk istismar ve ihmali konusunda hizmet içi seminerler gibi çeşitli eğitim faaliyetlerine katılmaları kurumları tarafından desteklenmesi de öğretmenlerin yararına olacaktır.

Okul öncesi döneminde risk altındaki çocuklar (alkol bağımlısı ebeveyn, sosyo ekonomik düzeyi düşük ailelerin çocukları, mental problemi olan çocuklar vb.) ve aileleri daha sık izlenmeli, ailenin çocukla daha sağlıklı iletişim kurabilmesi için gerekli destek okul öncesi öğretmenleri tarafından sağlanmalıdır.

Devlet risk altındaki çocukları korumak için her ilde çocukların barınmaları için Çocuk Koruma Merkezleri diğer adıyla sevgi evlerinin sayıları artırılmalıdır.

Çocuk istismarı konusunda okul öncesi öğretmen adaylarının eğitimi devam ederken seminerler düzenlenerek gelişimleri hızlandırılabilir. Toplumun yetişkin bireylerinin çocuk ihmal ve istismarı konusunda bilinçlendirilmesi bakımından gerek kamu spotlarından gerekse sosyal medya araçlarından yararlanılabilir.

Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmal ve istismarı konusunda kendilerini ahlaki manada sorumlu hissetmelerinin yanı sıra gerekli yaptırımların uygulanabilmesi açısından bildirim sürecinde okul rehberlik birimlerinin ve okul yönetiminin öğretmenlere destek olması gerekmektedir. Ayrıca bildirim sürecinin aşamalarının açıkça belirtilmesi okul öncesi öğretmenlerine kolaylık sağlayacak ve bildirim sürecini hızlandıracaktır.

Çocukların ailesinden kopup geldiği ilk eğitim aşaması okul öncesi aşamasıdır. Öğrencilerin okul öncesi öğretmenleri ile çok fazla zaman geçirmesi, öğretmenlerin öğrenciler hakkında bilgi sahibi olması açısından önemlidir. Dolayısı ile okul öncesi öğretmenlerinin, yakını tarafından istismar ve ihmale uğramış çocukların tespiti için gerekli zamana sahip olacaklardır. Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismar ve ihmali, gerekli mercilere bildirimi ve önlenmesi konusunda hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim müfredatlarında gerekli eğitimi alması bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

Abrahams, B. F., Robson, R., Batten, S. R., Gable, R. W., Hoskins, B. F., Liu, J. (1992). Supramolecular architecture. In *ACS Symposium Series* (Vol. 499, pp. 256-273). American Chemical Society Washington, DC.

Akgül, E. (2015). *Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin cinsel istismar bildirim durumları.* Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Ankara.

Aksel, Ş., Yılmaz Irmak, T. (2015). Çocuk cinsel istismarı konusunda öğretmenlerin bilgi ve deneyimleri. *Ege Eğitim Dergisi* (16) 2: 373-391.

Akyüz, E. (1995). *Çocuğun ana-babası tarafından fiziksel istismarı ve ihmali.* Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Planlaması Bölümü. Ankara.

Akyüz, E. (2013). Çocuğun bilgi edinme ve zararlı yayınlara karşı korunma hakkı. I. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi Bildiriler Kitabı-1. (s.115-132), haz. H. Yavuzer ve M. R. Şirin. İstanbul: *Çocuk Vakfı Yayınları*.

Atauz, S. (1991). Kitle iletişim araçlarında çocuk istismarı ve ihmali. *Çocuk İstismarı ve İhmali, Çocukların Kötü Muameleden Korunması*, 1.

Aydınlık, A. (2017). Çocuk Haklarının Gelişiminde Okul Öncesi Eğitimin Yeri Ve Önemi:"Ankara Örneği". Erişim tarihi: 01.12. 2017.

Balkaran, S. (2015). *Impact of child abuse education on parent's self-efficacy.* Proposal Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Doctor of Philosophy Psychology. Walden University.

Bremner, R. H. (Ed.). (1971). *Children and youth in America: A documentary history* (Vol. 2). Harvard University Press.

Buldukoğlu, K., Bademli, K. & Karakaya, D., Göral, G., Keser, İ. (2011). Ruhsal hastalığı olan ebeveynle yaşamak. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*-Current Approaches in Psychiatry, 3(4), 683-703

Can Yaşar, M., Şenol, F.B., Akyol, T. (2015). *Öğretmen adaylarının çocuğa yönelik cinsel istismar tutumlarının incelenmesi.* Uluslararası Katılımlı III. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi "Erken Müdahale" , Sözel Bildiriler X̄II.

Compaan, C., Doueck, H. J., Levıne, M. (1997). Mandated reporter satisfaction with child protection: more good news for workers?. *Journal of Interpersonal Violence*, *12*(6), 847-857.

Çıplak Dağlı, S. (2008). *Aile içi çocuk istismarı ile bilişsel işlevler arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yayınlanmış yüksek lisans tezi . İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Dervişoğlu, S. (2012). Çocuk istismarı ve ihmali açısından sokakta çalışan çocuklar ve avrupa birliği uygulamaları. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul*.

Deveci, E., Açık, Y. (2003). *Çocuk istismarı nedenlerinin incelenmesi*. Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, ARŞİV 2003; 12: 396.

Dewey Bergren, M. (2012). Child mortality in the school setting.

Dilsiz, H., Mağden, D. (2015, Mayıs). *Öğretmenlerin çocuk istismar ve ihmali konusunda bilgi ve risk tanıma düzeylerinin tespit edilmesi*. "Erken Müdahale" Uluslararası Katılımlı III. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi'nde sunulmuş bildiri, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Doğanlı, B., Karaörs, G. (2017). Çocuk istismarı ve sosyal devlet kapsamında çocuk. *Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 2(7).

Ekinci Vural, D. (2006*). Okul öncesi eğitim programındaki duyuşsal ve sosyal becerilere yönelik hedeflere uygun olarak hazırlanan aile katılımlı sosyal beceri eğitimi programının çocuklarda sosyal becerilerin gelişimine etkisi.* Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı. İzmir.

Fazlıoğlu, Z. (2007). Çocuk hakları sözleşmesinde yer alan "çocuk hakları" konusunda öğretmenlerin ve yöneticilerin bilinç düzeyleri. *Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul*.

Fırat, S. (2007). *İstismara ve ihmale uğramış çocukların tedavi ve rehabilitasyonu: bir yataklı merkez modeli*. Yayınlanmış doktora tezi Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Adana.

Giovannoni, J.M., Becerra, R.M. (1979). Defining child abuse

Gyamfi, K., Pobbi, M.A. (2016). Parental monitoring and child performance in ghana. Journal of Education and Practice , Vol.7, No.21, 33-35.

Hildyarda,K.L., Wolfea,A.,D.,(2002). Child Neglect: Developmental İssues And Outcomes, Child Abuse & Neglect, Volume 26, Issues 6–7, pages679-695.

Hilweg, W., Ullmann, E. (1997). Kindheit und trauma. *trennung, Mißbrauch, Krieg. Göttingen*, 49-74.

http://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/ooproram.pdf adresinden (05/12/2017) tarihinde erişilmiştir.

http://www.istatistikanaliz.com/orneklem_buyuklugunu_saptanmasi.asp adresinden (15/01/2018) tarihinde erişilmiştir.

İnanç Yazgan, B., Bilgin, M., & Kılıç Atıcı, M. (2004). Gelişim Psikolojisi.

İşçibaşı, Y. (2005). İletişim teknolojisinin uluslararası sorunu: internette çocukların cinsel istismarı. *Kurgu Dergisi* (21),143-167.

Kaptan, F. (1998). Fen öğretiminde kavram haritası yönteminin kullanılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *14*(14).

Kara, Ö. (2010). *Ankara ilinde görev yapan pediatri asistanları, uzmanları ve pratisyen hekimlerin çocuk istismarı ve ihmali konusunda bilgi düzeyleri ve yaklaşımlarının karşılaştırılması.* Çocuk Sağlığı Ve Hastalıkları Anabilim Dalı Tıpta Uzmanlık Tezi, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ankara.

Karamahmut, H. (1998). *Ekonomik ve stratejik açıdan hazar havzası.* Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karasar, N. (2010). Bilimsel arastirma yontemi, Nobel Yayin Dagitim, 21. *Basim, Ankara*.

Karcı, A. (2016). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin çocuk hakları konusunda farkındalık düzeylerini belirleyen faktörler. *Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul*.

Kayacık, A. (1997) *Suç isnadı ile güvenlik birimlerine gelen çocuk ve gençlerle ilgili istatistik formu uygulaması*. Emniyet Genel Müdürlüğü Küçükleri Koruma Hizmetleri Yönetici Semineri, Ankara:T.C. Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Daire Başkanlığı, Yayın No: 3, 61-82.

Kenny, M. C. (2001). Child abuse reporting: Teachers' perceived deterrents. *Child abuse & neglect*, *25*(1), 81-92.

Kepenekci, Y. K. (2008). *Eğitimciler için insan hakları ve vatandaşlık: 1982 Türkiye Cumhuriyeti anayasası eklidir*. Ekinoks Yayınevi.

Kır, E. (2013). Çocuklara yönelik cinsel taciz ve istismara karşı önleyici eğitim çalışmaları. *İÜHFM C. LXXI,* S. 1, 786 s. 785-800.

Kocabıyık, D. (2013). İşitme Engelli Öğrencilere Türkçe Eğitimindeki Bazı Sorunlar. *Türkçe Araştırmaları Akademik Öğrenci Dergisi/Academıc Student Journal Of Turkısh Researches*. (4).

Konanç, E. Gürkaynak, İ., Egemen, A. (1991). *Çocuk istismarı ve ihmali*. Ankara: Gözde Repro Ofset.

Korkmazlar, Ü., Engin, O. P., Büyükyazıcı, Z. (2010). Türkiye'de çocuk istismarı ve aile içi şiddet araştırması. özet rapor.

Kozcu, Ş. (1991). Çıraklarla İlgili Bir Ön Çalışma. *Çocuk İstismarı ve İhmali. Çocukların Kötü Muameleden Korunması I. Ulusal Kongresi,* 91-97.

Kutchinsky, B. (1999). Çocuğun cinsel istismarı: Yaygınlık, müdahale ve önleme. *Çocuk istismarı ve ihmali*, *2*, 163-175.

Kürklü, A. (2011). *Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik farkındalık düzeyleri.* Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Çocuk Sağlığı Ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı. Afyon.

Lowenthal, B. (2001). Abuse and neglect: The educator's guide to the identification and prevention of child maltreatment. Baltimore, MD: Paul H. Brooks.

Mathews ,B. (2011). Teacher education to meet the challenges posed by child sexual abuse. *Australian Journal of Teacher Education* . Vol 36, 11.

MEB. (2017). Ortaöğretim türk kültür ve medeniyet tarihi dersi öğretim programı. Ankara: MEB Yayınları.

Millî Eğitim Bakanlığı *Çocuk istismar ve ihmali* Ankara, 2011.

Mullen P.E., Martin J.L., Anderson J.C., Romans S.E., Herbison G.P., (1996). The long-term impact of the physical, emotional, and sexual abuse of children: *A Community Study*. Volume: 20, Issue: 1, 7-21.

Ozdemir, B., Celbis, O. (2012). Cinsel saldırıya uğramış çocukta erken ve geç muayene bulgularının değerlendirilmesi. *Medicine Science.* 1(1), 55-64.

Özdemir D. G. (2017). Çocuk hakları eğitiminde uzman sınıf öğretmenlerinin perspektifinden etkili çocuk hakları eğitimi: anlayışlar ve uygulamalar. *Yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.*

Özenoğlu, A., Ünal, G. (2015). Açlık ve yoksulluğun çocuklarda saldırganlık ve şiddet davranışları ile ilişkisi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi.*

Öztürk, M. (2011). *Çocuk hakları açısından çocuk ihmali ve istismarı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Pala, B. (2011*). Geleceğin öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmali konusunda bilgi ve farkındalık düzeyleri*. Yayınlanmış Tıpta Uzmanlık Tezi, Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Eskişehir.

Payne, A.(1991). Relationship marketing: bringing quality customer service and marketing together.

Pekdoğan, S. (2016). Annelerin istismar potansiyellerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, (17) 2, 425 – 441.

Pelton, L. H. (1978). Child abuse and neglect: the myth of classlessness. *American journal of orthopsychiatry, 48*(4), 608.

Pogge, T. W. (1992). Cosmopolitanism and sovereignty. *Ethics*, *103*(1), 48-75.

Polat, O., Topuzoğlu, A., Gezer, T. (2008). *100 soruda "csüs ve cinsel istismar"* rehberi. Sokak Çocukları Rehabilitasyon Derneği.

Sağır, M., Gözler, A. (2013). Sınıf öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik görüşleri ve farkındalık düzeyleri. *Türkiye Sosyal Politika ve Çalışma Hayatı Araştırmaları Dergisi,* 3(3/5), 69.

Sağır, M. (2013). *Okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik görüşleri ve farkındalık düzeyleri*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi. Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Kayseri.

Sarıbaş, A.K. (2013). *Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarına yönelik farkındalıklarının belirlenmesi*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi. On sekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Çanakkale.

Shewchuk, R. (2016). *Increasing Organic Photovoltaic Device Efficiency Through Microstructuring Techniques* (Doctoral dissertation, University of Alberta).

Shewchuk, S.(2016). *Chıldren ın need of protectıon: reportıng polıcıes ın brıtısh columbıa school boards*, Queen's University.

Sinanan, A.N. (2011). Bridging the gap of teacher education about child abuse, *Educational AFolluisnodna Ntio*. Snisn,59-65.

Stoltenborgh, M., Van Ijzendoorn, M. H., Euser, E. M., & Bakermans-Kranenburg, M. J. (2011). A global perspective on child sexual abuse: meta-analysis of prevalence around the world. *Child maltreatment, 16*(2), 79-101.

Şimşek, B.Ş. (2016). *Türkiye'de 2005 yılı sonrası çocuk haklarının gelişimi.* Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi. Sosyal Politika Anabilim Dalı. Ankara.

T. C. EGM. (1997). Kayıp çocuk rehberi. *Asayiş Dairesi Başkanlığı Yayını*, (11).

Tat, D. (2016). Avrupa birliği aday ülkelerinde çocuk işçiliği: Çocuk işçiliğini önleme politikaları önerileri. *Birey Ve Toplum Dergisi Bahar.*

Tekin, H. (1991). Eğitimde ölçme ve değerlendirme, Yargı Kitap ve Yayınevi, Ankara.

Topçu K. Z. (2001). Uyum sorunlu çocukların aile işlevlerini iyileştirmede anne eğitim gruplarının etkisi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*.

Topçu, S. (2009). *Silinmeyen izler. (çocuk, genç, ve engellilerin ihmali),* Phoenix Yayınevi, Ankara, 2009.

Trickett, P. K. , Mennen, F.E., Kim,K., & Sang, J. (2009). *Child abuse & neglect*. University of Southern California

Tugay, D. (2008). *Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik farkındalık düzeyleri.* Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

Tuna, S. (2010). *Aile içi çocuk istismarı: annelerin bazı risk faktörleri açısından incelenmesi.* Yayınlanmış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Türk, S. (2010). *Öğretmen adayları ile ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin çocuk istismarı potansiyeli açısından incelenmesi.* Yayınlanmış yüksek lisans tezi. Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Zonguldak .

Türker, G. (2017). *Aile hekimleri, hemşire ve ebelerin çocuk istismarı ve ihmali konusunda farkındalık düzeyleri: Burdur örneği* (Doctoral dissertation, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü).

Widom, C. S. (2001). Alcohol abuse as risk factor for and consequence of child abuse. *Alcohol Research*, *25*(1), 52.

Wolfe, D. A., Pierre, J. S. (1989). Child abuse and neglect. In *Handbook of child psychopathology* (pp. 377-398). Springer, Boston, MA.

www.cocukhaklariizleme.org

Yıldırım, E., Akçamete, G. (2014). Çoklu yetersizliği olan çocuğa sahip annelerin erken çocukluk özel eğitimi hizmetleri sürecinde karşılaştıkları güçlüklerin belirlenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education*, *3*(1), 74-89.

Yıldız, Ö. (2007). Çalışan Çocuklar: 'Sorun' mu? 'Çözüm' mü? *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 6(2):57-66.

Yurtsever, M. (2009). Ebeveyn çocuk hakları tutum ölçeğinin geliştirilmesi ve anne babaların çocuk haklarına yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Unpublished doctoral dissertaiton, Marmara University, Istanbul*.

Zellman, G. L., Fair, C. C. (2002). Preventing and reporting abuse. *The APSAC handbook on child maltreatment, 2*, 449-475.

Zeytinoğlu, S. (1991). Sağlık, sosyal hizmet, hukuk ve eğitim alanlarında çalışanların, Türkiye'de çocuk istismarı ve ihmali sorunu ile ilgili görüşleri. *Çocuk istismarı ve ihmali*, 147-161.

Ziyalar, N. (1998). *Çocukların cinsel istismardan korunması bir eğitim model önerisi*, İstanbul.

EKLER

EK-1 Anket İzin Yazısı

A

agozler@erciyes.edu.tr

Yanıtla

16.5.2016 (Pzt), 16:37

Siz

İlgili çalışma yüksek lisans öğrencimin adı ile yayımlandığı için benim izin vermem uygun olur mu diye sormuştum. Eğer etik ve resmi kurallara uygunsa kullanmanızda sakınca yoktur. O mçalışmayı makale olarak da yayımladık atıfta bulunarak kullanmanızı rica ederiz. iyi çalışmalar diliyorum..

2016-05-16 15:39, HİLAL YAMAN yazmış:

Sayın Hocam, maalesef bana gelen herhangi bir izin yazısı veya mail olmadı. Rica etsem tekrar aynı maili yollayabilir misiniz? İlginiz için teşekkür ederim. Saygılarımla.

Date: Mon, 16 May 2016 15:02:52 +0300
From: agozler@erciyes.edu.tr
To: yamane_27@hotmail.com
Subject: Re: anket formu izin yazısı

Diğer mailden cevap yazmıştım ulaşmadı mı size?

2016-05-15 19:54, HİLAL YAMAN yazmış:
Sayın hocam;

Ben Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesinde yüksek lisans yapmaktayım. 2013 yılında danışmanlığını yaptığınız yüksek lisans öğrenciniz Murat Sağır'ın hazırlamış olduğu "okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik görüşleri ve farkındalık düzeyleri" isimli tezinde kullandığı anket formunu kullanabilir miyim? Saygılarımla...

Fikriye Hilal Yaman

EK-2 Anket İzni

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

17/07/2017

Sayı : 16694033-044-E.26865
Konu : Fikriye Hilal YAMAN Hk.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Enstitünüz Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Fikriye Hilal YAMAN'ın, anket çalışması hakkında Kastamonu Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğünün 12.07.2017 tarihli ve E.10684380 sayılı yazısı ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini saygılarımla rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Sezgin AYAN
Rektör Yardımcısı

Ek: Yazı ve Ekleri (4 Sayfa)

Adres: Kastamonu Üniversitesi Kuzeykent Yerleşkesi Yeni Rektörlük Binası
KASTAMONU
Telefon: (0 366) 280 15 76 Faks: (0 366) 280 13 93
Elektronik Ağ: http://www.kastamonu.edu.tr
5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na uygun olarak Güvenli Elektronik İmza ile üretilmiştir.

EK-3 Anket İzni

T.C.
KASTAMONU VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 75048956-44-E.10684380 12.07.2017
Konu : Anket İzni (Fikriye Hilal YAMAN)

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü)

İlgi : 22.06.2017 tarih ve 26350463-044-E.3791 sayılı yazınız.

İlgi yazınızda belirtilen Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Fikriye Hilal YAMAN'ın "Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeylerini Değerlendirme" konulu anket çalışmasını ilimiz merkezinde bulunan Müdürlüğümüze bağlı Okul Öncesi eğitim kurumları ve anaokullarında görev yapan öğretmenlere 2017-2018 eğitim öğretim yılında gönüllük esasına göre eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmadan uygulaması ile ilgili Valilik Olur'u ilişikte gönderilmiştir.

Ekte gönderilen imzalı ve mühürlü anketin uygulanması hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Cengiz BAHÇACIOĞLU
İl Milli Eğitim Müdürü

Ek:
1-Valilik Olur'u (1 sayfa)
2- Anket Çalışması (2 sayfa)

Bu evrakın 5070 Sayılı Kanun gereğince E-İMZA ile imzalandığı tasdik olunur. 13/Temmuz/2017
Adı Soyadı : Şehri ANBARCI
Ünvanı : Şef

Adres: Saraçlar Mah.Bayındır Sok. No:8 37100 Kastamonu
Elektronik Ağ: www.kastamonu.meb.gov.tr
e-posta: olcmesinav37@meb.gov.tr

Bilgi için: Uğur GÖKNER
Tel: 0 (366) 214 10 01
Faks: 0 (366) 214 64 94

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. http://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden 4990-69d0-38b4-a738-0bc4 kodu ile teyit edilebilir.

EK-4 Anket İzni

T.C.
KASTAMONU VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 75048956-44-E.10630664
Konu : Anket izni (Fikriye Hilal YAMAN)

12/07/2017

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: a) Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 07/03/2012 tarihli ve 3616 (Genelge No:2012/13) sayılı emirleri.
b Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğünün 22/06/2017 tarih ve 26350463-044-E.3791 sayılı yazısı.

Kastamonu Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğünün ilgi (b) yazılarında Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Fikriye Hilal YAMAN'ın "Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeylerini Değerlendirme" konulu anket çalışmasını ilimiz merkezinde bulunan Müdürlüğümüze bağlı Okul Öncesi eğitim kurumları ve anaokullarında görev yapan öğretmenlere uygulaması ile ilgili İnceleme ve Değerlendirme Komisyon Kararı ilişikte sunulmuştur.

Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Fikriye Hilal YAMAN'ın "Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeylerini Değerlendirme" konulu anket çalışmasını ilimiz merkezinde bulunan Müdürlüğümüze bağlı Okul Öncesi eğitim kurumları ve anaokullarında görev yapan öğretmenlere 2017-2018 Eğitim Öğretim yılında gönüllülük esasına göre eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmadan uygulaması ve sonuçlarının değerlendirilmesi Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Mesut ŞEKER
İl Milli Eğitim Müdür V.

OLUR
12/07/2017

Ünal KILIÇARSLAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Adres: Saraçlar Mah.Bayındır Sok. No:8 37100 Kastamonu
Elektronik Ağ: www.kastamonu.meb.gov.tr
e-posta: olcmesinav37@meb.gov.tr

Bilgi için: Uğur GÖKNER
Tel: 0 (366) 214 10 01
Faks: 0 (366) 214 64 94

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. http://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden a366-470a-35c9-8d95-c820 kodu ile teyit edilebilir.

EK-5 Anket İzni

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 26350463-044-E.23250 16/06/2017
Konu : Anket İzni

EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

Enstitümüz Temel Eğitim Anabilim Dalı 141113105 numaralı Okul Öncesi Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Fikriye Hilal Yaman, Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği bölümünde eğitim alan öğretmen adaylarına yönelik anket ile veri toplama çalışması yapmak istemektedir.

Makamınızca da uygun görülmesi halinde gerekli iznin verilmesini arz ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Duran AYDINÖZÜ
Enstitü Müdür Vekili

Ek: Dilekçe ve Anket Formu

Adres: Kastamonu Üniversitesi / KASTAMONU
Telefon: (0 366) 28022 28 Faks: (0 366) 215 17 65
Elektronik Ağ: http://www.kastamonu.edu.tr

5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na uygun olarak Güvenli Elektronik İmza ile üretilmiştir.
Evrak teyidi **http://ebys.kastamonu.edu.tr/sorgu/sorgula.aspx** adresinden **6ZYT-K3PR-8T3R** kodu ile yapılabilir.

EK-6 Anket İzni

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇALIŞMASI İZNİ İSTEM DİLEKÇESİ

İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Anabilim Dalınızın 141113105 numaralı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisiyim. Kastamonu il merkezinde Kastamonu Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Okul Öncesi Öğretmenliği bölümünde eğitim alan öğretmen adayları ile "Öğretmen Adayı Anket Formu" ve Kastamonu il merkezinde görev yapan Okul Öncesi Öğretmenleri ile "Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeylerini Değerlendirme" adlı anket çalışmasını "Okulöncesi Öğretmen Adaylarının Ve Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İstismarına Yönelik Farkındalıklarının Belirlenmesi" adlı tez araştırmasında kullanmak istiyorum. İlgili kurumlardan bu anketleri yapabilmem için gerekli iznin alınması hususunda;

Gereğini saygılarımla arz ederim.

15/06/2017
Fikriye Hilal YAMAN

Adres: Mehmet Akif Ersoy Mah. Arnavutoğlu Cad. Tahmisçioğlu Sitesi No: 23 KASTAMONU/MERKEZ

Telefon: **Cep:** 0553 093 95 00
E-posta: yamane_27@hotmail.com

İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Danışmanı olduğum öğrencimin ekteki çalışmayı yapmasının bilimsel açıdan yararlı olacağı görüşündeyim.

Danışman
Yard.Doç.Dr. Sibel OĞUZ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

SAYI :
KONU: İzin isteği

15./06./2017

Yukarıda adı geçen öğrencinin "Okulöncesi Öğretmen Adaylarının Ve Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İstismarına Yönelik Farkındalıklarının Belirlenmesi" çalışması için ilgili kurumlardan izin isteği, Danışmanının da onayı ile Anabilim Dalı Başkanlığımızca uygun görülmüş olup; gerekli iznin alınması hususunu saygılarımla arz ederim.

Anabilim Dalı Başkanı
Prof.Dr.B.Ünal İBRET

EK-7 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarına Yönelik Anket Formu

ÖĞRETMEN ADAYI ANKET FORMU

Bu anket formu, Okul Öncesi Öğretmen adaylarının Çocuk İstismarına Yönelik Farkındalıklarının Belirlenmesi amacıyla hazırlanmıştır.

Aşağıdaki ankette istismar durum belirtileri ve istismara uğrama durumunda çocukların davranışsal özellikleri verilmiştir. Bu anket yoluyla okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarına yönelik farkındalıklarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Evet, kısmen ve hayır cevaplarından size göre uygun seçeneği (X) işareti koyarak belirtiniz. Veriler yalnızca bilimsel amaçla kullanılacağından ankete isim yazmanıza gerek yoktur.

Katkılarınız için teşekkür ederim.

Fikriye Hilal YAMAN
Kastamonu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Eğitimi Yüksek Lisans Öğrencisi

İletişim bilgileri
yamane_27@hotmail.com

A)KİŞİSEL BİLGİLER

1. Cinsiyetiniz

( ) Kadın ( ) Erkek

2. Yaş :

( ) 16 – 18 ( ) 18 – 20 ( ) 20 – 22 ( ) 22 – 24 ( ) 24+

3. Sınıf:

( ) I. Sınıf ( ) II. Sınıf ( ) III. Sınıf ( ) IV. Sınıf

4. Öğretim:

( ) I. Öğretim ( ) II. Öğretim

5. Mezun Olduğunuz

Lise :

( ) Fen Lisesi

( ) Anadolu Lisesi

( ) Meslek Lisesi

( ) Diğer (Lütfen belirtiniz) .....

6. Kardeş sayısı:
( ) Tek çocuğum ( ) 1 ( ) 2 ( ) 3 ( ) 4 ve daha çok

7. Hayatınızın çoğunu geçirdiğiniz yer:
( ) Büyükşehir ( ) Şehir ( ) İlçe ( ) Belde ( ) Köy

8. Ailenizin sosyoekonomik düzeyi:
( ) Alt ( ) Orta ( ) Üst

9. Çocuk istismarı konusunda daha önceden bilgilendirildiniz mi ?
( ) Evet ( ) Hayır

B) KONU İLE İLGİLİ SORULAR

Aşağıdaki verilen <u>durumlar</u> sizce çocukta duygusal istismar belirtisi midir?

	Durum	Evet	Kısmen	Hayır
1	Arkadaşlık kurmada zorlanma			
2	Çok pasif ve kendi halinde olma			
3	Yabancılara yaklaşmak istememe			
4	Yeme bozuklukları olma			
5	Alıngan Olma			
6	Alt ıslatma, tırnak yeme, parmak emme gibi davranış bozuklukları gösterme			
7	Kendine güvensiz olma			

Aşağıda verilen durumlar sizce çocukta fiziksel istismar belirtisi midir?

	Durum	Evet	Kısmen	Hayır
1	Yüzde, dudakta ve ağızda açıklanamayan morluklar			
2	El ve ayakta yanıklar			
3	Ağızda, dudaklarda ve gözlerde açıklanamayan yaralar ve zedelenmeler			
4	Vücudun herhangi bir yerinde ısırmaya ilişkin izler			
5	Vücutta farklı tonlarda morluklar			
6	Vücutta halka şeklinde çürükler			
7	Bilek ve boyunda kordon, ip v.b izler			
8	Vücutta kemer, elektrik kordonu gibi obje izleri			

Aşağıda verilen durumlar sizce çocukta cinsel istismar belirtisi midir?

	Durum	Evet	Kısmen	Hayır
1	Çocukta yeme ve uyku bozuklukları			
2	Altını ıslatma, parmak emme, tırnak yeme gibi davranış sorunları			
3	Sık ve devamlı cinsel oyun			
4	Mide bulantısı şikayetleri			
5	Yabancılardan korkma			
6	İçe kapanık ve çekingen olma			

Aşağıda ifade edilen davranışsal özellikler çocukta duygusal istismar belirtisi midir?

	Davranışsal Özellik	Evet	Kısmen	Hayır
1	Çocukta "ben yapamam" gibi yetersizlik duygusu olması			
2	Çocuğun oyunlarda pasif davranması, grup oyunlarından çok yalnız oyunları tercih etmesi			
3	Çocuğun oyunlarda lider rolü üstlenmesi			
4	Çocuğun okulda öğretmeninden aşırı ilgi beklemesi			
5	Çocuğun yeme bozuklukları göstermesi			
6	Çocuğun dikkatinin kolayca dağılması ve derslerinde kötü olması			
7	Çocuğun arkadaşlık kurmakta zorlanması			

Aşağıda ifade edilen <u>davranışsal özellikler</u> çocukta fiziksel istismar belirtisi midir?

	Davranışsal Özellik	Evet	Kısmen	Hayır
1	Çocuğun ağrı verici uyaranlara aşırı tepki göstermesi			
2	Çocuğun okula erken gelmesi ve okuldan ayrılmak istememesi			
3	Çocuğun oyunlarında çocuklara karşı fiziksel şiddet uygulaması			
4	Çocuğun yetişkin etkileşiminden kaçınması			
5	Çocuğun sürekli ağrılarından şikayet etmesi			
6	Çocuğun saldırganlık, geri çekilme gibi uç davranışlar sergilemesi			

Aşağıda ifade edilen <u>davranışsal özellikler</u> çocukta cinsel istismar belirtisi midir?

	Davranışsal Özellik	Evet	Kısmen	Hayır
1	Çocuğun resimlerinde erkek ve bayan objelerin cinsel organlarını karalaması			
2	Resimlerinde siyah ve gri tonları çok fazla kullanması			
3	Oyunlarında cinsel içerikli hareketler ve sözler kullanması			
4	Oyunlarda lider rolü üstlenmesi			
5	Çocuğun dikkatinin kolayca dağılması ve derslerinde kötü olması			
6	Çocuğun yabancılara yaklaşmaktan çekinmesi			

C) RAPORLAMA SÜREÇLERİ İLE İLGİLİ BİLGİLER

Lütfen cevaplarınızı bir kutuya (X) işareti koyarak belirtiniz.

	Öğretmen Adayı Olarak	Evet	Emin Değilim	Hayır
1	Çocuk istismarı şüphesini kanunlara göre bildirmek zorunda olduğunuzu düşünüyor musunuz?			
2	Öğretmen adayı olarak çocuk istismarı şüphesini bildirmekten sorumlu olduğunuzu düşünüyor musunuz?			
3	Ahlaki anlamda çocuk istismarı şüphesini bildirmekten sorumlu olduğunuzu düşünüyor musunuz?			
4	Çocuk istismarı şüphesini kanunlara göre bildirmek zorunda olduğunuzu düşünüyor musunuz?			

Çocuk istismarı durumunu tespit ettiğinizde kime bildirirsiniz? Sırasıyla 1,2,3 …. belirtiniz.

( ) Sosyal Hizmetler Müdürlüğü

( ) Milli Eğitim Müdürlüğü

( ) Sağlık Müdürlüğü

( ) Okul Aile Birliği

( ) Okul Yönetimi

( ) Polis

( ) Diğer (Lütfen belirtiniz) .....

EK-8 Öğretmenlerin Çocuk İstismarına Yönelik Anket Formu

ÖĞRETMENLERİN ÇOCUK İHMAL VE İSTİSMARINA YÖNELİK FARKINDALIK DÜZEYLERİNİ DEĞERLENDİRME ANKETİ

Değerli katılımcı,

Milli Eğitim Bakanlığı Kastamonu İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı okullarında çalışan okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmal ve istismarına yönelik farkındalık düzeylerini değerlendirmek amacı ile yapılan bu ankette kimliğinizi ortaya çıkaran sorular bulunmamaktadır. Verilen bütün yanıtlar sadece anketi yapan araştırmacı tarafından bilinecektir. Bu anketi doldurmakla herhangi bir yasal yükümlülük altına kesinlikle girilmeyecektir.

Yoğun iş programınız arasında bu ankete zaman ayırıp soruları dikkatle yanıtladığınız için teşekkür ederim.

Fikriye Hilal YAMAN
Kastamonu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Eğitimi Yüksek Lisans Öğrencisi

İletişim bilgileri
yamane_27@hotmail.com

1.

Cinsiyetiniz	Kıdeminiz	Yaşınız	Medeni durumunuz	Anne ya da baba mısınız?	Çocuğunuz var mı? Varsa sayısı?
( ) Kadın ( ) Erkek	( ) 0-3 yıl ( ) 4-6 yıl ( ) 7-9 yıl ( ) 10 +	( ) 20-29 ( ) 30-39 ( ) 40-49 ( ) 50-59 ( ) 60+	( ) Evli ( ) Bekar ( ) Diğer	( ) Evet ( ) Hayır	Hayır ( ) 1 ( ) 2 ( ) 3 ( ) 4+( )

2. Okulunuzdaki öğrencilerin sosyo- ekonomik durumunu nasıl tanımlarsınız?

Yüksek ( ) **Orta ( )** **Düşük ( )**

3. Daha önce hiç çocuk istismarı ve ihmali hakkında / çocuk korumaya yönelik / resmi bir eğitim aldınız mı?

Evet ( ) **Hayır ( )**

4. Derslerinizde çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili tartışmalar yapılıyor mu? Yapılıyorsa hangi konular üzerinde tartışma yapılmaktadır?

Evet ( ) **Hayır ( )** **Nadiren ( )**

5. Çocuk koruma kanunu hakkında bilgilendirildiniz mi?

Evet ( ) **Hayır ( )**

6. Çocuk ihmali ve istismarı konusunda daha fazla bilgilenme gereksinimi duyuyor musunuz?

Evet ( ) **Hayır( )** **Fikrim Yok ( )**

7. Kanunlara göre çocuk ihmal ve istismarı şüphesini bildirmek zorunda mısınız?

Evet ( ) **Hayır ( )** **Fikrim yok ( )**

8. 7. Soruya cevabınız hayır ise neden bildirim yapmazsınız? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz).

( ) Sosyal servislerin konuyla ilgilenmeyeceğini düşündüğüm için.

( ) Sorunu kendim daha iyi çözebileceğimi düşündüğüm için.

( ) Konu ile uğraşmak istemediğim için.

( ) Yasal süreçlere ait bilgim olmadığı için.

( ) Çocuğu şimdiki bulunduğu durumdan daha kötü bir duruma sokacağımdan korktuğum için.

( ) Konuya ait yetersiz kanıt olduğu için.

( ) Şüpheler doğru çıkarsa, çocuğun ailesinden ayrılacağını düşündüğüm için.

( ) Diğer

9. Çocuk ihmal ve istismarı durumunu tespit ettiğinizde öncelikle kime bildirirsiniz? Lütfen sizin için öncelikli madde ne ise, 1- 8 arası numaralandırarak devam ediniz.

Maddeler	Önem sırası
Sosyal Hizmetler Müdürlüğü'ne bildiririm.	
Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bildiririm	
Sağlık Müdürlüğü'ne bildiririm	
Okul Aile Birliği'ne bildiririm	
Polise bildiririm	
Okul yönetimine bildiririm.	
Veliye bildiririm	
Diğer.....	

10. Vicdani anlamda çocuk ihmal ve istismarı şüphesini bildirmekten sorumlu olduğunuzu düşünüyor musunuz?

Evet ( ) **Hayır ( )** **Fikrim yok ( )**

11. Aşağıdaki ihmal veya istismar çeşitlerinden herhangi birine müdahale durumunuz nedir? Lütfen sizin için en önemli madde ne ise, o maddenin yanındaki sütuna 1 yazınız. Daha sonra önem sırasına göre 1 – 3 arası numaralandırmaya devam ediniz.

Maddeler	**Önem Sırası**
Fiziksel İhmal	
Duygusal İhmal	
Eğitimsel İhmal	

Maddeler	**Önem Sırası**
Fiziksel İstismar	
Duygusal İstismar	
Eğitimsel İstismar	
Ekonomik İstismar	

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Fikriye Hilal YAMAN

Doğum Yeri ve Yılı : Felahiye – 1977

Medeni Hali : Evli

Yabancı Dili : İngilizce

E-posta : yamane_27@hotmail.com

Eğitim Durumu

Lise : Yozgat Erdoğan Akdağ Anadolu Öğretmen Lisesi

Lisans : 19 Mayıs Üniversitesi Amasya Eğitim Fakültesi Fizik Öğretmenliği (1999)

- Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği (2013)

Yüksek Lisans : Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı. Kastamonu

Mesleki Deneyim

MEB (Okul Öncesi Öğretmeni) 2013 – halen